

Raport z badania

„Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w ocenie nauczycieli”

badanie wykonane na zlecenie:

Urzędu Miasta Łodzi

przez

**Instytut Psychologii Zdrowia
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego
w Warszawie**

Warszawa, wrzesień 2011 r.

Instytut Psychologii Zdrowia PTP, 2011

Spis treści 1/6

I. WPROWADZENIE.	9
II. METODOLOGIA BADANIA	17
1. Osoby badane	18
1.1 Płeć i wiek	
1.2 Staż pracy w szkole	
1.3. Funkcja pełniona w szkole	
2. Metoda badawcza	23
3. Procedura badania	25
4. Analiza danych	26
III. PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA	28
1. Najpoważniejsze problemy wychowawcze - opinie wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych	29
1.1. Problemy wychowawcze w klasie.....	30
1.2. Problemy wychowawcze w szkole.....	34
1.3. Ranking problemów wychowawczych	37
2. Doświadczenia uczniów z używaniem subst. psychoaktywnych w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych	40
2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów w klasie i w szkole	41
2.2. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów w klasie i w szkole	44

Spis treści 2/6

2.3. Rozpowszechnienie upijania się uczniów w klasie i w szkole	47
2.4. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie i w szkole	50
2.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie – porównanie roczników.....	53
2.6. Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole.....	56
2.7. Ocena rozpowszechnienia używania substancji w szkole a staż pracy badanych.....	57
2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów z rodzicami	58
2.9. Wiedza wychowawców i pedagogów/psychologów na temat rozpowszechnienia picia alkoholu przez uczniów poza szkołą.....	61
2.10. Wiedza wychowawców nt. rozpowszechnienia używania narkotyków przez uczniów poza szkołą	62
2.11. Wiedza wychowawców nt. rozpowszechnienia używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą	63
2.12. Wiedza wychowawców nt. udziału uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą	64

---

3. Dostępność substancji psychoaktywnych dla uczniów w środowisku lokalnym w ocenie nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych	65
3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych w opinii pedagogów i wychowawców	66
3.2. Ocena dostępności substancji – porównanie: gimnazja i szkoły i szkoły ponadgimnazjalne	68
3.3. Ocena dostępności alkoholu i papierosów wg kryterium trudno, średnio i łatwo dostępne.....	70
3.4. Ocena dostępności narkotyków wg kryterium trudno, średnio i łatwo dostępne.....	72
3.5. Ocena dostępności substancji a ocena rozpowszechnienia ich używania wśród uczniów.....	74
4. Rozpowszechnienie różnych form przemocy pomiędzy uczniami w oczach nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych	75
4.1. Przemoc werbalna i psychiczna.....	76
4.2. Przemoc fizyczna.....	79
4.3. Nasilenie przemocy rówieśniczej w szkole w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych.....	81

Spis treści 4/6

---

5. Percepcja profilaktyki szkolnej wśród badanych wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych	82
5.1. Tematyka programów profilaktycznych realizowanych w klasie	83
5.2. Realizacja programów profilaktycznych w poszczególnych rocznikach.....	85
5.3. Osoby prowadzące programy profilaktyczne w klasie.....	86
5.4. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców	87
5.5 Ocena własnej wiedzy na temat wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie.....	89
5.6. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych	91
6. Klimat społeczny szkoły w ocenie nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych.....	93
6.1. Szacunek okazywany przez uczniów nauczycielom w szkole.....	94
6.2. Szacunek okazywany przez uczniów innym pracownikom szkoły.....	95
6.3. Odczucia związane z pracą w szkole	96
6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli..	99
6.5. Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy	102
6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych.....	103

Spis treści 5/6

6.7. Jakość klimatu społecznego szkoły a ocena rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych przez uczniów	105
7. Ocena współpracy z rodzicami	106
7.1. Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami - wskaźnik ogólny.....	107
7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi.....	108
7.3. Jakość relacji z rodzicami w ocenie wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych.....	110
8. Kondycja zawodowa badanych.....	111
8.1. Rozpowszechnienie poczucie bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole	112
8.2. Poczucie bezradności w związku z postawami rodziców	113
8.3. Poczucie zwątpienia w znaczenie swojej pracy	114
8.4. Poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą	115
8.5. Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy	116
8.6. Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych	117
8.7. Poczucie sensu pracy	118
8.8. Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy	119
8.9. Poczucie wypalenia zawodowego	120
8.10. Ocena klimatu społecznego szkoły a kondycja zawodowa badanych	121
8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole	122

---

9. Potrzeby szkoleniowe w zakresie wsparcia zawodowego i psychologicznego	127
9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym	128
9.2. Ocena osobistych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego	130
9.3. Potrzeby szkoleniowe wychowawców, pedagogów oraz psychologów szkolnych	132
9.4. Tematy szkoleń preferowane przez badanych.....	133
9.5. Czy dokonując raz jeszcze wyboru zawodu wybrałbyś ponownie zawód nauczyciela	135
IV. Podsumowanie wyników badania	136
1. Najważniejsze wyniki badania	137

Podstawowe dane o projekcie

Projekt badawczy pn:

„Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w ocenie nauczycieli .”

Klient: Miasto Łódź – Urząd Miasta Łodzi

**Wykonawca: Instytut Psychologii Zdrowia
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie**

**Autor raportu: Instytut Psychologii Zdrowia
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie**

**Konsultacja naukowa projektu: prof. n. dr hab. Jerzy Mellibruda,
Szkola Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie**

**Koordinacja i realizacja badań: Bogusław Prajsner,
Instytut Psychologii Zdrowia w Warszawie**

**Wnioski i rekomendacje: dr Jacek Pyżalski,
Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera w Łodzi**

**Metoda badawcza: badanie ilościowe w formie wywiadów
indywidualnych (z zapewnieniem anonimowości)**

Przewidywana wielkość próby badawczej: 130 osób

Zrealizowana próba badawcza: 158 osób

Termin realizacji prac terenowych: maj - czerwiec 2011

I. Wprowadzenie

Jak pokazują wyniki badań (m.in. ESPAD), w latach 90. w Polsce bardzo nasiliło się zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież.

Projekty badawcze diagnozujące rozpowszechnienie zjawiska przemocy rówieśniczej w szkołach pokazały także nasilenia agresywnych zachowań wśród uczniów; niektóre ich przykłady, tragiczne w skutkach, odbiły się szerokim echem w mediach i były powodem podjęcia przez Ministerstwo Edukacji Narodowej szeroko zakrojonych programów zapobiegawczych i interwencyjnych w szkołach.

Jednym z rodzajów działań mających duży zasięg i służących przeciwdziałaniu uzależnieniom i innym szkodom związanym z substancjami, a także przemocą rówieśniczą są tzw. **szkolne programy profilaktyczne**.

Przygotowanie i realizacja programów profilaktycznych adekwatnych do potrzeb odbiorców oraz możliwości lokalnej społeczności wymaga m.in. dogłębnej diagnozy zachowań problemowych dzieci i młodzieży.

Wśród takich zachowań szczególnym wyzwaniem dla profilaktyki jest picie alkoholu i upijanie się, sięganie po narkotyki i dopalacze, palenie papierosów, używanie leków bez zalecenia lekarza, a także podejmowanie zachowań agresywnych (stosowanie przemocy) w środowisku rówieśniczym. Określenie rozpowszechnienia używania substancji wśród młodzieży szkolnej uczącej się na terenie Łodzi oraz odbiór zajęć profilaktycznych dotyczących tego problemu było jednym z zasadniczych celów projektu badawczego pn: ***Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Łodzi***. Badanie to było w pełni porównywalne z międzynarodowym projektem badań wśród młodzieży szkolnej znanych pod nazwą ESPAD. opierało się na kwestionariuszu ww. badań poszerzonym o kilka dodatkowych bloków pytań opracowanych przez Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Badanie takie zrealizowano w Łodzi w czerwcu 2011 roku na reprezentatywnej próbie młodzieży szkolnej z klas trzecich gimnazjum i klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (zgodnie z metodologią ESPAD). Równoległe do wspomnianego badania (w tym samym czasie) przeprowadzono badania pn: ***Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Łodzi w ocenie nauczycieli***. Badanie to zrealizowano wśród wychowawców klas 3 gimnazjum oraz klas 2 szkół ponadgimnazjalnych.

Dodatkowo **do badanej populacji włączono pedagogów i psychologów szkolnych** pracujących w wylosowanych szkołach.

Przyjęto, że taki sposób diagnozowania skali zachowań problemowych uczniów oraz oceny realizowanych w szkołach zajęć profilaktycznych pozwoli przyjrzeć się im z dwóch perspektyw - nie tylko uczniów (co robi się zazwyczaj), ale także ich wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych.

Szkolny program profilaktyki

Od kilku lat jednym z zadań szkoły jest skonstruowanie i realizacja tzw. szkolnego programu profilaktyki. Przygotowanie takiego programu dla zespołu pracującego w szkole stało się szansą na samodzielne kreowanie planu działań profilaktycznych, ale i poważnym wyzwaniem. Jak pokazują analizy takich programów (m.in. J. Szymańska, Program profilaktyki w praktyce szkolnej, CMPPP, 2005) w części szkół zadanie to realizowane jest w sposób profesjonalny, w wielu jednak program stał się tylko dokumentem zawierającym deklaracje i życzenia. Szkolne programy profilaktyki najczęściej zawierają działania adresowane do uczniów, przeważają w nich zajęcia informacyjno-edukacyjne, a tematem jest zdrowy styl życia, uzależnienia, agresja i przemoc oraz stres.

Nie zawsze taka oferta jest adekwatna do problemów i potrzeb. Utrudnieniem w stworzeniu oferty, która spełniałaby ten warunek jest zbyt mała wiedza nauczycieli na temat metod diagnozy, ewaluacji, psychologii rozwoju oraz brak umiejętności stosowania aktywnych form pracy z grupą, brak wsparcia ze strony specjalistów spoza szkoły, niesprzyjający klimat w zespole nauczycielskim, brak wsparcia ze strony samorządów. Warto podkreślić, że jednym z najistotniejszych powodów takiego stanu rzeczy jest lęk pracowników szkoły przed ujawnianiem poważnych problemów w szkole.

Dlatego zajęcia profilaktyczne prowadzone w ramach szkolnego programu (zarówno przez nauczycieli, jak i osoby spoza szkoły) spotykają się z różną oceną uczniów oraz wychowawców, dotyczy to zarówno ich tematyki, jak i korzyści wynoszonych przez młodzież, wreszcie przebiegu samej realizacji. Specjaliści z zakresu profilaktyki i wychowania (m.in. Z. Gaś, Profilaktyka w szkole, CMPPP,2005) wskazują, że działania profilaktyczne realizowane w szkole powinny wykorzystywać kilka strategii: informacyjne, edukacyjne, alternatyw, wczesnej interwencji, a także zmian środowiskowych i zmian przepisów. Oznacza to, że powinny m.in. dostarczać pomocy w rozwiązywaniu trudności, dostarczać rzetelnych informacji, skupiać się na tworzeniu możliwości nabywania i rozwijania umiejętności konstruktywnego zaspokajania potrzeb oraz eliminowaniu/osłabianiu w środowisku wychowawczym dziecka czynników ryzyka i wprowadzaniu czynników chroniących takich jak np. rozwijanie kompetencji społecznych, emocjonalnych i moralnych.

Szkoła to niezwykle ważne miejsce z punktu widzenia realizacji profilaktyki zachowań problemowych młodzieży. To jedno z nielicznych środowisk, gdzie jest możliwy tak szeroki dostęp do młodych ludzi z różnych grup wiekowych, gdzie istnieje możliwość obserwacji ich zachowań i śledzenia przebiegu procesów rozwoju w różnych obszarach funkcjonowania. Szkoła oprócz tego, że jest miejscem realizacji działań profilaktycznych, jest także środowiskiem, gdzie pojawiają się różnorodne czynniki ryzyka. Wśród nich warto wymienić niskie osiągnięcia szkolne, brak współpracy z rodzicami, niesprzyjający klimat społeczny, depersonalizację uczniów, słabe więzi osób pracujących w szkole z uczniami. **Oznacza to, że profesjonalna profilaktyka prowadzona w środowisku szkolnym wymaga zarówno wdrażania dobrych jakościowo programów, odpowiadających potrzebom i skali problemów w szkole, jak również działań służących polepszeniu klimatu szkoły oraz podnoszeniu kompetencji osobistych i zawodowych grona pedagogicznego.**

Planowanie i realizacja takiej profilaktyki wymaga więc nie tylko zdiagnozowania rozpowszechnienia zachowań problemowych wśród uczniów, ale również diagnozy funkcjonowania środowiska szkolnego, w tym zwłaszcza stopnia radzenia sobie przez grono pedagogiczne z trudnymi zachowaniami uczniów, identyfikacji potrzeb szkoleniowych nauczycieli w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych i osobistych, podnoszenia jakości współpracy zespołu nauczycielskiego w szkole oraz współpracy pomiędzy nauczycielami i rodzicami uczniów.

Miejsce profilaktyki szkolnej w oddziaływaniach lokalnych

Warto podkreślić, że oddziaływania prowadzone w szkole powinny stanowić tylko jeden z elementów pracy w obszarze zapobiegania zachowaniom problemowym młodzieży. **Szkoła funkcjonuje w określonym środowisku lokalnym.** Dlatego nowoczesne strategie profilaktyczne polegają na łączeniu edukacji szkolnej z oddziaływaniami w społeczności lokalnej.

Jak pokazują doświadczenia innych krajów (m.in. przykład projektu Midwest Prevention Project realizowanego w USA) w nowoczesnych wszechstronnych programach profilaktycznych dołącza się do działań skierowanych bezpośrednio do uczniów szereg nowych elementów, takich jak:

- angażowanie rodziców oraz angażowanie i promocja liderów rówieśniczych,
- kampanie edukacyjne i informacyjne w mediach,
- organizowanie ciekawych pozaszkolnych form spędzania wolnego czasu,
- nawiązywanie i/lub poprawa współpracy pomiędzy różnymi sektorami funkcjonującymi w społeczności lokalnej – policją, służbą zdrowia, oświatą.

W tak wszechstronnie planowanych działaniach profilaktycznych nie chodzi już tylko o zmianę zachowań jednostki, ale również o modyfikację systemu społecznego, w którym uczy się lub mieszka określona populacja (np. młodzież).

Bardzo ważne miejsce zajmuje w nich komponent oddziaływań szkolnych, ale obok niego również tworzenie lokalnej koalicji instytucji i organizacji działających na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Równoległe obok działań w szkole budowany jest więc w społeczności lokalnej klimat jednoznacznie niesprzyjający używaniu substancji przez uczniów- interwencje w sytuacji łamania prawa (także tego dotyczącego sprzedaży uczniom papierosów i alkoholu), motywowanie dorosłych do reagowania w sytuacji, gdy są świadkami picia, palenia przez uczniów itp. Chodzi o to by w społeczności funkcjonował jednoznaczny przekaz mówiący o braku akceptacji dla picia, palenia i używania narkotyków przez uczniów oraz dowody na to, że jeśli ta zasada nie jest respektowana- zawsze wyciągane są konsekwencje, a reakcje dorosłych członków społeczności- jednoznaczne (brak przyzwolenia). Tak jak wspomniano na początku, aby takie działania planować i realizować konieczne jest określenie potrzeb i zasobów lokalnych, między innymi tych, które dotyczą funkcjonowania instytucji na co dzień pracujących z młodzieżą.

W badaniu pn: ***Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Łodzi w ocenie nauczycieli***, wychowawcy klas oraz pedagodzy/psychologowie szkolni stanowili bardzo ważne źródło wiedzy w procesie takiej diagnozy. W związku z tym **celem zaprojektowanych badań** była identyfikacja opinii wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych nt. rozpowszechnienie zachowań problemowych wśród uczniów (takich jak agresja, picie, palenie, używanie narkotyków), a także ich ocena codziennego funkcjonowania szkoły i jej klimatu społecznego. **Celem badań było także** poznanie opinii badanych na temat zajęć profilaktycznych realizowanych wśród uczniów 3 klas gimnazjum oraz 2 klas szkół ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem.

W badaniu scharakteryzowane zostały takie obszary jak:

- Rozpowszechnienie zachowań problemowych wśród młodzieży szkolnej w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych
- Najpoważniejsze zachowania problemowe uczniów z punktu widzenia codziennej pracy nauczycieli : przemoc rówieśnicza, używanie alkoholu, narkotyków, palenie papierosów oraz rozpowszechnienie agresywnych zachowań wobec wychowawców;
- Dostępność substancji psychoaktywnych dla młodzieży w środowisku lokalnym
- Najpoważniejsze problemy i deficyty w zakresie współpracy z rodzicami uczniów,
- Relacje i współpraca pomiędzy osobami tworzącymi grono pedagogiczne w szkole, a także relacje pomiędzy nauczycielami i uczniami;
- Percepcja profilaktyki szkolnej wśród badanych - m.in. ocena korzyści wnoszonych przez uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych w szkole
- Wiedza i kompetencje w radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami uczniów oraz w tzw. sytuacjach kryzysowych w szkole, ze szczególnym wskazaniem obszarów deficytowych w tym zakresie m.in. poczucie bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole,
- Zapotrzebowanie na wsparcie zawodowe w środowisku lokalnym oraz potrzeby szkoleniowe badanych.

II. Metodologia badania

1. Osoby badane 1/2

Badanie przeprowadzono na łącznej próbie 158 wychowawców i pedagogów/psychologów z losowo wybranych szkół znajdujących się na terenie Łodzi (lista wszystkich szkół została przekazana przez Zleceniodawcę). W badaniu wzięli udział wychowawcy trzecich klas gimnazjum (66 osób) oraz drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (58 osób) a także pedagodzy/psychologowie szkolni pracujący w tych szkołach (18 osób G i 16 osób PG). Były to te same szkoły, które wylosowano do badania dotyczącego uczniów, przy czym w badaniu wzięli udział wychowawcy wszystkich klas z wybranych roczników (nie tylko tych, które wylosowano w badaniu „młodzieżowym”).

Tabela 1: Liczebności poszczególnych grup badanych.

Badani	Liczba badanych	Odsetek wszystkich badanych
Wychowawcy III klas gimnazjum	66	41,8%
Wychowawcy II klas szkół ponadgimnazjalnych	58	36,7%
Pedagodzy/psychologowie pracujący w gimnazjach	18	11,4%
Pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych	16	10,1%
Razem	158	100%

1. Osoby badane 2/2

Podczas zapoznawania się z wynikami warto zwrócić uwagę, że niektóre analizy prowadzono w odniesieniu do wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych, inne -z uwagi na treść zadawanych pytań - tylko w odniesieniu do wychowawców klas. Informują o tym szczegółowo liczebności podane przy każdym z wykresów.

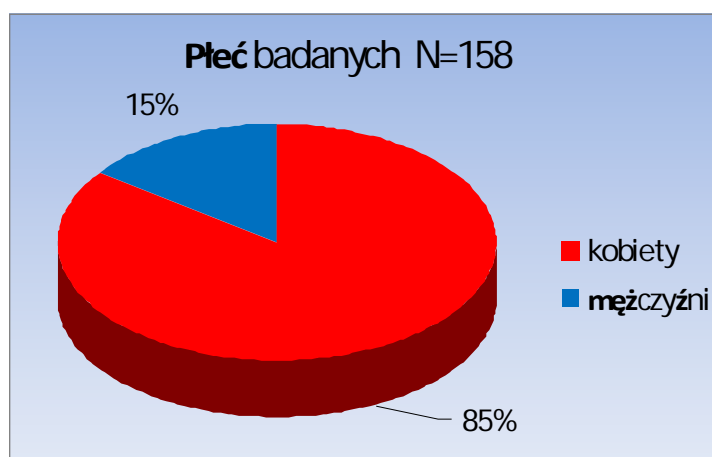
Jak pokazuje tabela 1, rozkład wychowawców i pedagogów w próbie był równomierny. W projekcie uczestniczyło 66 wychowawców trzecich klas gimnazjum, 58 z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 34 pedagogów/psychologów z czego 18 osób to pracownicy gimnazjum .

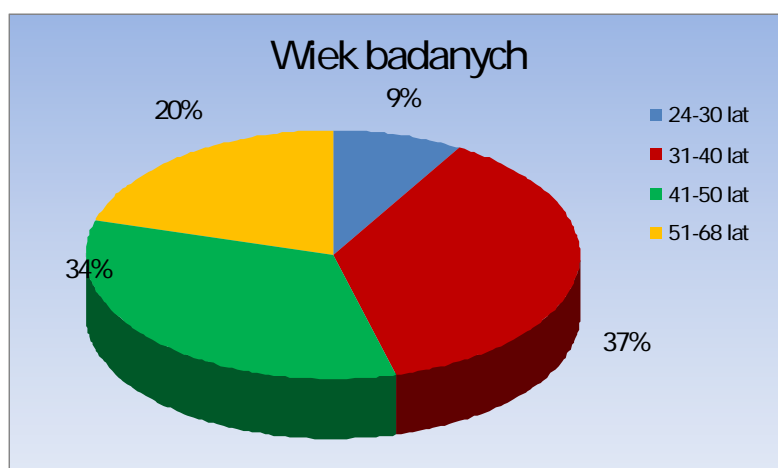
1.1. Płeć i wiek badanych

85% badanej populacji stanowiły kobiety, a jedynie 15% mężczyźni. Z uwagi na małą liczebność mężczyzn wśród badanych, zrezygnowano w toku dalszych analiz z przedstawiania wyników w podziale na płeć. Średni wiek badanych nauczycieli w gimnazjach wynosił 40,44 lat (SD = 8,11), a w szkołach ponadgimnazjalnych 45,04 lat (SD = 9,01). Najmłodszy badany nauczyciel miał 25 lat, zaś najstarszy 68 lat. Największy odsetek stanowiły osoby w wieku 31-40 lat (37%), w następnej kolejności badani w wieku 41-50 lat (34%). Średnio co piąty badany wychowawca i pedagog miał ponad 50 lat (20%) – a co jedenasty był w wieku poniżej 30 lat (9%). Szczegółowa analiza wskazuje, że wśród wychowawców szkół ponadgimnazjalnych największy odsetek stanowiły osoby w wieku 31-40 lat oraz 41-50 lat. Wśród pedagogów osoby w wieku 31-40 lat oraz 41-50 lat.

Wykres 1:
Płeć badanych N=158

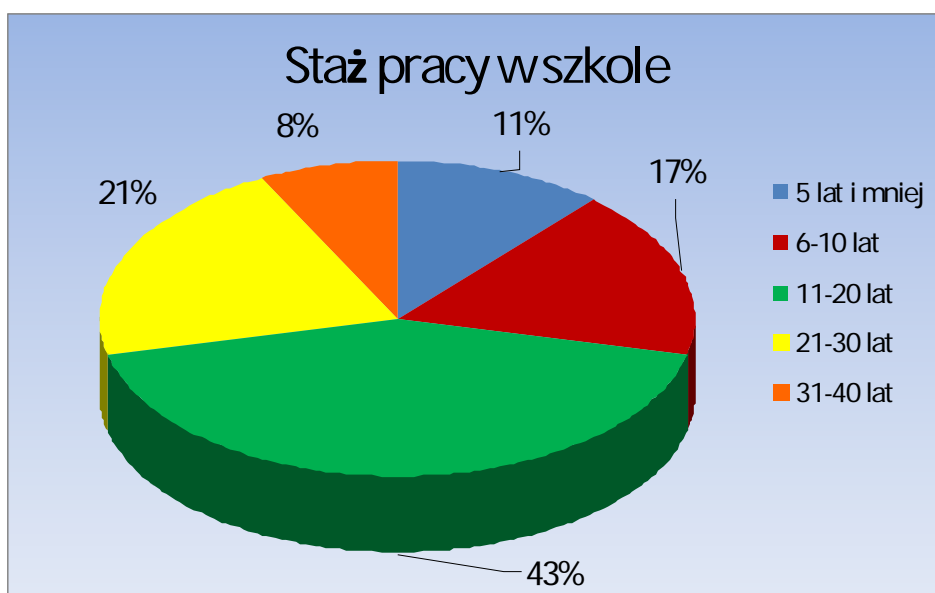
Wykres 2:
Wiek badanych N=151

1.2. Staż pracy w szkole

Średni staż pracy wychowawców pracujących w gimnazjach wynosił 15,45 lat (SD=8,40) a w szkołach ponadgimnazjalnych 18,31 lat (SD=7,81). Najkrótszy odnotowany staż to rok, zaś najdłuższy 40 lat. Co dziewiąty badany wychowawca i pedagog (11%) przepracował w szkole 5 lat lub krócej. 17% stanowiły osoby pracujące w szkole od 6 do 10 lat. 43% badanej populacji to wychowawcy i pedagodzy mający za sobą 11-20 lat doświadczeń związanych z pracą w środowisku szkolnym. Średnio trzech na dziesięciu badanych (29%) przepracowało w szkole ponad 20 lat. Zdecydowaną większość badanych stanowią osoby, które pracują w szkole ponad 10 lat (72% badanych).

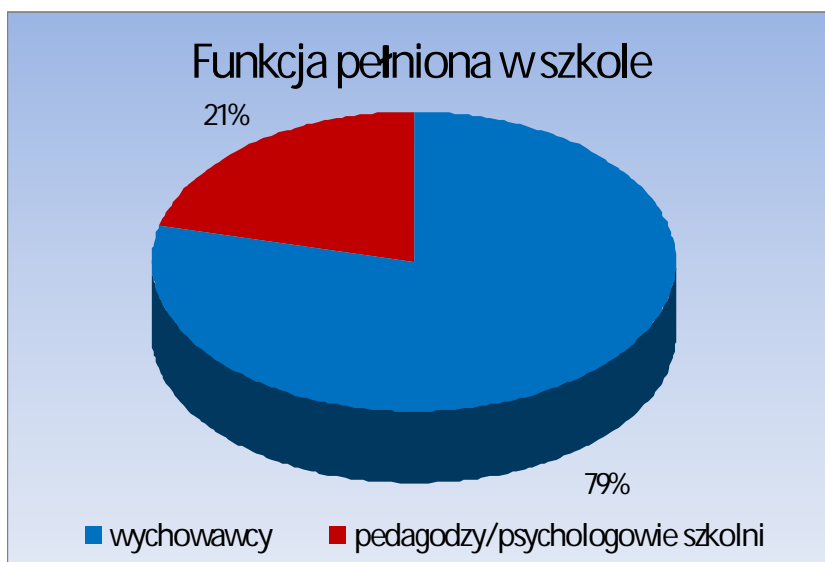

Wykres 3: Staż pracy w szkole, N=157

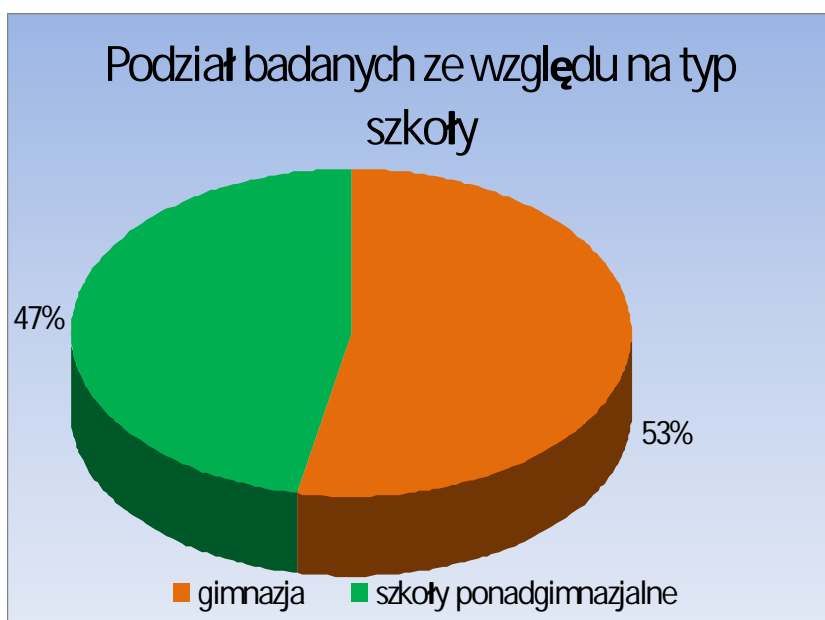

1.3. Funkcja pełniona w szkole

Wykres 4: Funkcja pełniona w szkole, N=158

Wykres 5: Typ szkoły, w której pracują osoby badane, N=158

Jak pokazuje wykres 4, zdecydowana większość badanych to wychowawcy klas (79%). Około 1/5 uczestników projektu stanowili pedagogi/psychologowie szkolni.

W grupie badanych wychowawców najliczniejsza frakcja to osoby mające staż pracy w szkole wynoszący 11-20 lat (45,2%), wśród pedagogów/psychologów szkolnych także staż: 11- 20 lat (33,3%).

Jak pokazuje wykres 5 ponad połowa respondentów uczestniczących w badaniu pracowała w gimnazjach (53%), nieco mniej w różnych typach szkół ponadgimnazjalnych (47%).

2. Metoda badawcza 1/2

W badaniu zastosowano autorski kwestionariusz składający się z 33 pytań; większość stanowiły pytania zamknięte (z możliwością wyboru jednej lub kilku odpowiedzi zgodnie z instrukcją zawartą w każdym pytaniu). Pierwszą część kwestionariusza stanowiła metryczka, w której uczestnicy badania określali swoją płeć, wiek, staż pracy w szkole oraz to jaką funkcję pełnią w miejscu pracy (wychowawcy czy pedagoga/psychologa szkolnego).

Pierwszy blok składał się z 12 pytań dotyczących rozpowszechnienia zachowań problemowych wśród uczniów w ocenie badanych. Znalazły się tam pytania o to, jak poważnym problemem w skali klasy i szkoły jest używanie przez uczniów substancji psychoaktywnych, wagarowanie, wulgarne zachowania, zaburzenia odżywiania itp., które z nich wydają się badanym najpoważniejsze, jaka część uczniów w klasie i szkole używa substancji, jaka była w ostatnich 12 miesiącach częstotliwość różnych form przemocy rówieśniczej w szkole.

W kolejnym bloku zamieszczono 4 pytania o to, jak często konieczne były rozmowy badanych z rodzicami w związku z używaniem przez uczniów substancji psychoaktywnych (alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy).

Na trzeci blok złożyły się pytania o częstotliwość w ost.12 miesiącach zachowań agresywnych uczniów wobec badanych wychowawców i pedagogów, częstotliwość przypadków picia alkoholu przez uczniów poza szkołą, a także dostępność różnych substancji psychoaktywnych dla uczniów w środowisku lokalnym. W bloku tym zapytano badanych także o ocenę ich wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży szkolnej oraz na temat wpływu różnych substancji na zdrowie człowieka. Czwarty blok pytań poświęcono realizacji w szkole w ostatnich 12 miesiącach (a więc de facto w bieżącym roku szkolnym 2010/2011) programów profilaktycznych wśród uczniów wybranych roczników.

Pytano o tematykę programów, osoby prowadzące zajęcia, a także o ocenę przydatności zajęć dla uczniów.

2. Metoda badawcza 2/2

Blok piąty dotyczył poczucia bezradności nauczycieli w związku z problemowymi zachowaniami uczniów, a także jakości współpracy rodziców oraz wychowawców/pedagogów szkolnych.

Badanym zadano m.in. pytanie o ocenę stopnia radzenia sobie w codziennej pracy w szkole z różnymi sytuacjami np. zachowaniami problemowymi uczniów, pracą z uczniami mającymi problemy w nauce, współpracą z rodzicami oraz gronem pedagogicznym. Blok składał się z pięciu pytań.

W szóstym bloku znalazły się pytania na temat potrzeb szkoleniowych badanych dotyczących różnych obszarów ich funkcjonowania zawodowego. Pytano także o to, czy mogą liczyć na wsparcie ze strony innych osób pracujących w szkole, o ich kondycję zawodową oraz o dostępność specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli w środowisku lokalnym.

Ankietę zamykały pytania o potrzeby badanych w zakresie takiego wsparcia oraz potrzeby innych osób z grona pedagogicznego w szkole. Wspomniany blok składał się z ośmiu pytań.

3. Procedura badawcza

Badanie poprzedził pilotaż, który pokazał m.in. że czas realizacji jednego wywiadu wynosi od 20-30 minut.

Realizację badania prowadzili przeszkoleni ankieterzy, którzy za zgodą dyrektorów szkół, po ich uprzednim zawiadomieniu pismem przesłanym przez Urząd Miasta, osobiście przekazywali wychowawcom oraz pedagogom/psychologom szkolnym ankietę w kopercie, którą po wypełnieniu badani zwracali ankieterowi (w zaklejonej kopercie).

Osoby uczestniczące w badaniu były poinformowane, iż służy ono poznaniu ich opinii na temat problemów ważnych w kontekście codziennej pracy w szkole oraz działań profilaktycznych skierowanych do młodzieży, a także ich oczekiwań w zakresie możliwości pogłębiania ich kompetencji zawodowych i osobistych ważnych z punktu widzenia pracy wychowawcy i pedagoga/psychologa szkolnego.

Badani nie kontaktowali się między sobą podczas wypełniania ankiety i nie mieli możliwości zapoznania się z kwestionariuszem wypełnionym przez inną osobę. Badanie miało charakter całkowicie anonimowy. Warto podkreślić, że nikt z badanych nie odmówił udziału w projekcie.

Kilku wychowawców nie uczestniczyło w badaniu z powodu choroby, ważnych obowiązków zawodowych lub nieobecności w szkole związanej z wyjazdami na wycieczki itp.

Projekt został przeprowadzony za wiedzą, zgodą i przy współpracy Urzędu Miasta Łodzi.

4. Analiza danych 1/2

Zebrane dane zostały zakodowane, utworzono komputerową bazę danych pozwalającą na dokonywanie zarówno prostych jak i zaawansowanych analiz statystycznych. Każda z ankiet w trakcie procesu kodowania była poddana indywidualnej analizie pod kątem spójności odpowiedzi na pytania logicznie ze sobą powiązane.

W pierwszym etapie przeprowadzono analizę danych pozwalającą na poznanie rozkładów procentowych odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety (frekwencje).

W analizach zastosowano pakiet statystyczny SPSS 18.0.

Dalszym krokiem było grupowanie odpowiedzi na kilka pytań i tworzenie wskaźników zmiennych w oparciu o sumę punktów wyliczoną na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania. Analiza statystyczna pokazała, że odpowiedzi na pewne grupy pytań charakteryzuje wysoka spójność wewnętrzna, dlatego możliwe było utworzenie skal do pomiaru zmiennych takich jak: klimat szkoły, przemoc rówieśnicza w szkole, jakość współpracy z rodzicami, rozpowszechnienie używania substancji przez uczniów. **Wszystkie utworzone skale charakteryzują się wysoką rzetelnością (Alfa Cronbacha równa co najmniej 0,7).** Przykładowo: tworząc wskaźnik zmiennej o nazwie: **jakość klimatu społecznego szkoły**, zsumowano punkty na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania wchodzące w skład skali. Podobnie postępowano w przypadku tworzenia wskaźnika zmiennej: **jakość współpracy z rodzicami** oraz **rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów w ocenie badanych**.

Opis tworzenia wskaźników innych zmiennych został przedstawiony w poszczególnych rozdziałach raportu. Po utworzeniu wskaźników, analizie poddano związki pomiędzy wybranymi zmiennymi.

4. Analiza danych 2/2

W opisie wykresów i tabel przedstawiających wyniki badania stosowano następujące symbole:

- III G - klasy trzecie gimnazjum (15 lat)
- II PG – klasy drugie szkół ponadgimnazjalnych (17 lat)
- G - gimnazja
- PG – szkoły ponadgimnazjalne
- $p < 0,001$; $p < 0,01$, $p < 0,05$ – różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001; 0,01; 0,05.
- n.i.- różnica nieistotna statystycznie
- CHI²- wynik testu Chi kwadrat – do oceny istotności różnic
- Test Fischera- do oceny istotności różnic przy liczebności przypadków < 30 .
- ANOVA- jednoczynnikowa analiza wariancji – do oceny istotności różnic pomiędzy średnimi wartościami zmiennych.
- N - podstawa procentowania - **może zmieniać się w każdym z roczników w zależności od liczby badanych, którzy udzielili odpowiedzi na określone pytanie (pomijano braki danych-na ogół pojedyncze przypadki oraz tzw. systemowe braki danych). Analizując kolejne wykresy warto każdorazowo zwracać uwagę na podstawy procentowania.**

III. Prezentacja wyników badania

---

1. Najpowaźniejsze problemy wychowawcze - opinie wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

1.1. Problemy wychowawcze w klasie 1/4

Z uwagi na specyfikę środowiska szkoły gimnazjalnej oraz ponadgimnazjalnej, a także fakt, iż młodzież ucząca się w tych szkołach znajduje się w różnych momentach rozwojowych, **analizy dotyczące zachowań problemowych uczniów w ocenie badanych przeprowadzono w podziale na typ szkoły (gimnazja vs. szkoły ponadgimnazjalne)**. W pierwszej kolejności, badanych **wychowawców** zapytano o to, czy wymienione w kwestionariuszu zachowania uczniów są **poważnym problemem w klasie**, w której pracują. **Jak pokazują wykresy 6 i 7, jako poważny problem w skali klasy wychowawcy najczęściej wskazywali wagarowanie (46% w gimnazjum oraz 46% w szkołach ponadgimnazjalnych)**. Drugim w kolejności **poważnym problemem w klasie**, na który zwracają uwagę wychowawcy (w obu badanych frakcjach) jest **palenie papierosów**. **Problem ten wymieniają rzadziej pracownicy gimnazjum (21% w kl. 3 G oraz 38% w kl. 2 PG)**.

Prawie 1/3 badanych wychowawców gimnazjalistów (31%) i prawie 22% wychowawców uczniów szkół ponadgimnazjalnych wskazuje także na problem - wulgarnego zachowania i braku kultury osobistej uczniów.

Na liście poważnych problemów znalazły się także **przemoc i agresja pomiędzy uczniami (23%) wskazań w gimnazjach) oraz picie alkoholu przez młodzież, na które zwraca uwagę co szósty wychowawca w szkołach ponadgimnazjalnych (16%) i co ósmy w gimnazjach (12%)**.

Porównując wyniki dotyczące opinii wychowawców klas gimnazjalnych z opiniami wychowawców nieco starszej młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych należy podkreślić, że:

- **palenie papierosów przez młodzież** niemal dwukrotnie rzadziej wymieniali jako poważny problem wychowawczy pracownicy gimnazjum.
- **przemoc i agresja pomiędzy uczniami** – w opinii wychowawców – znacznie częściej **jest wskazywane jako problem** wśród młodzieży gimnazjalnej (23%), niż wśród starszej młodzieży (9%);

1.1. Problemy wychowawcze w klasie 2/4

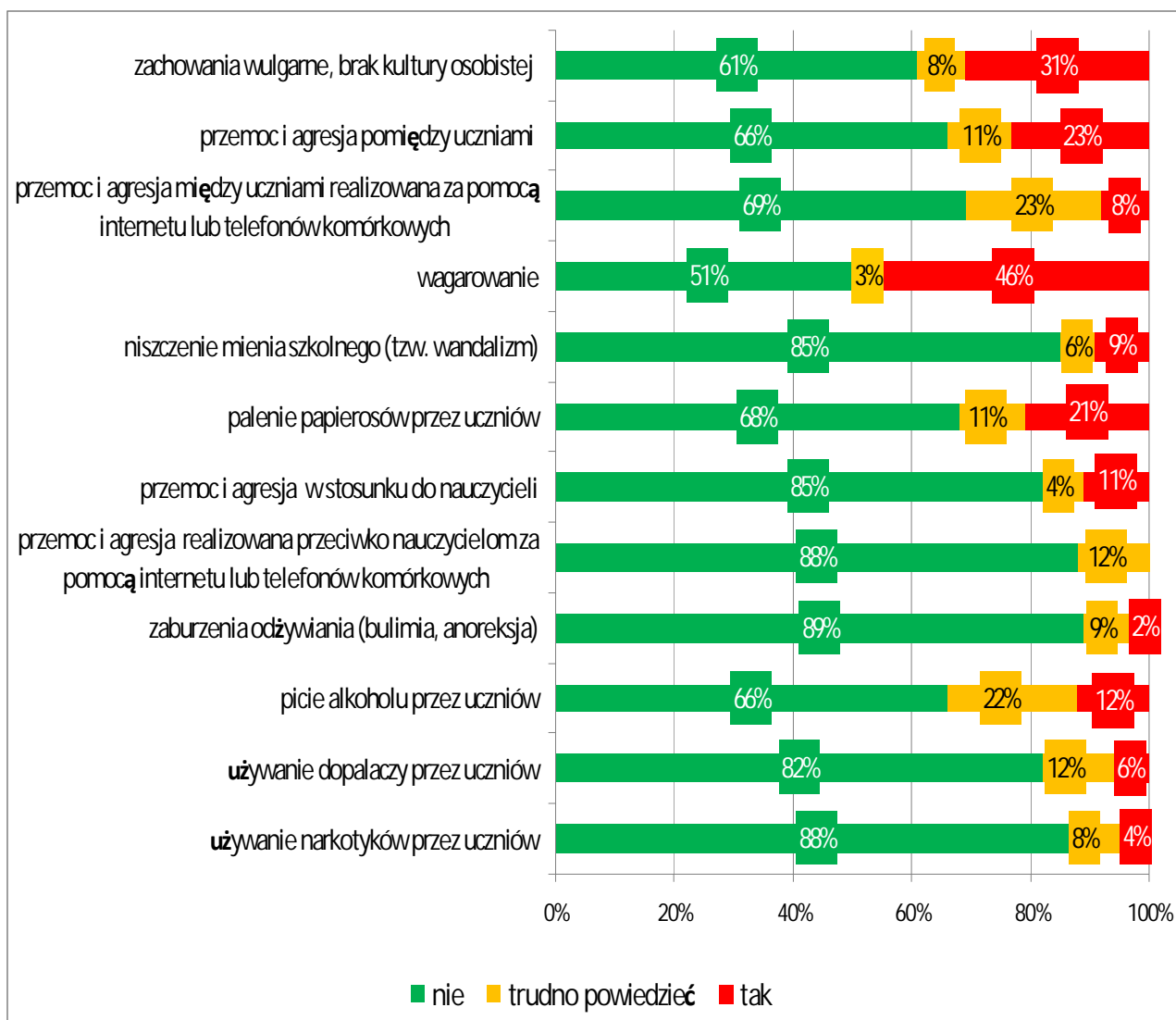
- w szkołach gimnazjalnych znacznie częściej niż w szkołach ponadgimnazjalnych wychowawcy zwracali także uwagę na **problem wulgarnego zachowania i braku kultury osobistej młodzieży** (odpowiednio: 31% vs. 22%);
- wśród wychowawców gimnazjalistów częściej jako problem wymieniane jest **niszczenie mienia szkolnego (wandalizmu)** – wskazuje na ten rodzaj zachowania co jedenasty badany pracujący w gimnazjum (9%) i co czternasty ze szkoły ponadgimnazjalnej (7%);
- warto również zwrócić uwagę na poziom rozpowszechnienia **przemocy elektronicznej wśród młodzieży (realizowanej za pomocą internetu lub telefonu komórkowego)** – zjawisko to wskazuje, jako poważny problem w klasie co dwunasty wychowawca w szkołach ponadgimnazjalnych (8%), a niemal 1/3 wychowawców z gimnazjum nie miała na ten temat zdania. Żaden nie wskazał tego zjawiska jako poważnego problemu.
- w gimnazjach zdecydowanie częściej niż w szkołach ponadgimnazjalnych poważnym problemem jest także **przemoc i agresja w stosunku do nauczycieli** – zjawisko to wskazuje 11% wychowawców w gimnazjach a w szkołach ponadgimnazjalnych tylko 2% respondentów;
- **zaburzenia odżywiania** (bulimia, anoreksja) wskazuje jako problem w klasie 2% wychowawców gimnazjalistów i niemal 10% wychowawców starszej badanej młodzieży uczącej się w szkołach ponadgimnazjalnych;
- **używanie narkotyków przez uczniów** jako problem w klasie wskazało 4% wychowawców w gimnazjach – i 5% wychowawców w szkołach ponadgimnazjalnych.
- w przypadku **używania dopalaczy przez młodzież** nie odnotowano istotnych różnic między obydwojema badanymi grupami (odpowiednio: 6% w gimnazjach i 7% w szkołach ponadgimnazjalnych).

1.1. Problemy wychowawcze w klasie - wychowawcy klas III gimnazjum 3/4

Wychowawcy trzecich klas gimnazjów, N= 65

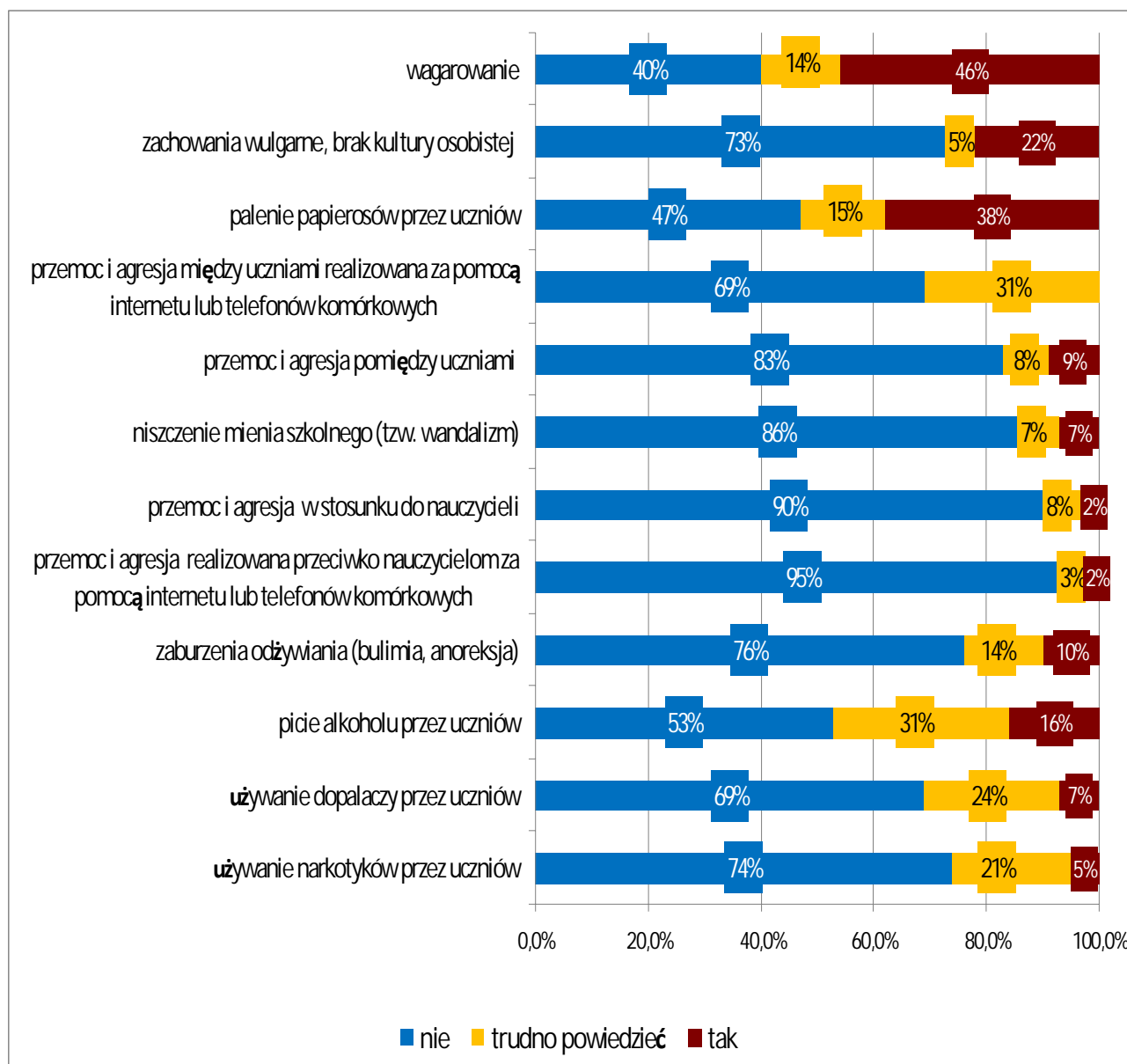
Wykres 6: Poważne zachowania problemowe uczniów w klasie - ocena wychowawców trzecich klas gimnazjów. N=65.

1.1. Problemy wychowawcze w klasie - wychowawcy kl. II szkół ponadgimnazjalnych 4/4

Wychowawcy drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, N=58

Wykres 7: Poważne zachowania problemowe uczniów w klasie - ocena wychowawców drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. N=58.

1.2. Problemy wychowawcze w szkole 1/3

Badanych wychowawców, a także pedagogów szkolnych zapytano również o to, czy wymienione w kwestionariuszu zachowania problemowe są poważnym problemem w szkole, w której pracują (wcześniej bowiem pytano o kontekst klasy).

Jak pokazują wykresy 8 i 9, jako poważny problem w skali szkoły badani wychowawcy oraz pedagodzy/psychologowie z **gimnazjum** najczęściej wskazywali **wagary** (77%), **wulgarnie zachowania i brak kultury osobistej uczniów** (63%) oraz **palenie papierosów** (56%).

Co ciekawe, w grupie wychowawców ze szkół ponadgimnazjalnych odsetek respondentów, którzy uznali te zachowania za problem był znacznie niższy. Największe zróżnicowanie pojawia się w przypadku ostatniej wymienionej kwestii tj. **wulgarnego zachowania młodzieży**.

Wychowawcy ze szkół ponadgimnazjalnych prawie 2-krotnie rzadziej niż w gimnazjach wskazywali na ten problem w szkole (32% vs. 63%). Różnice odnotowano także w kontekście **palenia papierosów przez młodzież**. Wśród wychowawców szkół PG odsetek tych, którzy wymienili go jako poważny problem był stosunkowo wysoki (65%).

Istotne zmiany odnotowano w odniesieniu do **problemu przemocy i agresji pomiędzy uczniami**. Prawie połowa wychowawców w gimnazjach (45%) spostrzega to zjawisko jako poważny w ich szkole. W szkołach ponadgimnazjalnych podobną opinię wyraża tylko co dziesiąty wychowawca (11%). Wraz z wiekiem uczniów rozpowszechnienie problemu wulgarnych zachowań w ocenie badanych staje się mniejsze.

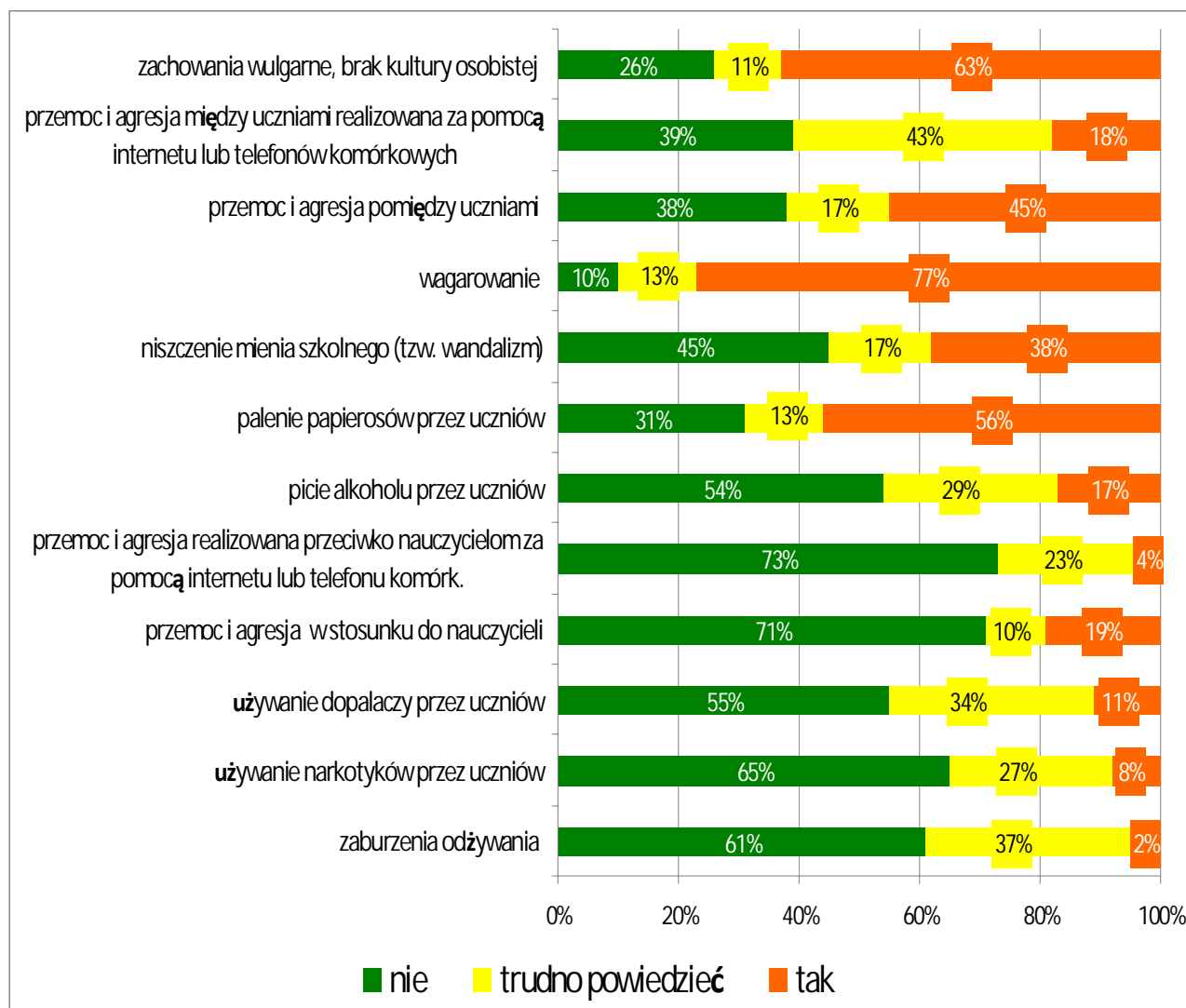
Zmniejsza się także skala problemów związanych z **niszczeniem mienia szkolnego** (wandalizmu). W gimnazjach na tę kwestię wskazywało 38% badanych wychowawców, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych znacznie mniej - 22%.

1.2. Problemy wychowawcze w szkole 2/3

Wychowawcy oraz pedagodzy/psychologowie szkolni z gimnazjum N= 82

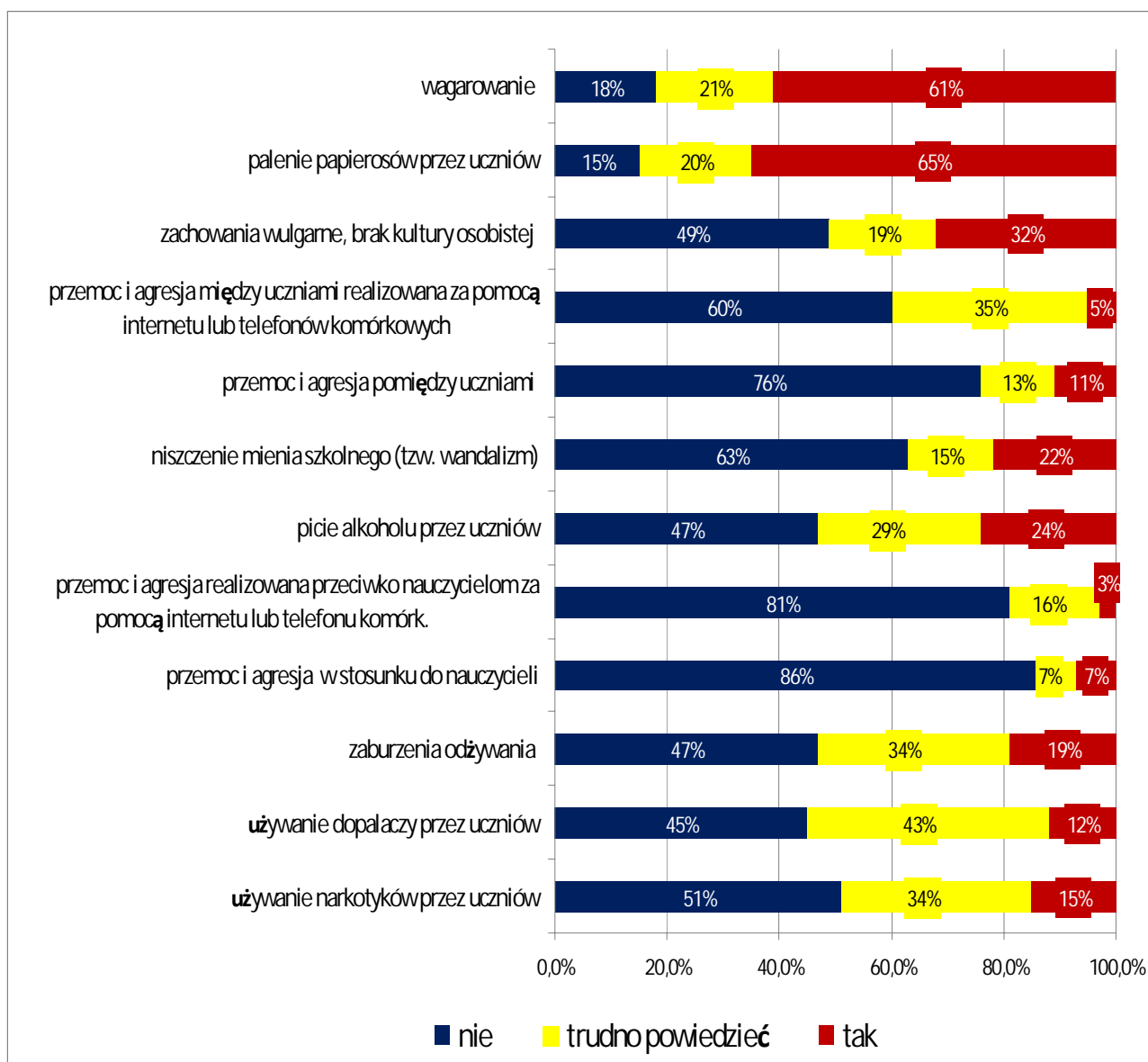
Wykres 8: Poważne zachowania problemowe uczniów w szkole - ocena wychowawców oraz pedagogów/psychologów z gimnazjum. N=82

1.2. Problemy wychowawcze w szkole 3/3

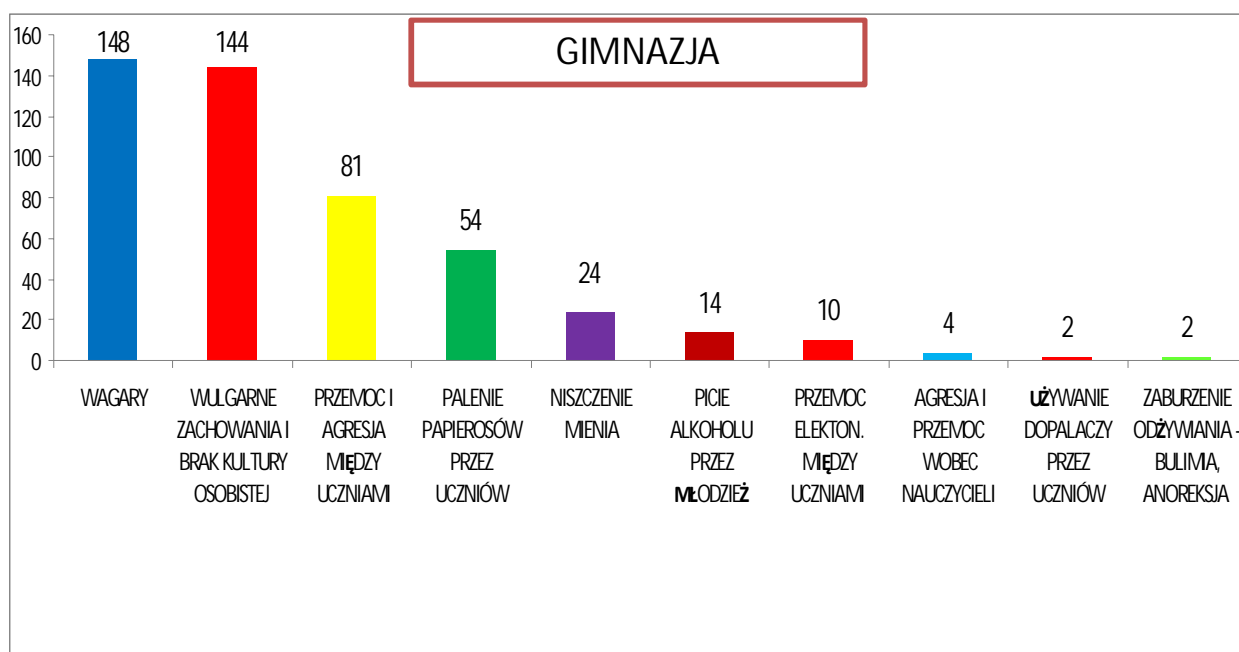
Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych N= 74

Wykres 9: Poważne zachowania problemowe uczniów w szkole - ocena wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=74

1.3. Ranking problemów wychowawczych w gimnazjach 1/3

Wykres 10: Ranking najpoważniejszych zachowań problemowych wśród uczniów w szkole - ocena wychowawców i pedagogów/psychologów z gimnazjów. N=84

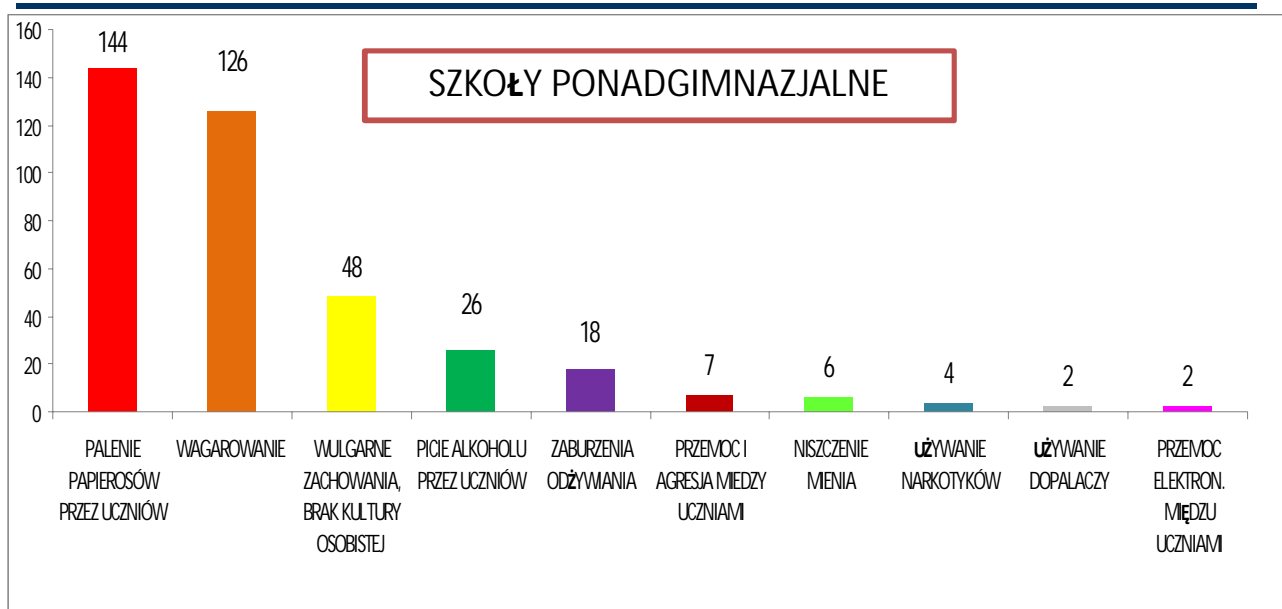
W badaniu zapytano wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych o to, które z zachowań uczniów, wymienionych w ankiecie (lista na stronie 35 niniejszego raportu) **stanowi według nich najpoważniejszy problem w szkole, w której pracują**. Badani mogli wymienić 3 takie zachowania, przy czym wpisanie określonego zachowania na pierwszym miejscu oznaczało, że stanowi ono najpoważniejszy problem. W toku analiz zachowaniom, które wymieniono na pierwszej pozycji przypisano 3 punkty, na drugim - 2 punkty, zaś na trzecim - 1 punkt. Następnie zsumowano punkty dla każdego z zachowań. W ten sposób powstał ranking najpoważniejszych zachowań problemowych, który przedstawia **wykres 10**.

W ocenie osób badanych pracujących w gimnazjach najpoważniejszym problemem jest wagarowanie uczniów, drugim - wulgarne zachowania uczniów i brak kultury osobistej (144 pkt). Kolejną pozycję w rankingu zajmuje przemoc i agresja pomiędzy uczniami (81 punkty). Czwarte miejsce zajmuje palenie papierosów przez uczniów (54 pkt).

Znacznie mniej „dokuczliwe” z punktu widzenia badanych są: **niszczenie mienia szkolnego (24 pkt) oraz używanie alkoholu przez uczniów (14 pkt).**

1.3. Ranking problemów wychowawczych w szkołach ponadgimnazjalnych 2/3

Wykres 11: Ranking najpoważniejszych zachowań problemowych wśród uczniów w szkole ocena wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=74

W taki sam sposób, jak opisano na poprzedniej stronie, analizowano odpowiedzi wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych.

Jak pokazuje **wykres 11**, w ich ocenie największym problemem w szkole jest **palenie papierosów przez uczniów** (144 punkty) oraz **wagary** (126 pkt). Trzecim w kolejności najpoważniejszym problemem jest **wulgarnie zachowanie uczniów i brak kultury osobistej** (48 punktów- a więc znacząco mniej niż w przypadku pierwszych dwóch zachowań).

Kolejne problemy uzyskały znacznie mniej punktów niż w rankingu gimnazjów. W przypadku **przemocy i agresji między uczniami** odnotowano jedynie 7 pkt - to jest **ponad 11-krotnie mniej niż w rankingu gimnazjów.**

Natomiast problem **picia alkoholu przez uczniów w rankingu szkół ponadgimnazjalnych zyskał niemal 2-krotnie więcej punktów niż w gimnazjach** (odpowiednio: 26 pkt vs. 14 pkt).

W rankingu gimnazjów 4 punkty otrzymał problem przemocy i agresji wobec nauczycieli, nie wskazał go nikt z badanych ze szkół ponadgimnazjalnych. W pojedynczych przypadkach badani wskazywali jako poważny problem używanie dopalaczy oraz przemoc elektroniczną pomiędzy uczniami.

1.3. Ranking problemów wychowawczych - podsumowanie 3/3

Wśród zachowań stanowiących problem w szkole nie pojawiają się na „czołowych pozycjach” picie alkoholu i używanie narkotyków. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy może być fakt, iż palenie przez uczniów papierosów to problem dokuczliwy i łatwy do zaobserwowania na co dzień – uczniowie palą w szkolnych toaletach lub przed budynkiem szkolnym, natomiast picie i sięganie po narkotyki to zachowania, które mają miejsce głównie poza szkołą (wyjątkiem mogą być wycieczki szkolne, ale są to stosunkowo rzadkie wydarzenia).

---

2. Doświadczenia uczniów z używaniem
substancji psychoaktywnych
w ocenie nauczycieli
i pedagogów/psychologów szkolnych

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w klasie i w szkole

W badaniu poproszono wychowawców, aby oszacowali, jak wielu uczniów w ich klasie pali papierosy, pije alkohol, upija się, spróbowało już narkotyków oraz używa narkotyków. Jak pokazuje wykres 12 jedynie **co piąty wychowawca (21%) trzecich klas gimnazjum** stwierdził, iż w jego klasie nie ma palących uczniów. Blisko $\frac{3}{4}$ badanych w tej kategorii (71%) przyznała, że w klasie pali papierosy **kilku uczniów** a co dwudziesty (5%) stwierdził, iż sięga po nie **mniej więcej połowa klasy**. **Podobny odsetek badanych nauczycieli (3%) był zdania, że w klasie, w której są wychowawcami pali papierosy większość uczniów.**

Nieco inaczej wygląda to **w szkołach ponadgimnazjalnych**. Szczegółowo ilustruje tę sytuację wykres nr 13. Odnotowano niższy niż w gimnazjach odsetek wychowawców, którzy stwierdzili, że w ich klasie nie ma palących uczniów. Średnio co ósmy nauczyciel drugiej klasy tego typu szkoły (liceum, technikum, ZSZ) uważa, że w „jego klasie” żaden z uczniów nie pali papierosów (12%). Podobnie jak w gimnazjach najliczniejsza jest grupa badanych, którzy są zdania, że w „ich klasie” pali jedynie kilku uczniów (67%). **Co siódmy badany (14%) uważa, iż w klasie pali połowa uczniów. Odsetek ten jest niemal 3-krotnie wyższy niż w grupie wychowawców gimnazjalistów. Co czternasty badany (7%) uznał, że w klasie pali większość młodzieży.**

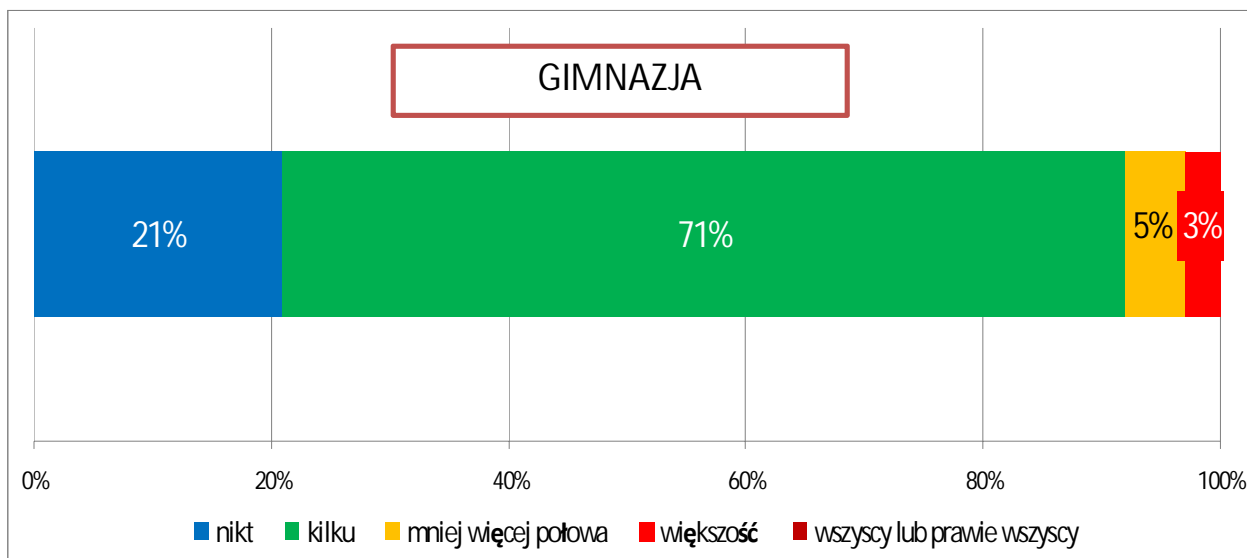
W opinii **nauczycieli z gimnazjum** rozpowszechnienie palenia papierosów **przez uczniów w szkole**, w której pracują (wykres 14) **jest nieco wyższe**, niż w klasie, w której są wychowawcami. Żaden z badanych nauczycieli nie stwierdził, że w „ich szkole” nikt z uczniów nie pali papierosów. Blisko co czwarty (23%) przyznał, iż papierosy pali jedynie **kilku uczniów** w szkole. Zdecydowana większość (prawie 65%) uznała, że uczniów palących papierosy w szkole jest **kilkudziesięciu**. Nieco większa była także frakcja badanych, którzy uważają, że papierosy pali **mniej więcej połowa uczniów w szkole**. Taki pogląd wyraził **co czternasty badany z gimnazjum (7%)**. Odsetek respondentów, którzy są zdania, iż **w ich szkole pali papierosy większość uczniów kształtował się na poziomie 5%**.

W grupie wychowawców pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych ponad połowa uważa, iż w „ich szkole” pali papierosy **kilkudziesięciu uczniów (56%)**, a co trzeci (36%) twierdzi, iż robi to mniej więcej **połowa**. 5% wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych twierdzi, że w ich szkole pali papierosy **większość uczniów** lub **prawie wszyscy uczniowie**.

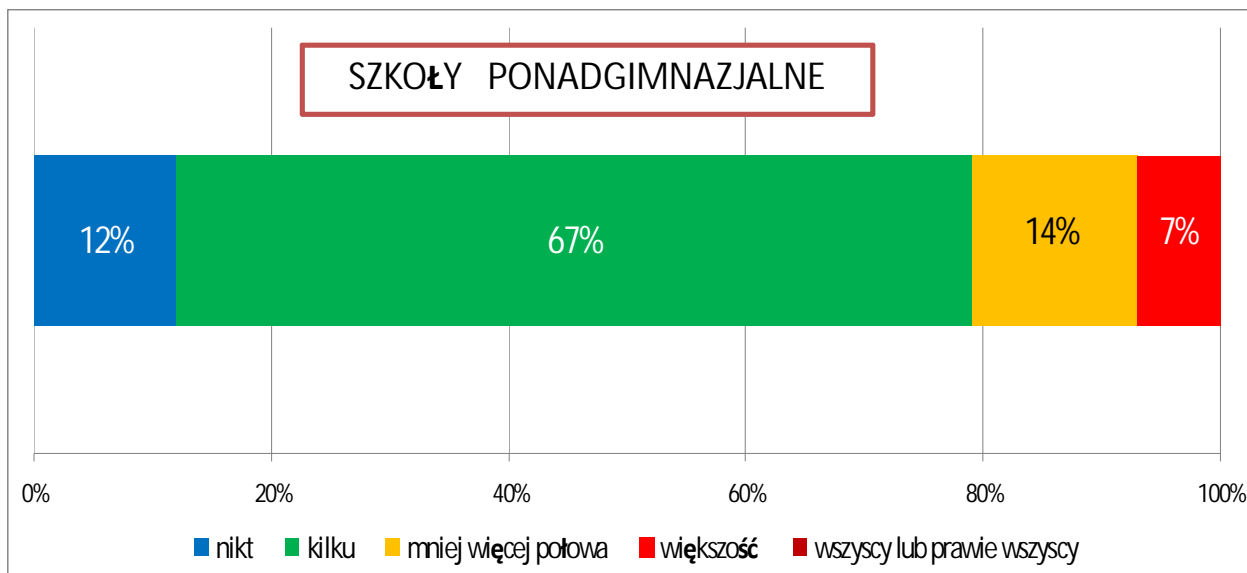

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w klasie

Wykres 12: Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=65

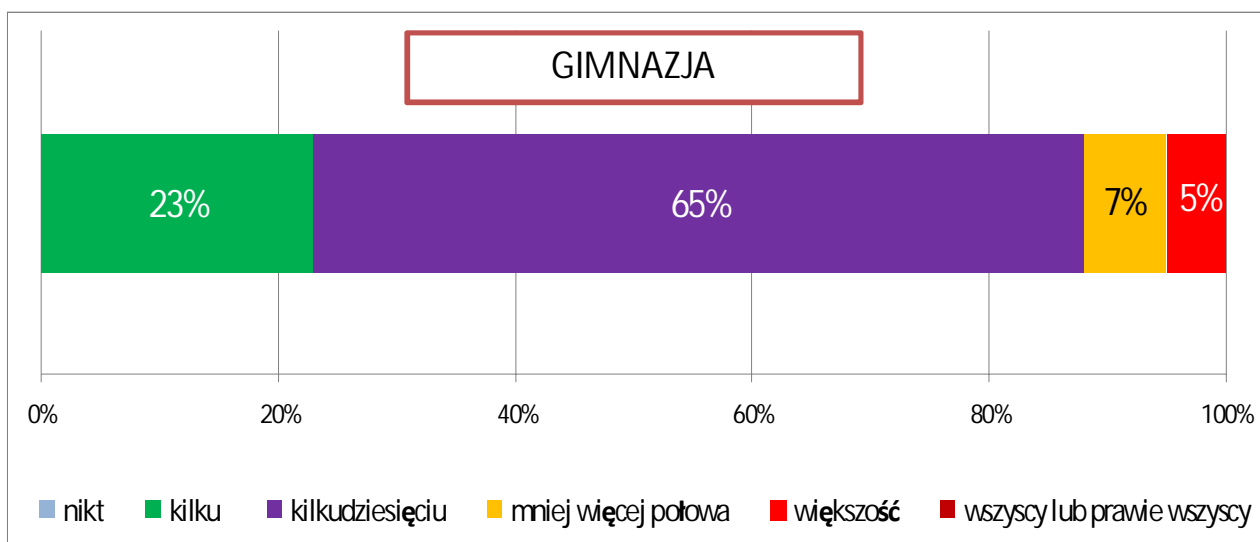

Wykres 13: Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=58

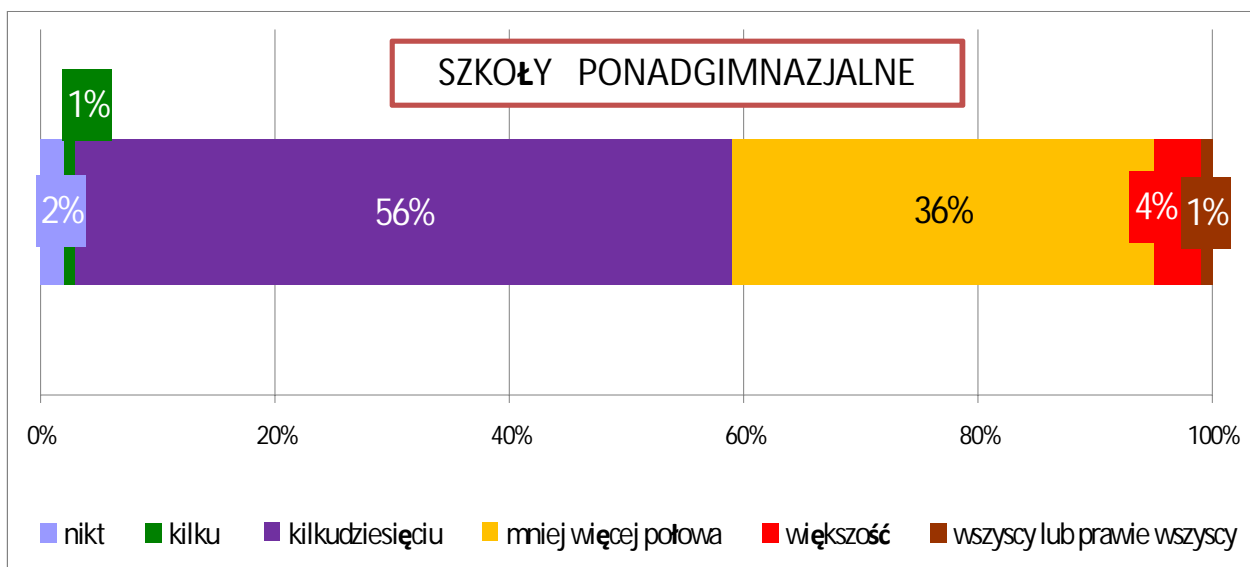

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w szkole

Wykres 14: Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum i pedagogów/psychologów szkolnych w gimnazjach. N=83

Wykres 15: Rozpowszechnienie palenia wśród uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców II klas szkół PG i pedagogów/psychologów szkolnych z ww. szkołach. N=72

2.2. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w klasie i w szkole

Nauczyciele uczestniczący w badaniu zostali również poproszeni o oszacowanie rozpowszechnienia picia napojów alkoholowych przez młodzież. Jak pokazuje wykres 16, **co piąty wychowawca trzecich klas gimnazjum (22%)** stwierdził, iż w jego klasie żaden z uczniów nie pije napojów alkoholowych. Ponad 60% badanych w tej kategorii (62%) przyznało, że w klasie sięga po alkohol tylko kilku uczniów, a co dwunasty (8%) przyznał, iż pije go co najmniej połowa klasy. Jedynie 8% **badanych nauczycieli było zdania, że w klasie, w której są wychowawcami pije alkohol większość lub wszyscy uczniowie.**

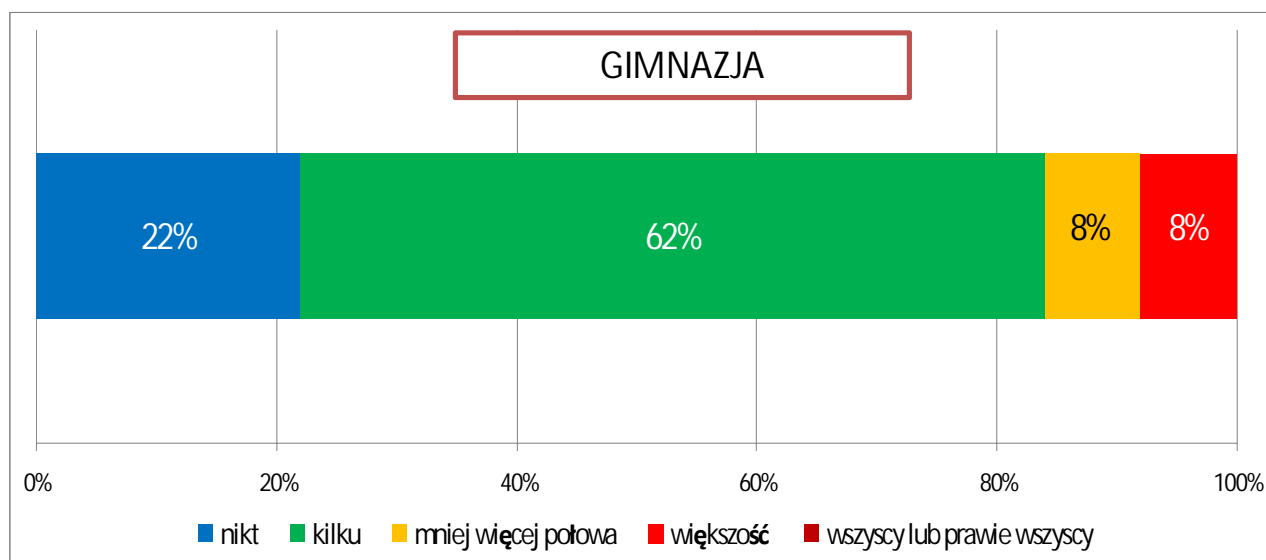
Nieco inaczej wygląda to **w szkołach ponadgimnazjalnych**. Szczegółowo ilustruje to wykres 17. Średnio co jedenasty wychowawca (liceum, technikum, ZSZ) uważa, że w „jego klasie” żaden z uczniów nie pije alkoholu (9%). Podobnie jak w gimnazjach najliczniejsza jest grupa badanych, którzy są zdania, że w „ich klasie” pije jedynie kilku uczniów (40%). **Co czwarty badany (26%) uważa, iż w klasie pije połowa uczniów. Podobny odsetek respondentów (22%) uważa, że robi to większość młodzieży.** Porównując ten rezultat z wynikiem badania wśród wychowawców gimnazjalistów należy zwrócić uwagę, że w szkołach ponadgimnazjalnych niemal 4-krotnie większa jest grupa nauczycieli, według których **większość uczniów lub wszyscy** w klasie piją alkohol.

W opinii **nauczycieli z gimnazjum** rozpowszechnienie picia alkoholu **przez uczniów szkoły**, w której pracują (wykres 18) **jest wyraźnie większe** niż w klasie, w której są wychowawcami. Tylko 4% respondentów stwierdziło, że w „ich szkole” **nikt z uczniów nie pije alkoholu**. Co trzeci (34%) przyznał, iż po alkohol sięga jedynie **kilku uczniów w szkole**. Prawie połowa badanych (48%) uznała, że w szkole jest **kilkudziesięciu uczniów** używających alkoholu. Co dwunasty badany (8%) w tej kategorii uważa, że napoje alkoholowe pije **mniej więcej połowa uczniów w szkole**, a 6% respondentów jest zdania, że **w ich szkole pije alkohol większość uczniów**.

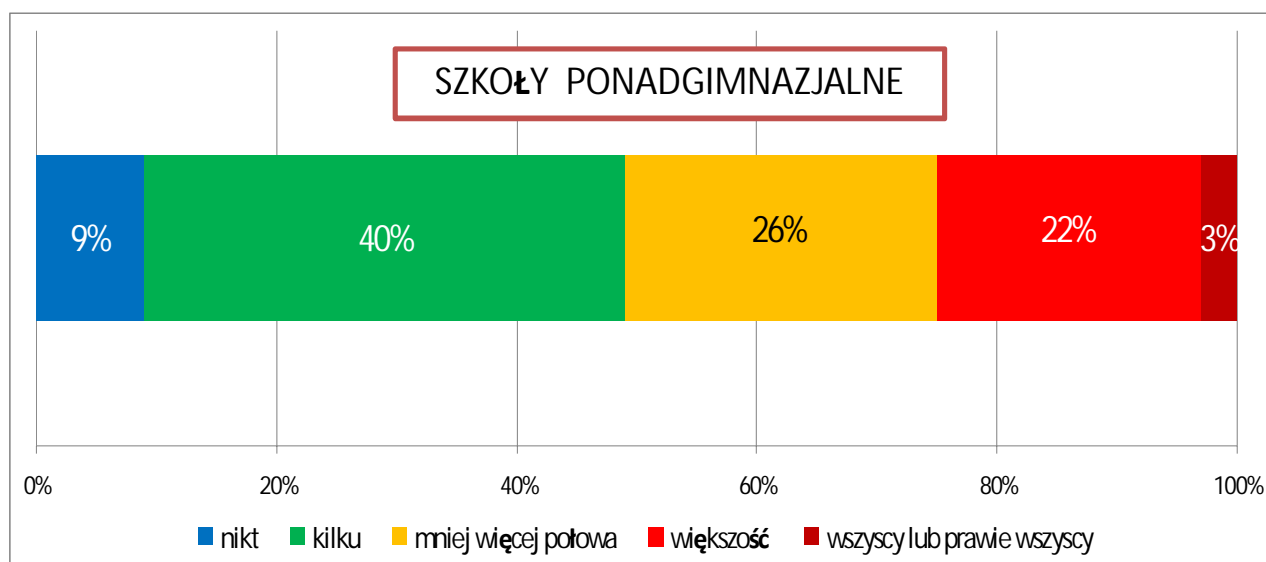
W grupie wychowawców z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odnotowano 5-krotnie więcej badanych nauczycieli niż w gimnazjach, którzy stwierdzili, iż w ich szkole pije alkohol **większość lub wszyscy uczniowie**. Twierdzi tak niemal co trzeci wychowawca i pedagog pracujący w szkole ponadgimnazjalnej (32%).

2.2. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w klasie

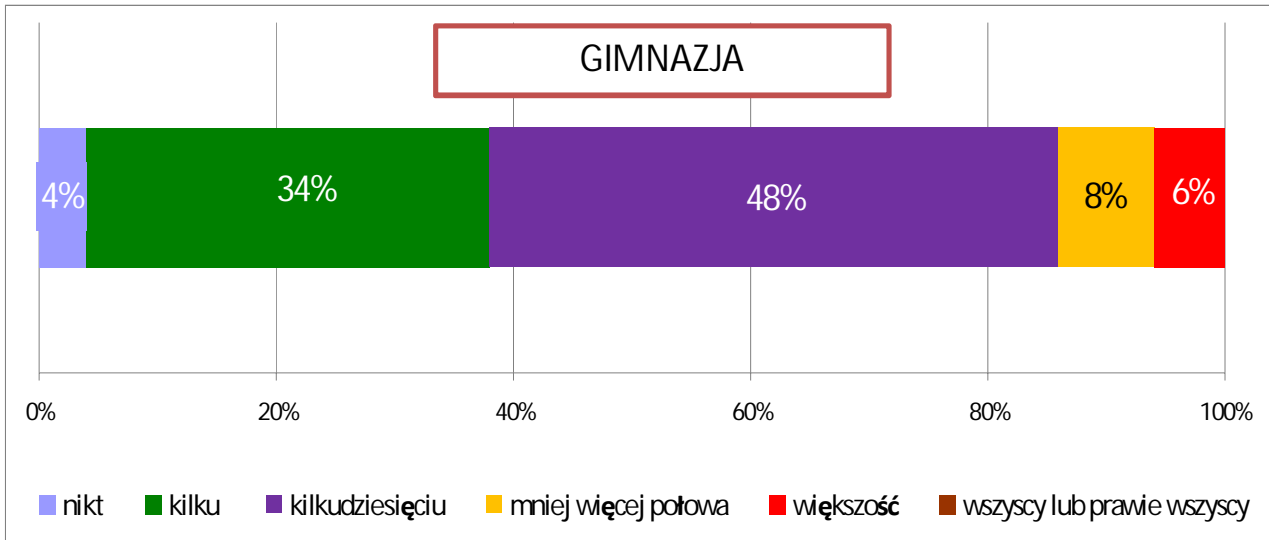
Wykres 16: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=64.

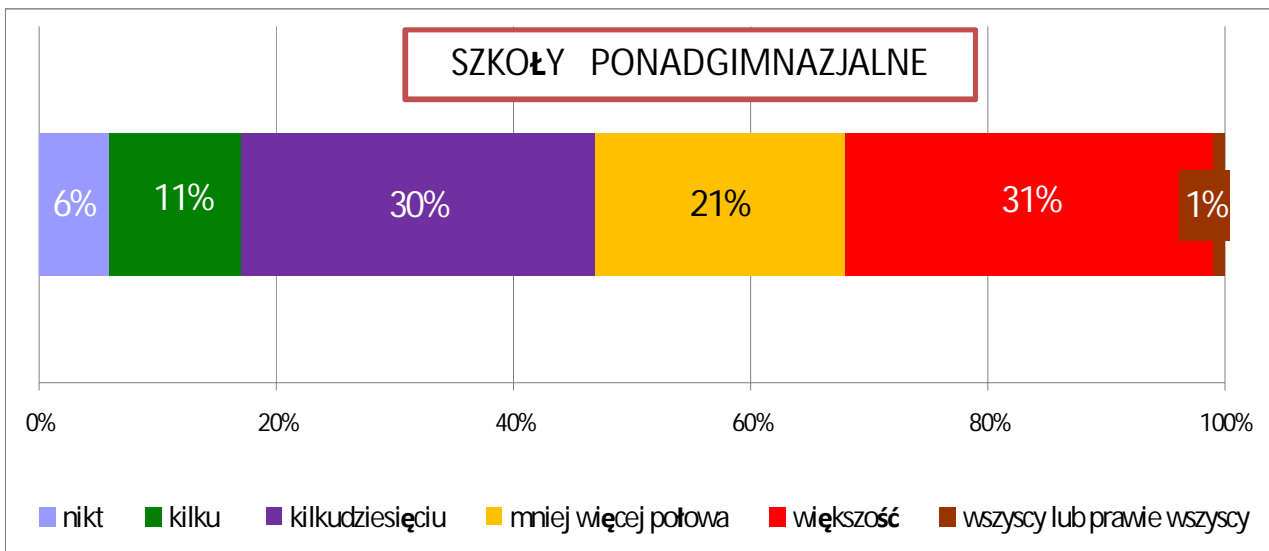
Wykres 17: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=58.

2.2. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w szkole

Wykres 18: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum i pedagogów/psychologów szkolnych w gimnazjach. N=83

Wykres 19: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców II klas szkół PG i pedagogów/psychologów szkolnych z ww. szkół. N=71

2.3. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w klasie i w szkole

Kolejnym obszarem analizowanym w badaniu była **ocena rozpowszechnienia upijania się młodzieży**. Jak pokazuje wykres 20 prawie **3/4 wychowawców trzecich klas gimnazjum (74%)** stwierdziło, iż w ich klasie żaden z uczniów nie upija się alkoholem. **Co piąty badany w tej kategorii (21%) przyznał, że w jego klasie upija się kilku uczniów, a 3% stwierdziło, iż robi to co najmniej połowa klasy.**

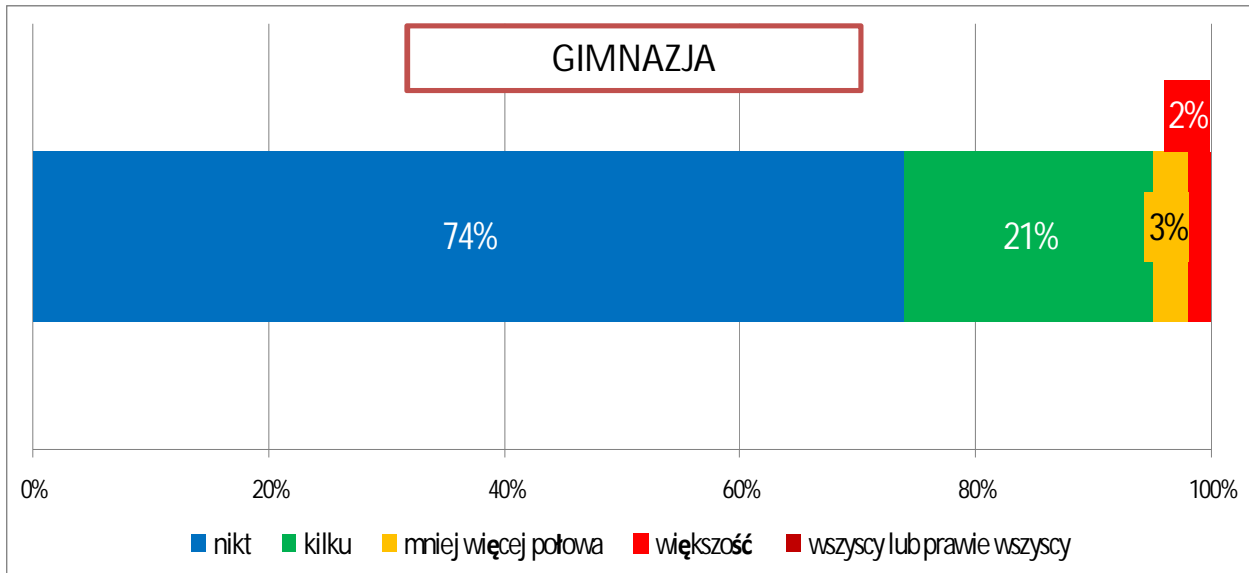
W opinii **wychowawców drugich klas szkół ponadgimnazjalnych rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów jest większe** niż w gimnazjach. **2/5 nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych (42%)** stwierdziło, że w ich klasie nikt się nie upija, a **ponad połowa badanych (53%) przyznała, że zdarza się to kilku uczniom. Co dwudziesty wychowawca (5%)** pracujący w szkole ponadgimnazjalnej stwierdził, że **w jego klasie upija się połowa uczniów lub większość.**

Analizując ten problem **z perspektywy całej szkoły** możemy zauważyć kilka istotnych różnic pomiędzy opiniami wychowawców pracujących w gimnazjach oraz ich starszych kolegów i koleżanek ze szkół ponadgimnazjalnych.

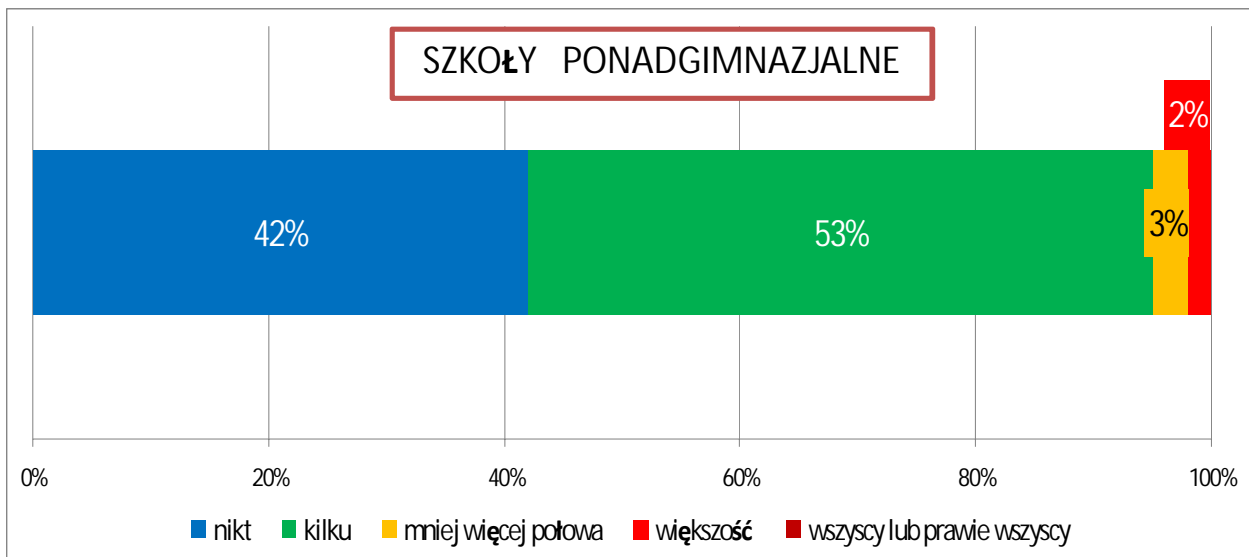
W szkołach ponadgimnazjalnych odnotowano ponad 3-krotnie wyższy odsetek nauczycieli niż w gimnazjach, którzy stwierdzili że „w ich szkole” upija się kilkudziesięciu uczniów (odpowiednio: 38% i 12%). Równie duże zróżnicowania pojawia się w przypadku opinii, że upija się **mniej więcej połowa uczniów lub większość** – w gimnazjach takiego zdania jest 4% wychowawców zaś w szkołach ponadgimnazjalnych 12% tj. 3 razy więcej.

2.3. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w klasie

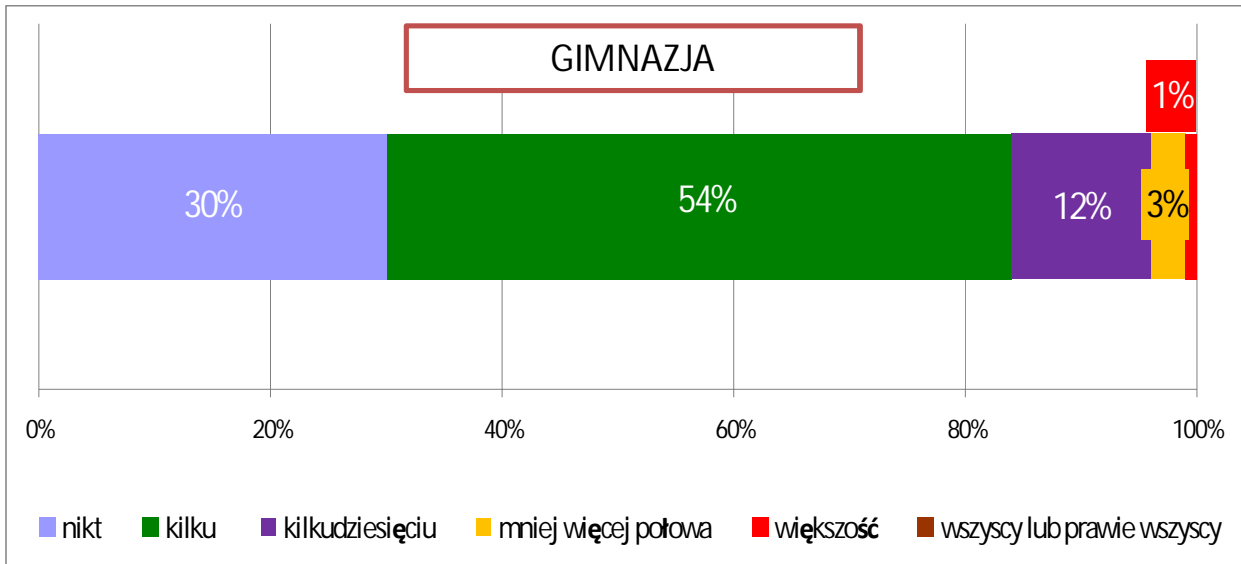
Wykres 20: Rozpowszechnienie upijania się wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=63.

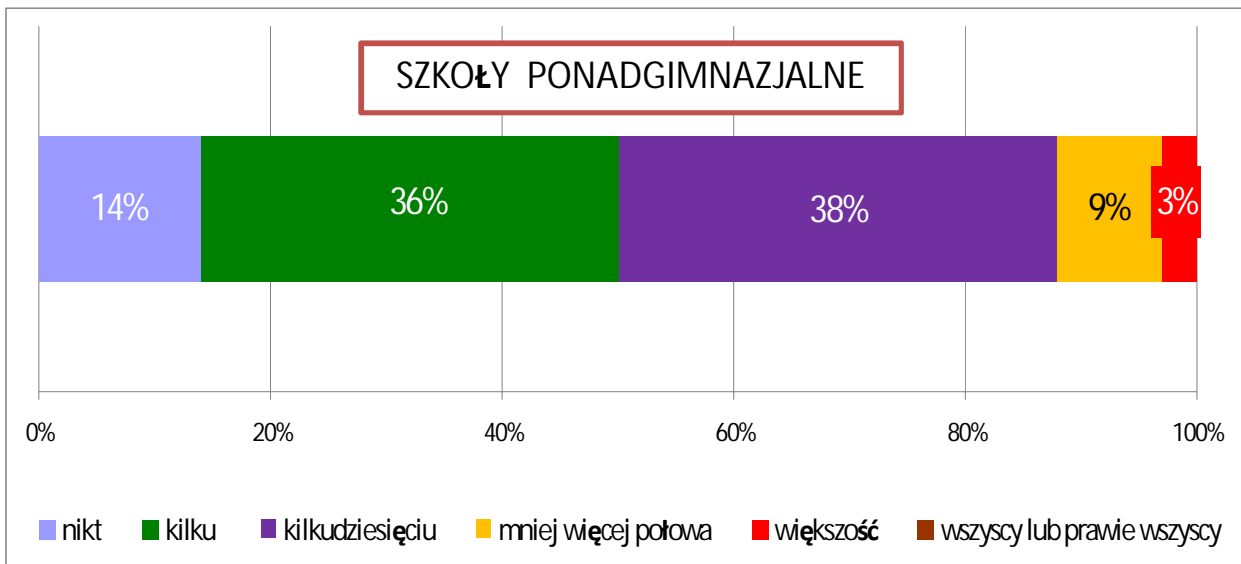
Wykres 21: Rozpowszechnienie upijania się wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=57.

2.3. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w szkole

Wykres 22: Rozpowszechnienie upijania się wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców III klas gimnazjum i pedagogów/psychologów szkolnych w gimnazjach. N=81

Wykres 23: Rozpowszechnienie upijania się wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców II klas szkół PG i pedagogów/psychologów z ww. szkół. N=69

2.4. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie i w szkole

Jak pokazuje wykres 24, **92% wychowawców trzecich klas gimnazjum** stwierdziło, iż w ich klasie nie ma uczniów używających narkotyków. Co szesnasty badany w tej kategorii (6%) przyznał, że **w klasie sięga po narkotyki kilku uczniów**. W przypadku wychowawców drugich klas szkół ponadgimnazjalnych **co siódmy badany nauczyciel (14%)** twierdził, iż w klasie w której jest wychowawcą **kilku uczniów używa narkotyków**.

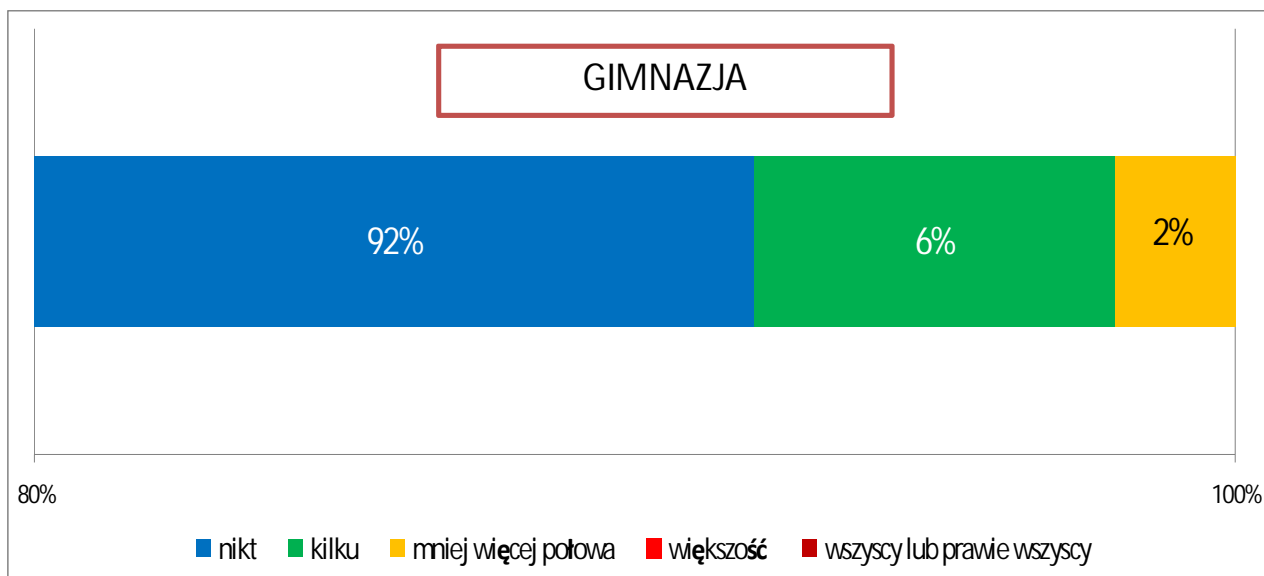
Istotne różnice pojawiają się w przypadku porównania opinii wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych nt. rozpowszechnienie używania narkotyków w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. **Ponad 2/5 nauczycieli pracujących w gimnazjach (41%) uważa, że w ich szkole żaden z uczniów nie używa narkotyków**. W szkołach ponadgimnazjalnych skala tego optymizmu jest istotnie mniejsza. **Jedynie co czwarty badany jest zdania, że w szkole, w której pracuje, nie ma uczniów sięgających po narkotyki**.

Podobny odsetek badanych stwierdza, że po narkotyki w „ich szkole” sięga **kilku uczniów** (odpowiednio: 55% w gimnazjach i 56% w szkołach PG).

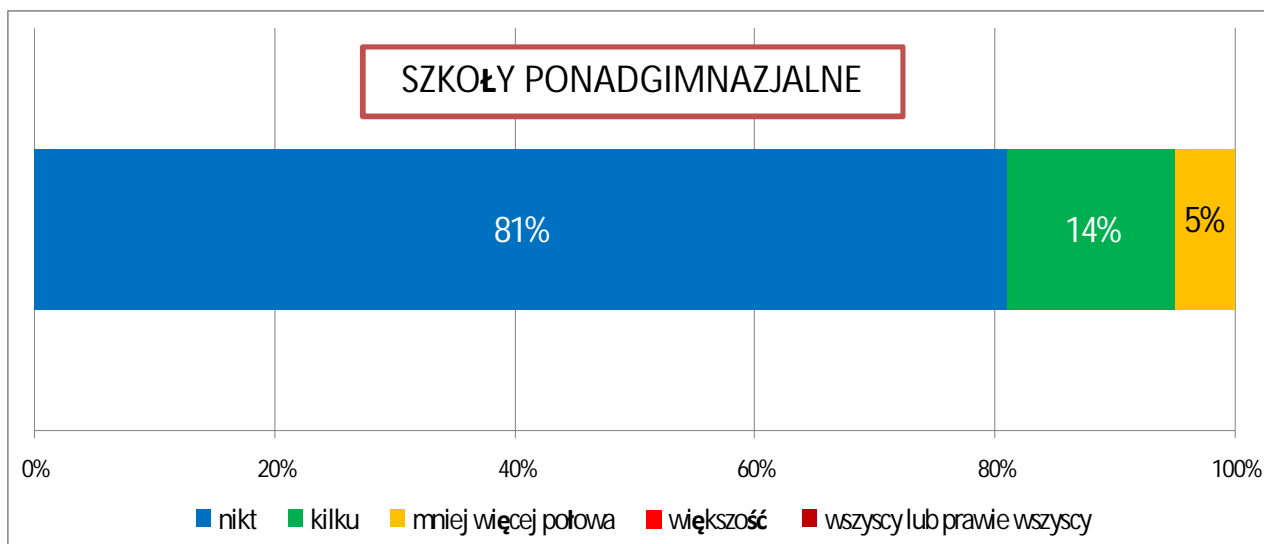
W opinii **3% wychowawców i pedagogów pracującego w gimnazjum po narkotyki sięga kilkudziesięciu uczniów**. W szkołach ponadgimnazjalnych odsetek nauczyciele mających podobne zdanie jest wyższy. **Co siódmy wychowawca i pedagog (14%) pracujący w łódzkim liceum, technikum lub szkole zawodowej uważa, że w jego szkole kilkudziesięciu uczniów używa narkotyków**.

2.4. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie

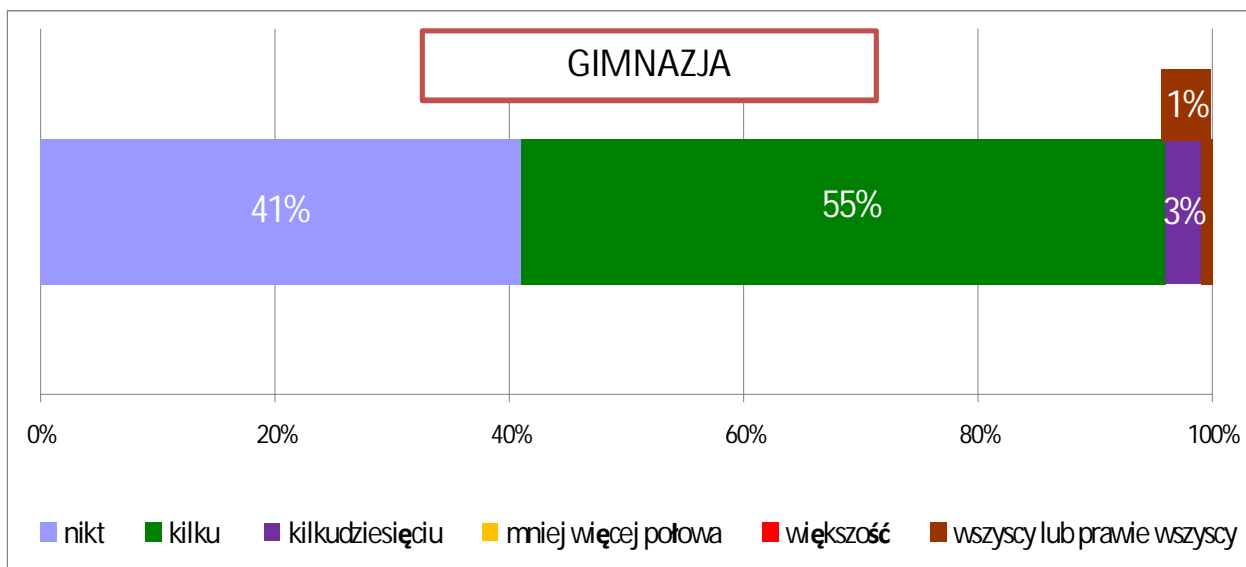
Wykres 24: Rozpowszechnienie używania narkotyków wśród uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=64.

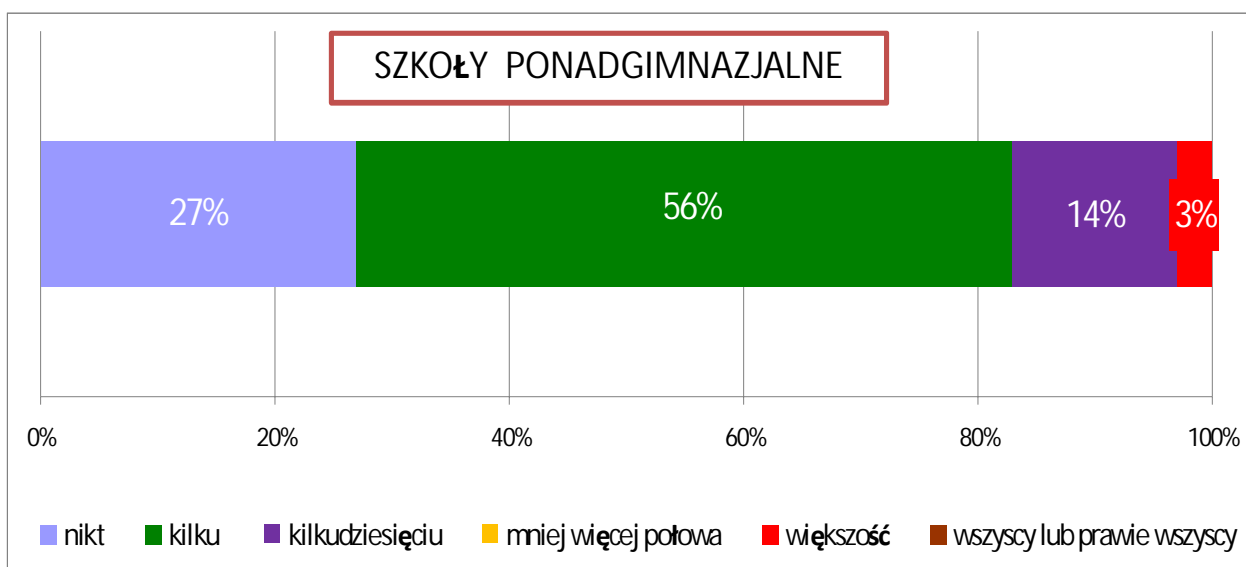
Wykres 25: Rozpowszechnienie używania narkotyków wśród uczniów w klasie w ocenie wychowawców 2 klas szkół ponadgimnazjalnych. N=57.

2.4. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w szkole

Wykres 26: Rozpowszechnienie używania narkotyków wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców III klas gimnazjum i pedagogów/psychologów szkolnych w gimnazjach. N=78

Wykres 27: Rozpowszechnienie używania narkotyków wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców II klas szkół PG i pedagogów/psychologów ww. szkół. N=70.

2.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów - w klasie i szkole

---

W opinii wychowawców gimnazjalistów **używanie przez młodzież dopalaczy jest nieco bardziej rozpowszechnione niż używanie narkotyków**. Jak pokazuje wykres 28, **prawie 1/4 badanych wychowawców gimnazjalistów (24%)** stwierdziło, iż w ich klasie **kilku uczniów używa dopalaczy**. W przypadku narkotyków **odsetek podobnych opinii wśród nauczycieli był zdecydowanie niższy (6%)**.

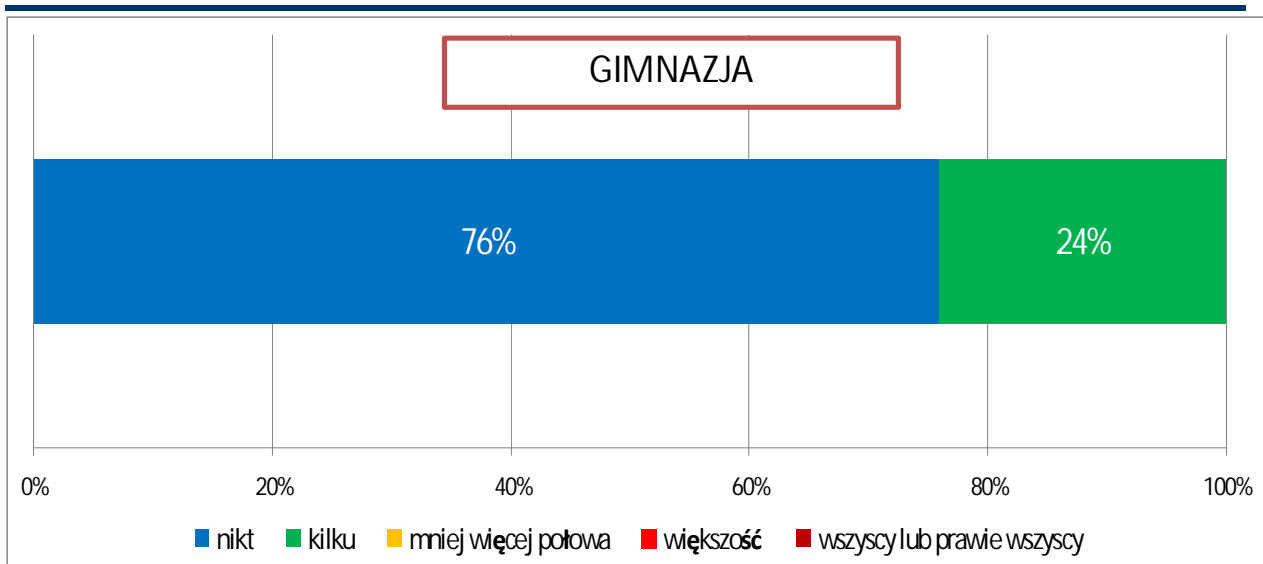
W szkołach ponadgimnazjalnych odnotowano podobną grupę wychowawców, którzy uważają, że w ich klasie **kilku uczniów sięga po dopalacze (23%)**.

Wyraźne różnice pojawiają się w przypadku porównania opinii wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych nt. rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w szkole. **Co siódmy nauczyciel i pedagog pracujący w gimnazjum (13%) przyznał, że w szkole, w której pracuje kilkudziesięciu uczniów używa dopalaczy**. W grupie nauczycieli i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych **odsetek respondentów mających podobną opinię był większy**. **Co piąty badany w tej frakcji (20%) stwierdził, że w „jego szkole” po dopalacze sięga kilkudziesięciu uczniów**.

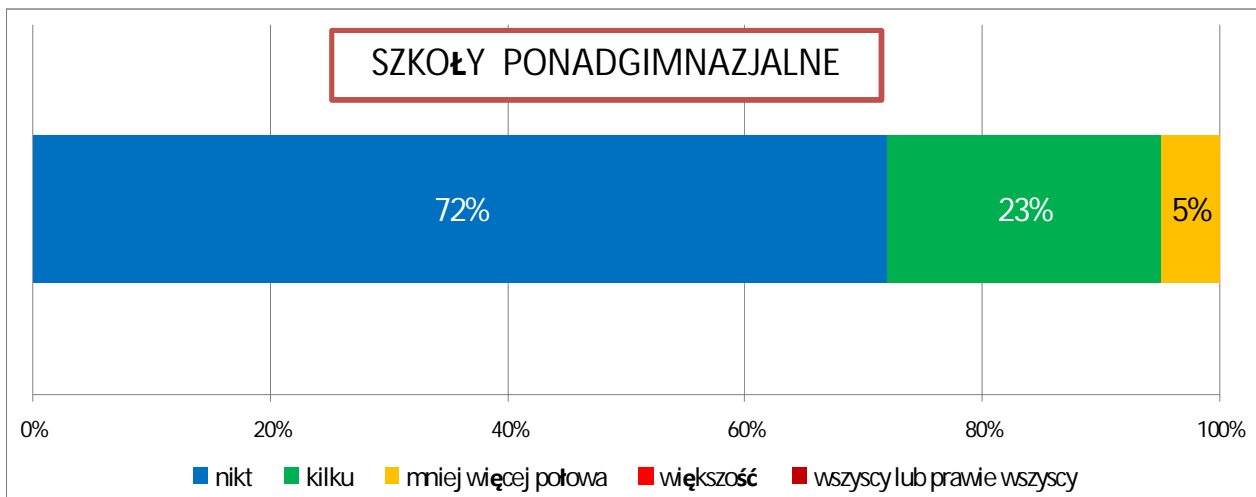
Połowa badanych nauczycieli w gimnazjach uznała, iż po dopalacze sięga **kilku uczniów** w ich szkole (52%), w szkołach ponadgimnazjalnych - 56%. Tylko co trzeci wychowawca pracujący w gimnazjum (35%) i co piąty ze szkoły ponadgimnazjalnej (20%) stwierdził, że żaden uczeń w „jego szkole” nie używa dopalaczy. O tym, że używa ich połowa lub większość uczniów było przekonanych 4% badanych.

2.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów - w klasie

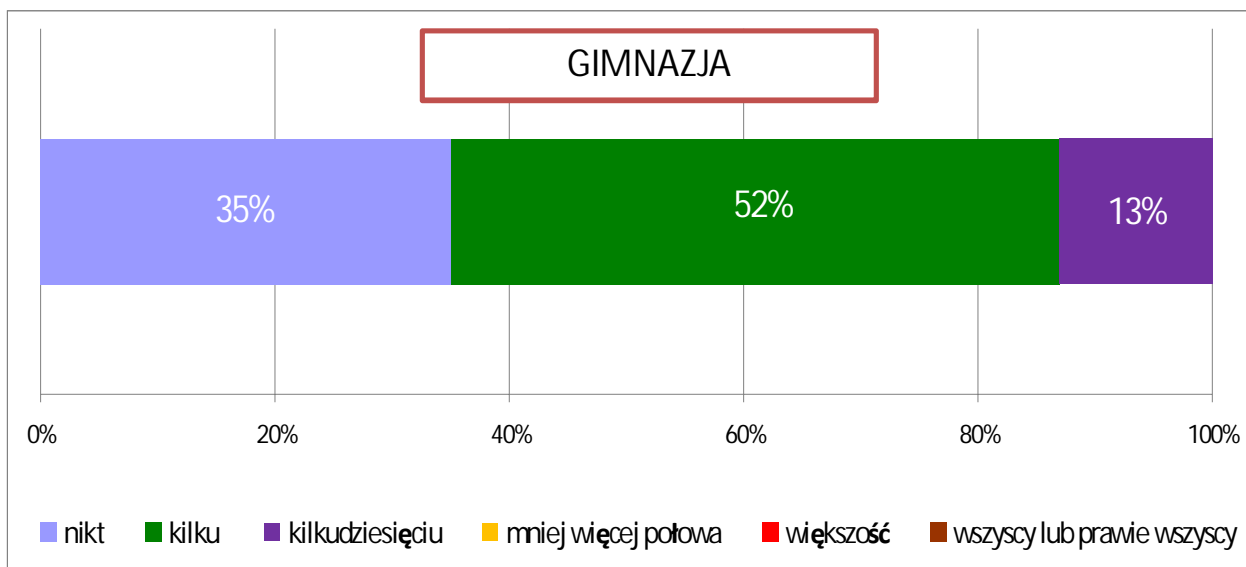
Wykres 28: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=63.

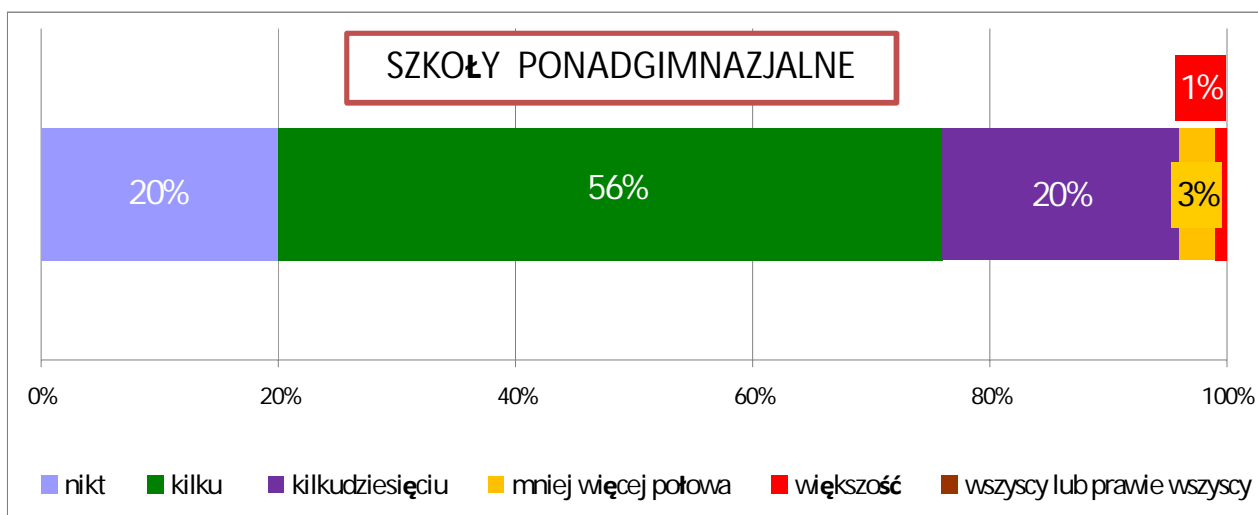
Wykres 29: Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=57.

2.5. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów - w szkole

Wykres 30: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców III kl. gimnazjum i pedagogów/psychologów szkolnych w gimnazjach. N=79.

Wykres 31: Rozpowszechnienie używania narkotyków wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców II kl. szkół PG i pedagogów/psychologów szkolnych z ww. szkół. N=70.

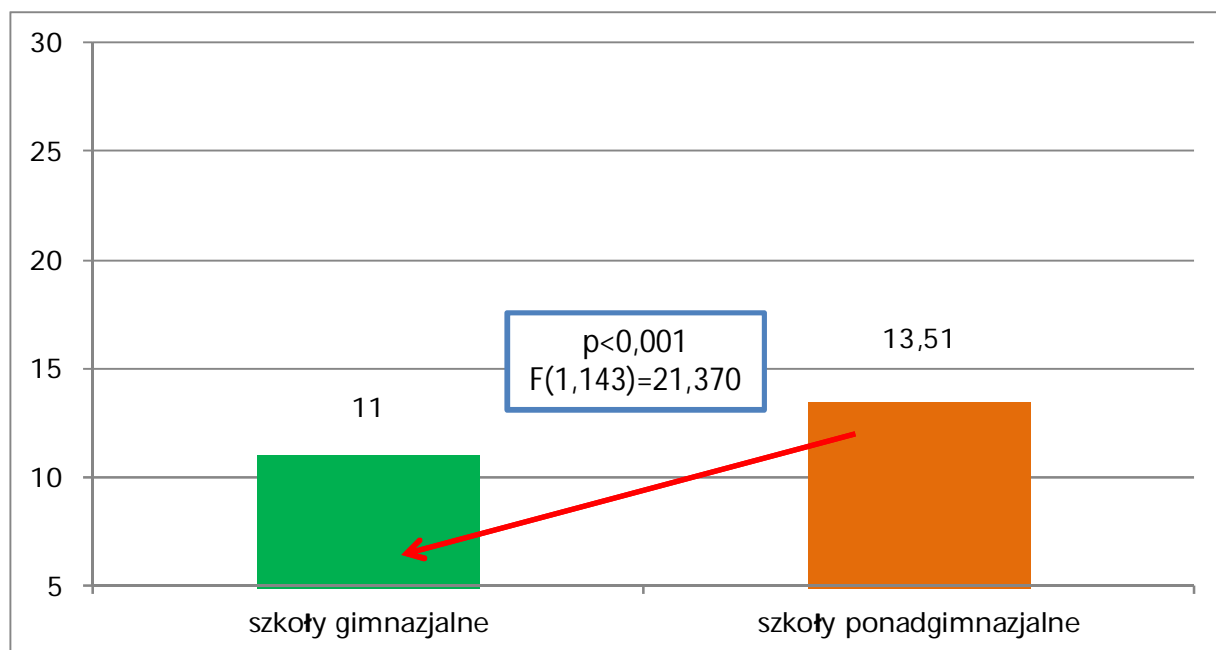

2.6. Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole - wychowawcy i pedagodzy

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny z 5 skal dotyczących postrzegania rozpowszechnienia używania substancji w szkole stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Utworzono więc zmienną pn. **Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania 9A - 9E ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił w gimnazjach 0,839, w szkołach ponadgimnazjalnych: 0,849. Zmienna może przyjmować wartości od 5-30. Średnia wartość w klasach III G wyniosła $M=11,00$, $SD=2,94$, a w klasach II PG: $M=13,51$, $SD=3,57$. Analizowano związek pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a typem szkoły, w jakiej pracują badani. **Analizy wykazały, że rozpowszechnienie używania substancji przez uczniów w szkole jest oceniane wyżej wśród badanych pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych niż w gimnazjach (wykres 32).**

Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole według wychowawców i pedagogów – wartości średnich

Wykres 32: Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole – porównanie średnich: wychowawcy i pedagodzy ze szkół podstawowych vs gimnazjów.

2.7. Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a staż pracy badanych w szkole

Tabela 2: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: „ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów” w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów a „staż pracy w szkole”.

TYP SZKOŁY			Staż pracy	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież
GIMNAZJUM	Staż pracy	Korelacja Pearsona	1	-,118
		Istotność (dwustronna) N	84	,306 77
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież	Korelacja Pearsona	-,118	1
		Istotność (dwustronna) N	,306 77	77
PONADGIMNAZJALNA	Staż pracy	Korelacja Pearsona	1	-,217
		Istotność (dwustronna) N	73	,077 67
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież	Korelacja Pearsona	-,217	1
		Istotność (dwustronna) N	,077 67	67

Korelacje nieistotne statystycznie

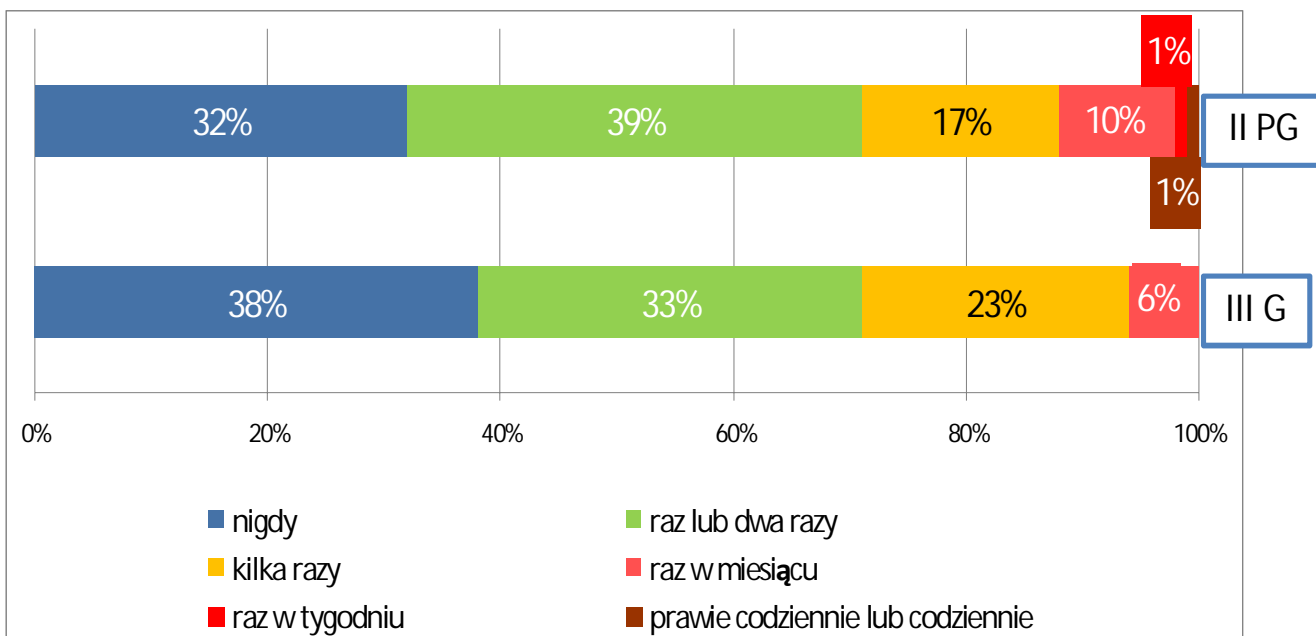
W badaniu stwierdzono ujemną korelację pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów w szkole a stażem pracy badanych, **nie była ona jednak istotna statystycznie.**

Oznacza to, że wychowawcy i pedagodzy/psychologowie szkolni z krótszym i dłuższym stażem ocenili rozpowszechnienie używania substancji wśród uczniów tak samo.

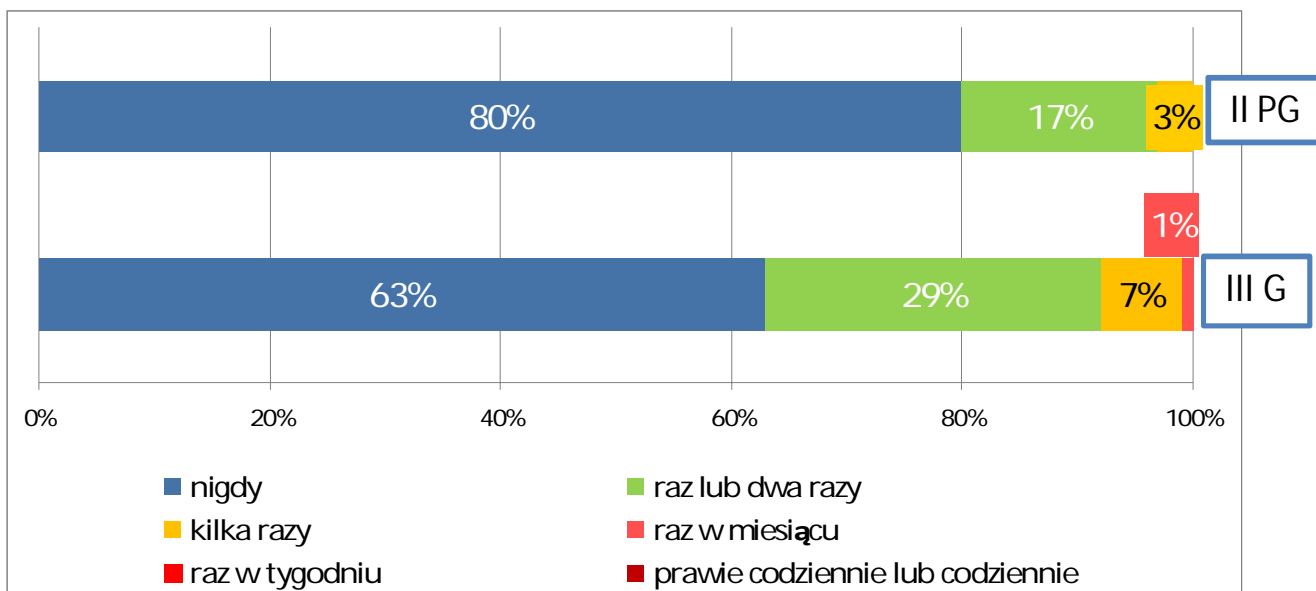

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów z rodzicami 1/2

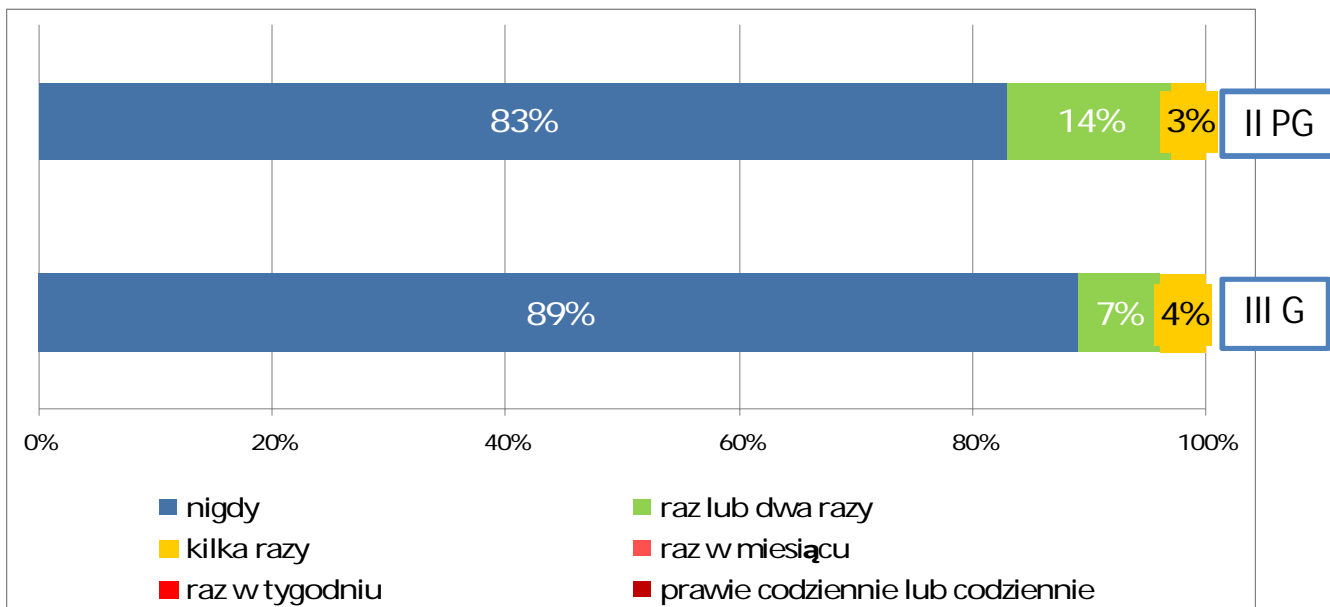
Wykres 33: Częstotliwość rozmów z rodzicami uczniów w szkole z powodu palenia przez nich papierosów – w ostatnich 12 miesiącach. G=84, PG=72

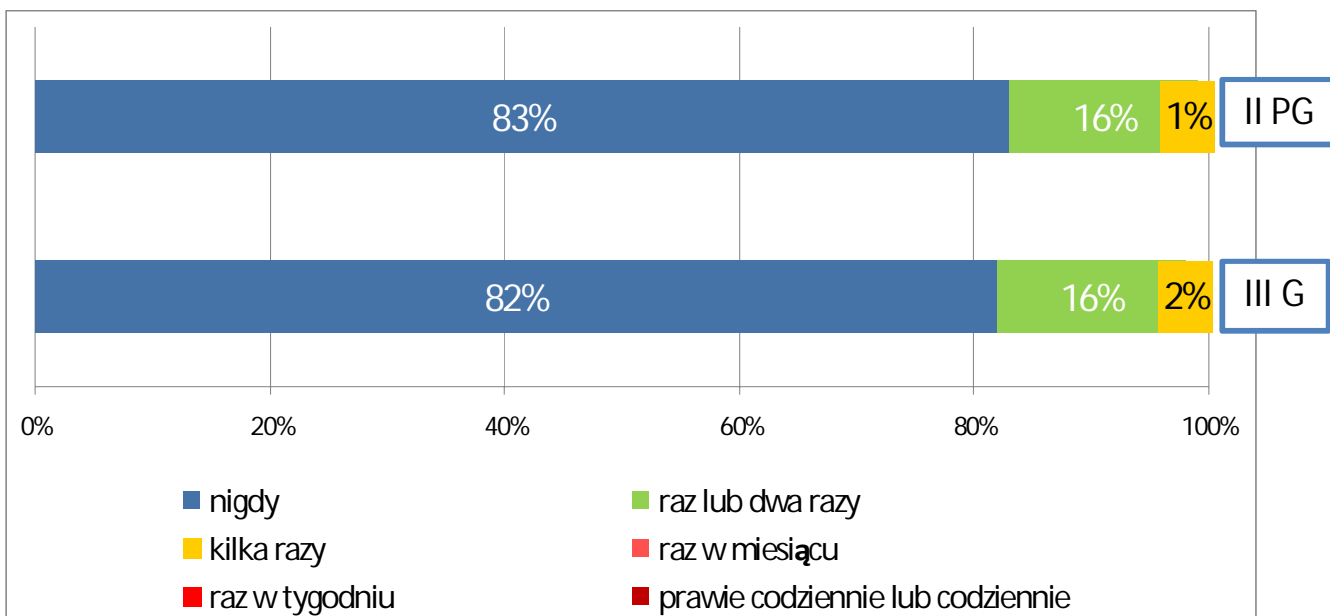
Wykres 34: Częstotliwość rozmów z rodzicami uczniów w szkole z powodu picia przez nich alkoholu – w ostatnich 12 miesiącach. G=83 PG=72

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów z rodzicami 2/2

Wykres 35: Częstotliwość rozmów z rodzicami uczniów w szkole z powodu używania przez nich narkotyków – w ostatnich 12 miesiącach. G=83 PG=73

Wykres 36: Częstotliwość rozmów z rodzicami uczniów w szkole z powodu używania przez nich dopalaczy – w ostatnich 12 miesiącach. G=83 PG=71

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów z rodzicami

Analiza danych przedstawionych na **wykresach 33-36** wskazuje, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy **rozmowy z rodzicami na temat palenia przez uczniów papierosów musiało przeprowadzić prawie 2/3 wychowawców i pedagogów/psychologów w obu typach szkół (62%-68%)**.

Niemal co szósty nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (17%) i co czwarty z gimnazjum (23%) podejmował takie rozmowy *kilka razy w roku*. **W przypadku picia alkoholu przez uczniów takie rozmowy były konieczne zdaniem 1/5 wychowawców szkół ponadgimnazjalnych (20%) i ponad 1/3 nauczycieli pracujących w gimnazjach (37%)**. 17% badanych wychowawców pracujących w łódzkich szkołach ponadgimnazjalnych i 29% w gimnazjach stwierdziło, iż w ostatnim roku podejmowało takie rozmowy jeden lub dwa razy. Częściej odpowiednio: 3% i 8%.

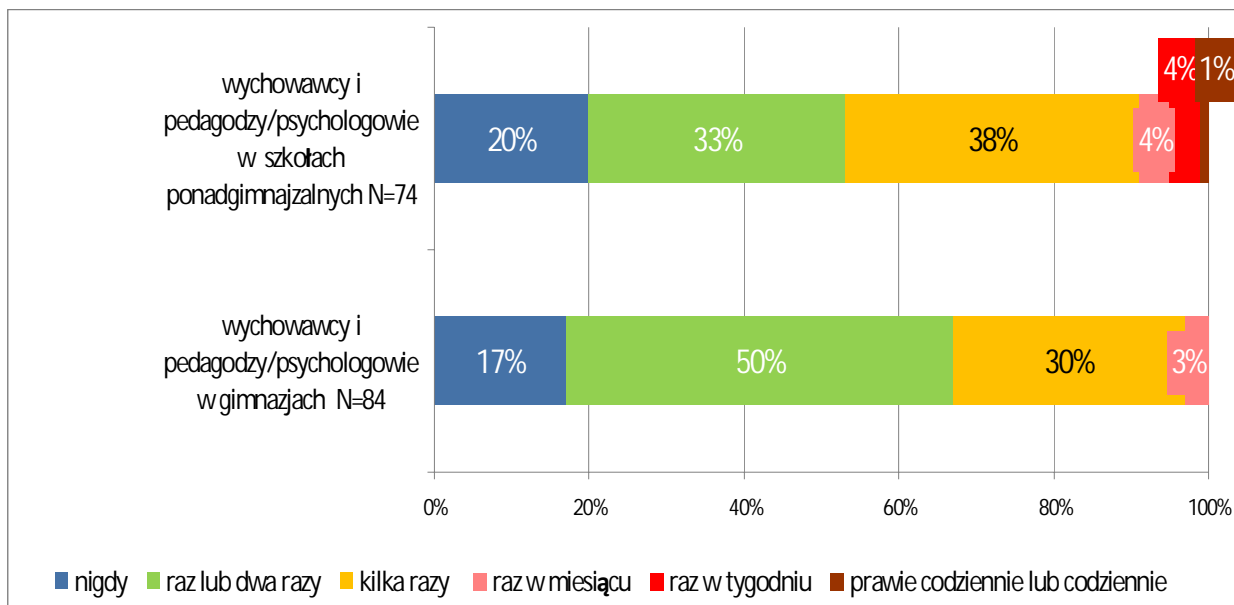
O konieczności przeprowadzenia rozmów z rodzicami uczniów **na temat używania przez młodzież narkotyków wspomniał co dziewiąty nauczyciel gimnazjum (11%) i co szósty w szkole ponadgimnazjalnej (17%)**. 14% badanych w szkołach ponadgimnazjalnych i 7% w gimnazjach przyznało, iż prowadziło takie rozmowy przynajmniej raz lub dwa razy w roku.

Z podobną częstotliwością odbywały się także rozmowy nauczycieli z rodzicami dotyczące sięgania przez uczniów po dopalacze. **Ponad 1/6 wychowawców młodzieży gimnazjalnej (17%) oraz co szósty wychowawca pracujący w szkole ponadgimnazjalnej (18%) przyznał, iż w okresie ostatnich 12 miesięcy konieczna była na ten temat jego rozmowa z rodzicami uczniów**.

Reasumując, można stwierdzić, że najczęściej badani odnotowali konieczność rozmów z rodzicami z powodu palenia papierosów przez młodzież.

2.9. Wiedza wychowawców na temat rozpowszechnienia picia alkoholu przez uczniów poza szkołą

Wykres 37: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ost. 12 miesięcy dowiadywali się o przypadkach picia alkoholu przez uczniów poza szkołą ?

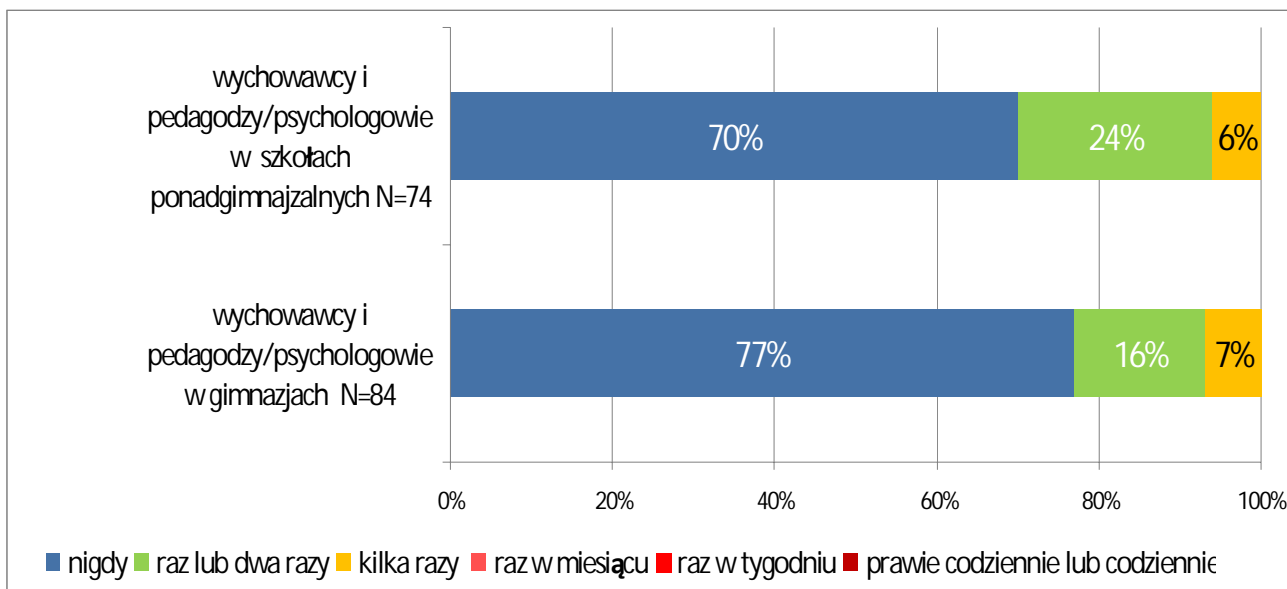
W badaniu analizowano także, jak często wychowawcy i pedagodzy, a także psychologowie szkolni dowiadywali się o przypadkach picia alkoholu przez uczniów poza szkołą np. w takich miejscach jak pub, park, ulica, prywatka czy dyskoteka.

Taką sytuację odnotowało ponad 4/5 wychowawców z gimnazjum (83%) i ośmiu na dziesięciu nauczycieli ze szkoły ponadgimnazjalnej (80%). **O tego typu zdarzeniach wspominali równie często wychowawcy gimnazjalistów jak i starszych uczniów.** Co drugi badany z gimnazjum (50%) dowiedział się o przypadkach picia przez uczniów poza szkołą **raz lub dwa razy w roku, prawie 1/3 kilka razy, a 3% częściej.**

W szkołach ponadgimnazjalnych co trzeci badany dowiadywał się o takich sytuacjach raz lub dwa razy w roku (33%), kilka razy – 38%, a częściej – 9%.

2.10. Wiedza wychowawców na temat rozpowszechnienia używania narkotyków przez uczniów poza szkołą

Wykres 38: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ost. 12 miesięcy dowiadywali się o przypadkach używania narkotyków przez uczniów poza szkołą?

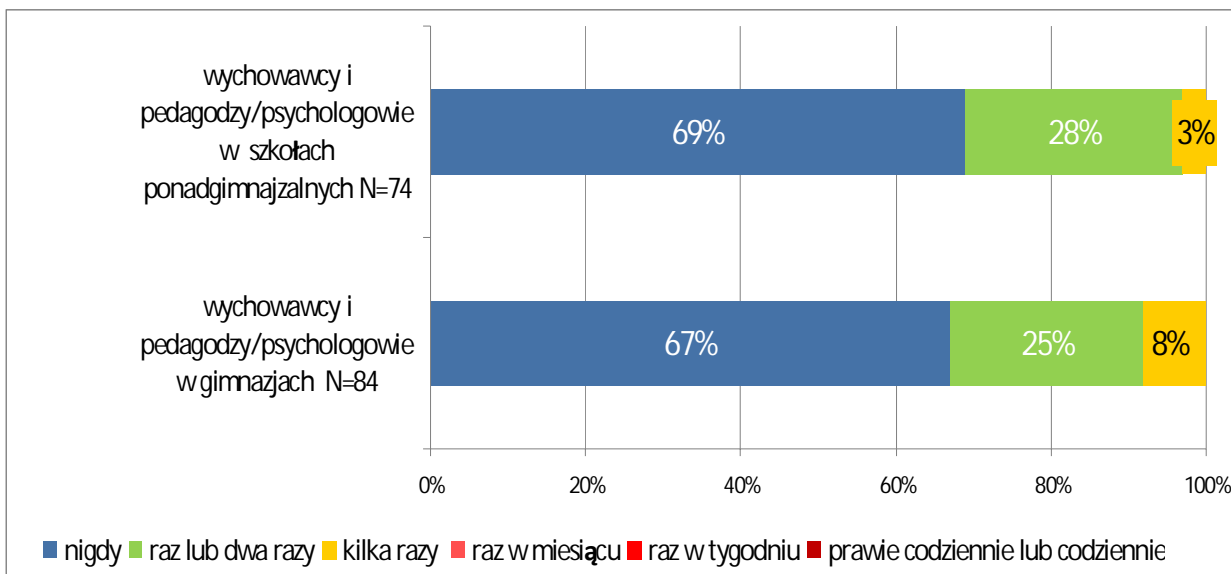
Znacznie rzadziej niż w przypadku picia alkoholu przez uczniów poza szkołą do badanych nauczycieli docierały informacje na temat używania narkotyków przez młodzież szkolną.

Co czwarty badany wychowawca pracujący w gimnazjum stwierdził, iż w okresie ostatnich 12 miesięcy dowiadywał się o tego typu sytuacjach (23%). 7% badanych w tej grupie stwierdziło, iż takie zdarzenia miały miejsce kilka razy.

W grupie wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych odnotowano zbliżone wyniki w zakresie rozpowszechnienia tego typu zdarzeń. **Różnica dotyczyła natomiast częstotliwości takich sytuacji.** Badanie pokazało, iż **w szkołach ponadgimnazjalnych nieco częściej niż w gimnazjach nauczyciele stwierdzali, że dowiedzieli się o używaniu narkotyków przez uczniów raz lub dwa razy (24% vs. 16%).**

2.11. Wiedza wychowawców na temat rozpowszechnienia używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą

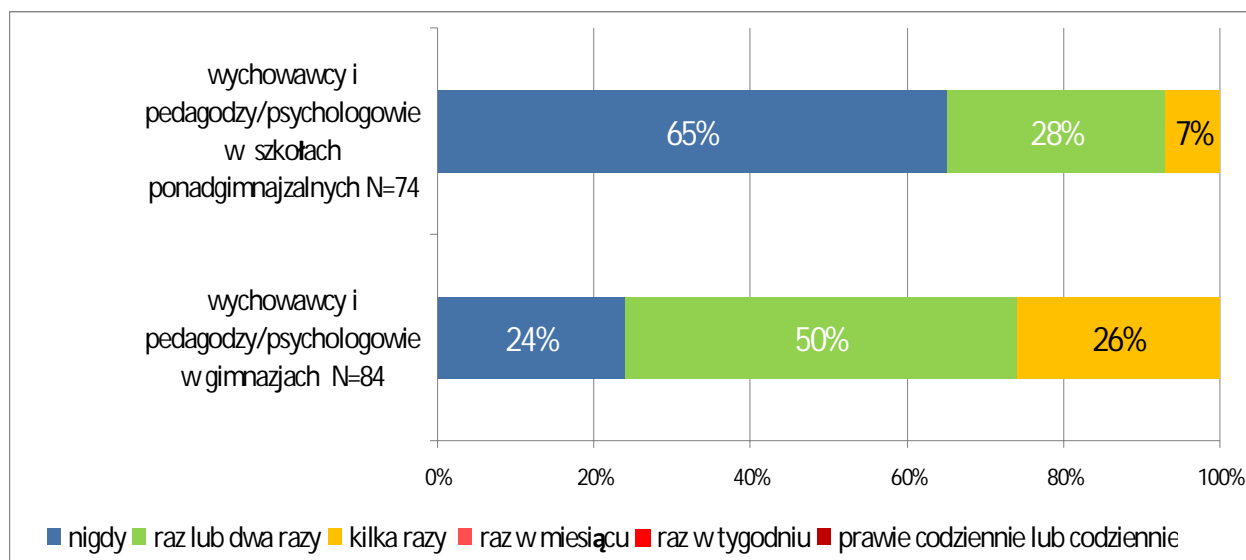
Wykres 39: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy dowiadali się o przypadkach używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą ?

Prawie co trzeci wychowawca z gimnazjum (33%) i pracujący w szkole ponadgimnazjalnej (31%) przyznał, iż w ciągu ostatniego roku dowiedział się o przypadkach używania dopalaczy przez uczniów, poza terytorium szkoły.

Ponad 1/4 spośród wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych (28%) przyznała, iż dowiadywał się o takiej sytuacji raz lub dwa razy w roku, 3%- kilka razy. W gronie wychowawców gimnazjalistów 8% badanych stwierdziło, iż o tego typu sytuacjach dowiadawali się kilka razy lub częściej, 25% miało takie doświadczenia raz lub dwa razy w roku.

2.12. Wiedza wychowawców na temat udziału uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą

Wykres 40: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy dowiadywali się o udziale uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą ?

W badaniu analizowano także, jak często wychowawcy i pedagodzy/psychologowie szkolni dowiadywali się o przypadkach przemocy pomiędzy uczniami np. bójce lub innych, podobnych wydarzeniach, do których dochodziło poza szkołą.

Wśród wychowawców pracujących w gimnazjach odnotowano ponad dwukrotnie niższy odsetek osób niż w grupie nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych, którzy w okresie ostatnich 12 miesięcy nie zetknęli się z tego typu zdarzeniami (odpowiednio: 24% i 65%). Różnice pomiędzy obydwiema badanymi grupami nauczycieli dotyczą również częstotliwości takich sytuacji. Połowa (50%) badanych z gimnazjów przyznała, iż dowiadywała się o udziale uczniów w bójkach lub innych aktach przemocy rówieśniczej poza szkołą raz lub dwa razy w roku, w szkołach ponadgimnazjalnych nieco ponad 1/4 (28%).

Częściej takie sytuacje odnotowało 7% nauczycieli pracujących ze starszymi uczniami i prawie czterokrotnie więcej - 26% badanych pracujących w gimnazjach.

---

3. Dostępność substancji
psychoaktywnych dla uczniów
w środowisku lokalnym
w ocenie nauczycieli
i pedagogów/psychologów szkolnych

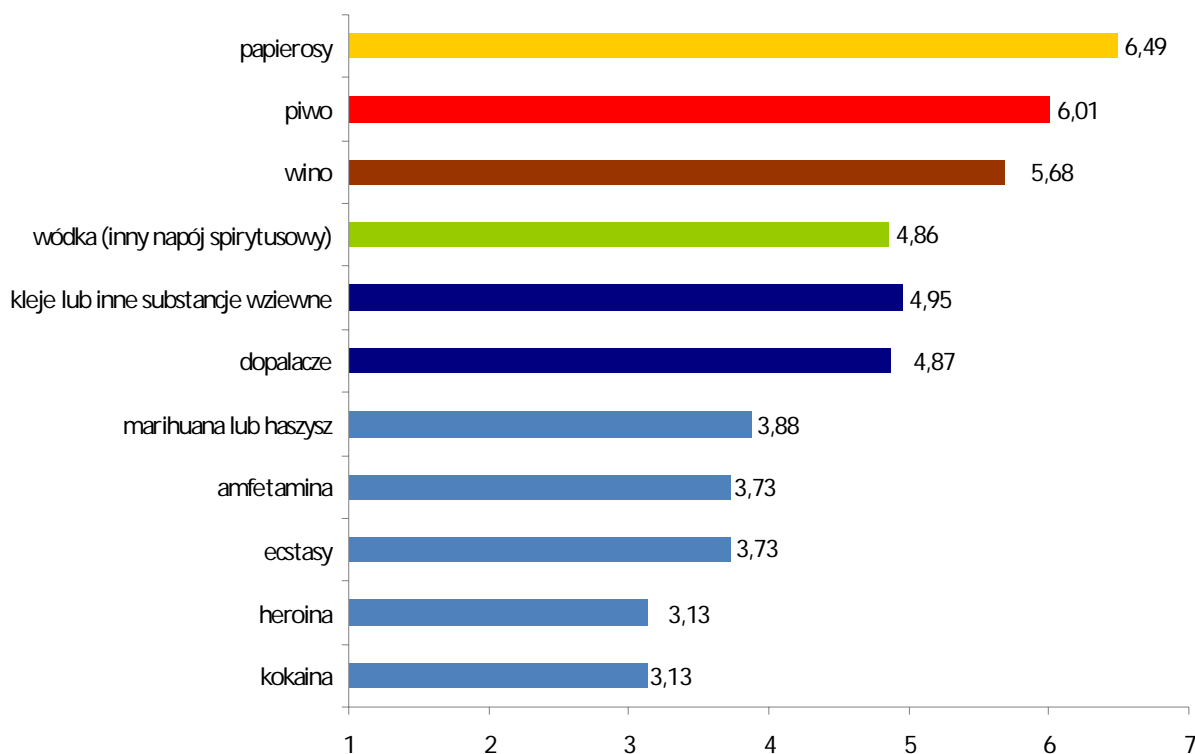

3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych - w opinii pedagogów i wychowawców II kl. szkół ponadgimnazjalnych

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych w Łodzi- porównanie wartości średnich – wychowawcy i pedagodzy – skala 7-punktowa

Wykres 41: Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w łódzkich gimnazjach - porównanie średnich; gimnazjum, N=78

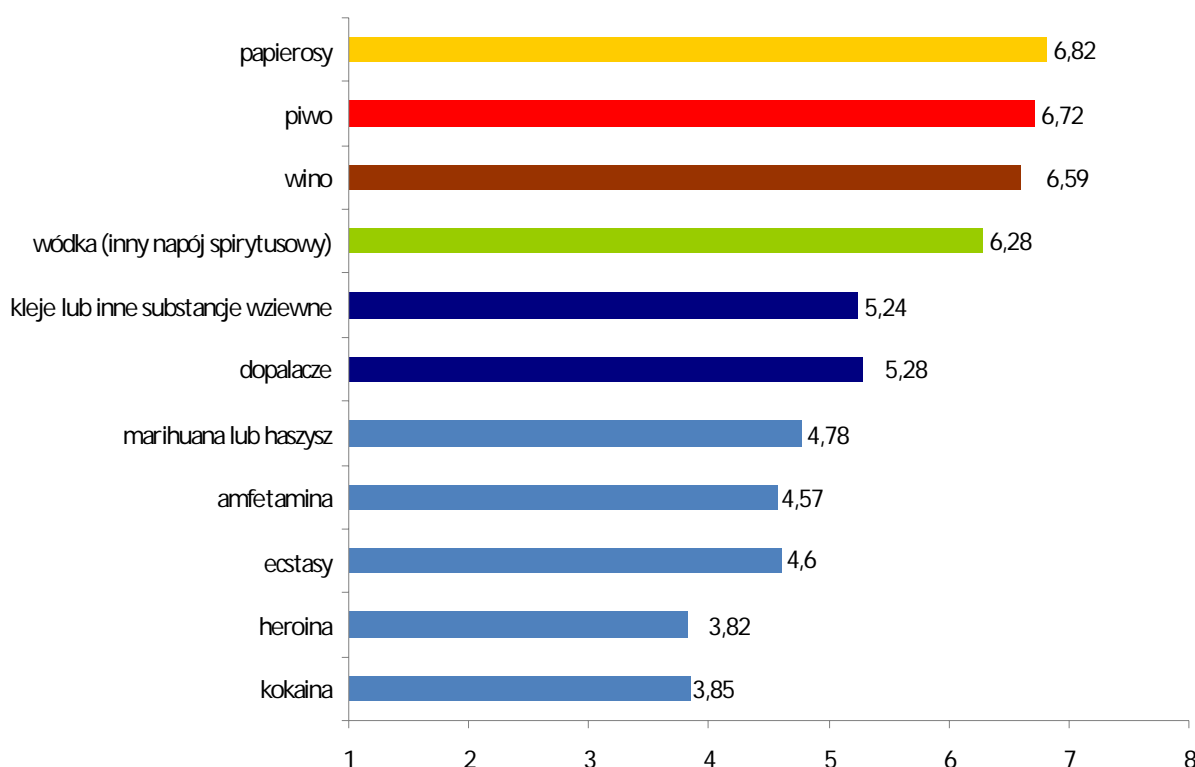
Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie uczący w Łodzi uznali, że **najłatwiej dostępne dla młodzieży są papierosy, a następnie piwo i wino**. Nieco trudniej w ocenie badanych jest zdobyć młodemu ludziom wódkę oraz kleje (lub substancje wziewne), a także dopalacze. **Najtrudniejszy natomiast jest w ocenie badanych dostęp do narkotyków, zwłaszcza kokainy i heroiny**. Nieco łatwiej – w ocenie nauczycieli – jest zdobyć w Łodzi marihuanę lub haszysz, a także ecstasy i amfetaminę.

3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych - w opinii pedagogów i wychowawców II kl. szkół ponadgimnazjalnych

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych w Łodzi- porównanie wartości średnich – wychowawcy i pedagodzy – skala 7-punktowa

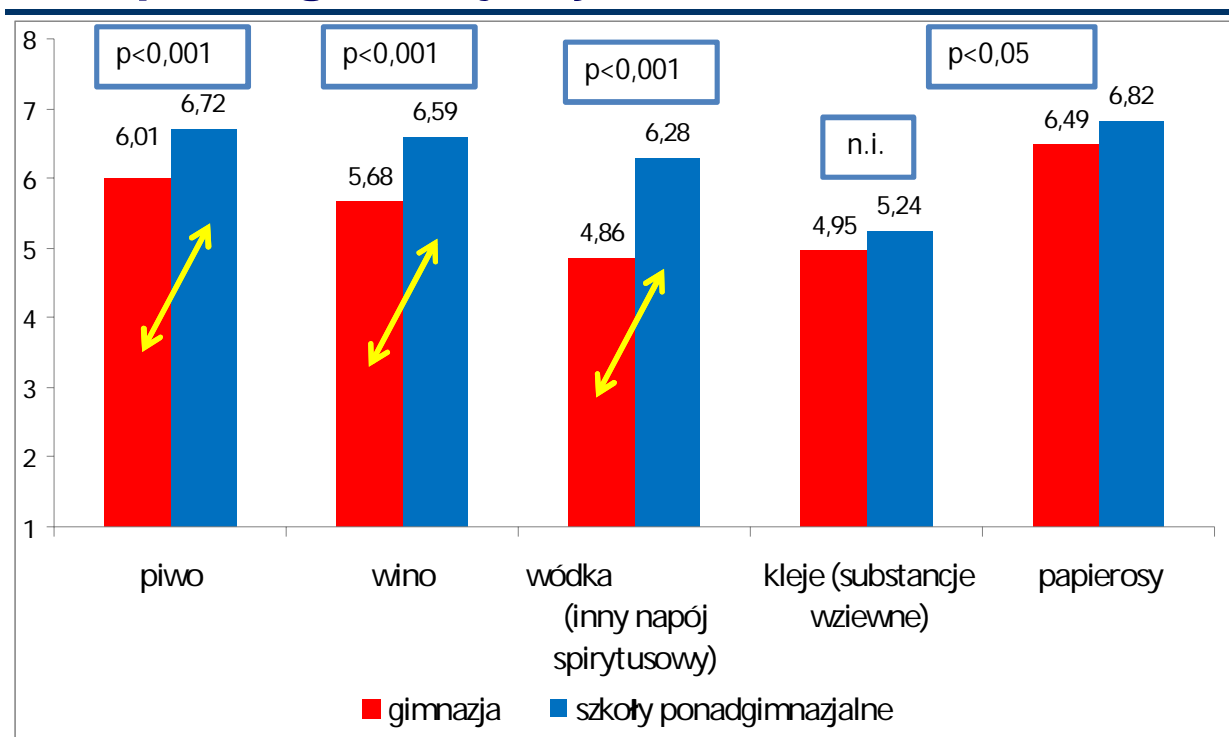

Wykres 42: Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w łódzkich szkołach ponadgimnazjalnych - porównanie średnich; N=71

Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie pracujący w łódzkich szkołach ponadgimnazjalnych – podobnie jak w gimnazjach - stwierdzili, że **najłatwiej dostępne dla młodzieży są papierosy, a następnie piwo, wino i napoje spirytusowe (wódka)**. Nieco trudniej zdobyć łódzkim nastolatkom dopalacze i kleje (substancje wziewne). **Najtrudniejszy natomiast jest w ocenie badanych dostęp do narkotyków, zwłaszcza kokainy i heroiny.** Nieco łatwiej – w ocenie nauczycieli – zdobyć w Łodzi marihuanę lub haszysz, a także amfetaminę i ecstasy.

3.2. Porównanie dostępności substancji psychoakt. w ocenie wychowawców i pedagogów w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych

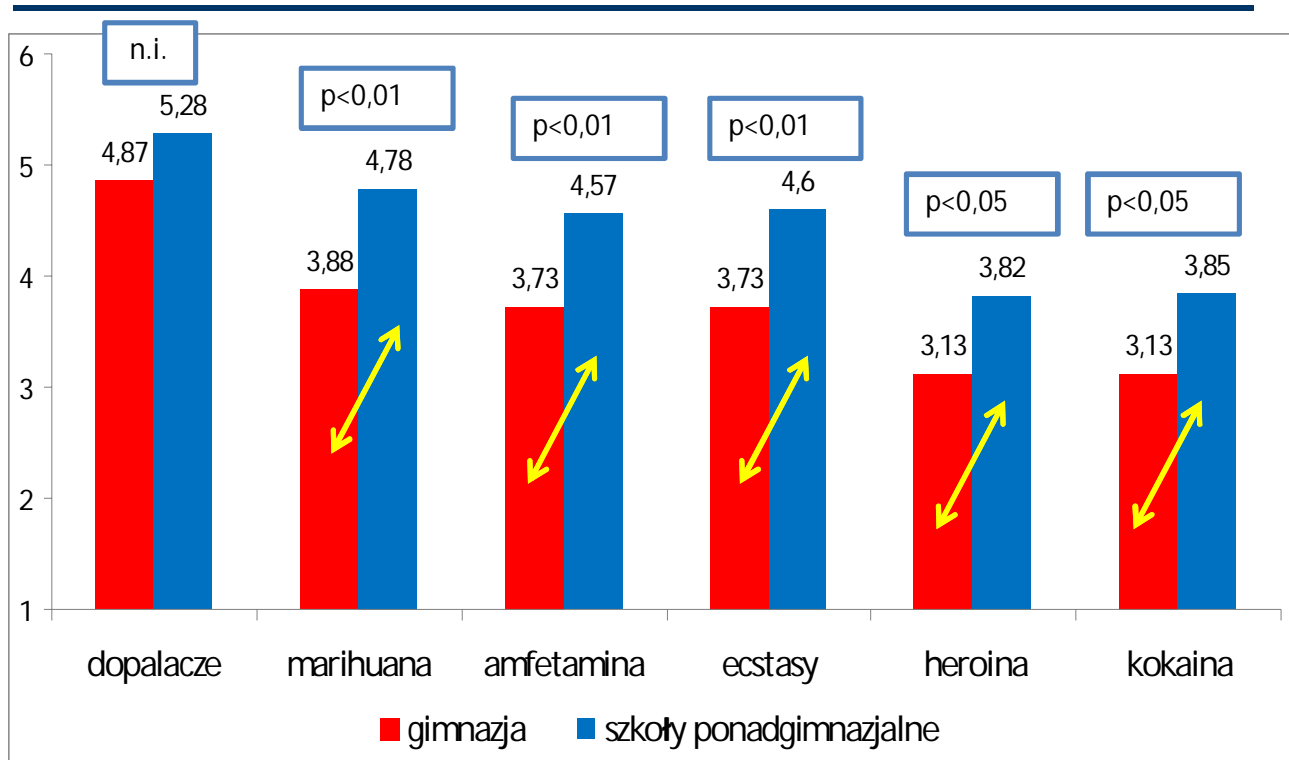
Wykres 43: Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Łodzi - porównanie średnich ocen pomiędzy typami szkół. G=79, PG=72.

Na wykresie zaznaczono te substancje, w przypadku których średnia ocena dostępności wśród badanych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych różniła się istotnie. **Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie wyżej niż osoby pracujące w gimnazjach ocenili dostępność dla młodzieży takich substancji jak piwo, wino oraz wódka.** Nie odnotowano istotnej statystycznie różnicy w ocenie dostępności papierosów ani klejów (substancji wziewnych).

Zaobserwowane różnice dotyczą tzw. substancji legalnych, warto zauważyć, że są wśród nich wszystkie rodzaje napojów alkoholowych.

3.2. Porównanie dostępności substancji psychoakt. w ocenie wychowawców i pedagogów w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych

Wykres 44: Ocena dostępności nielegalnych substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Łodzi - porównanie średnich ocen pomiędzy typami szkół, G=79, PG=72.

Średnia ocena dostępności dla młodzieży różnych narkotyków (poza substancjami określanymi mianem dopalaczy) wśród badanych pedagogów i wychowawców klas w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych różniła się w sposób istotny statystycznie.

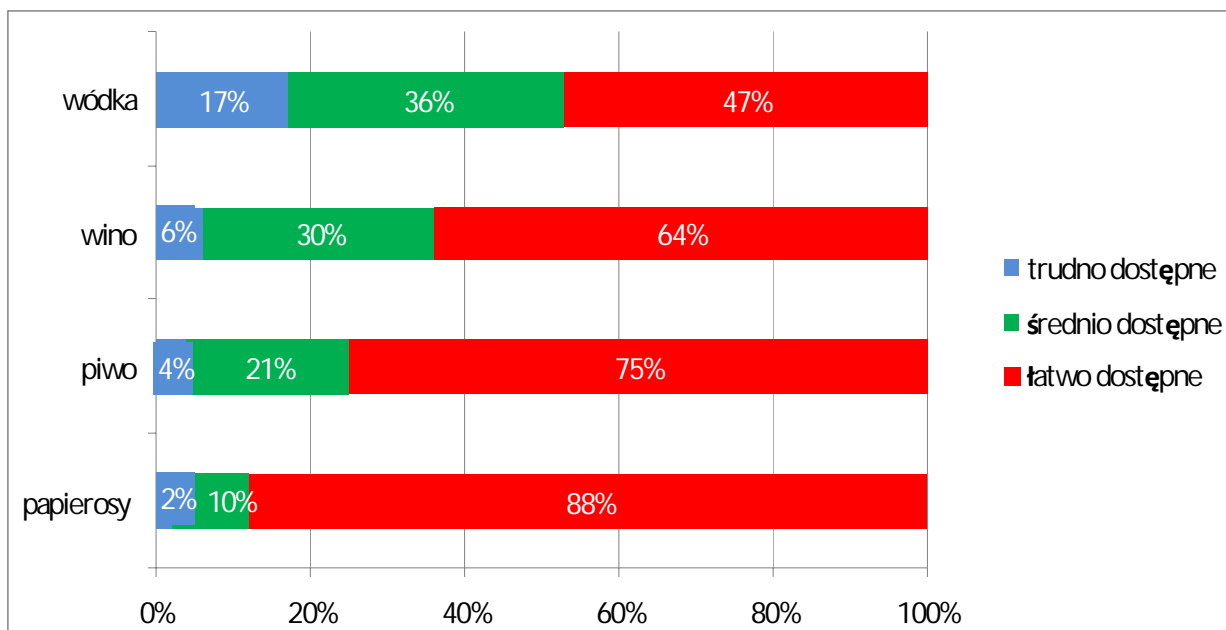
Nauczyciele oraz pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie wyżej niż ich koledzy i koleżanki pracujące w gimnazjach ocenili dostępność dla młodzieży różnych nielegalnych substancji psychoaktywnych: marihuany, amfetaminy, ecstasy, heroiny oraz kokainy.

3.3. Ocena dostępności alkoholu i papierosów wg kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Łodzi wg. kryterium: trudno, średnio i łatwo dostępne

Wykres 45 : Ocena dostępności papierosów i alkoholu dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów z gimnazjów. N=84.

W dodatkowych analizach przyjęto, że oceny badanych mieszczące się na skali w przedziale 1-2 oznaczają że określone substancje są trudno dostępne, oceny 3-5, że są średnio dostępne, zaś oceny 6-7 – łatwo dostępne.

Jak pokazuje **wykres 45**, aż **88% wszystkich badanych uznało, że w Łodzi dla młodzieży gimnazjalnej łatwo dostępne są papierosy. Jedynie 2% badanych oceniło, że są one trudno dostępne.**

Aż 75% respondentów stwierdziło, że łatwo dostępne dla młodzieży w Łodzi jest piwo, jako trudno dostępne określiło je tylko 4% respondentów.

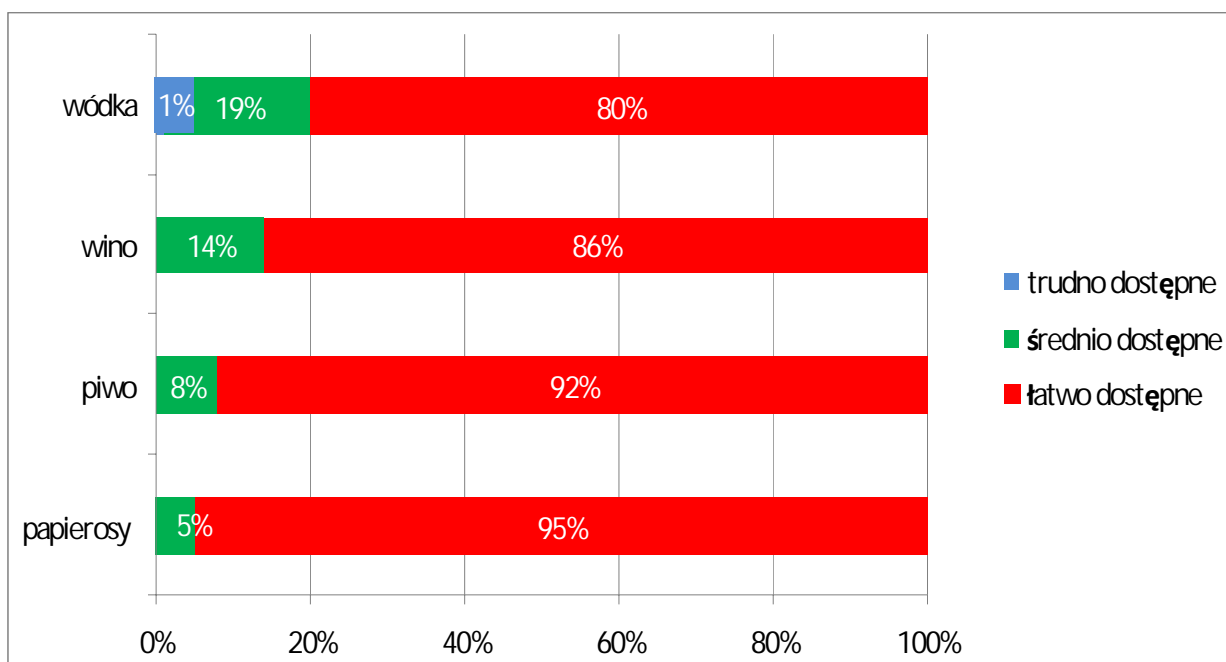
Wino jako łatwo dostępne dla młodych ludzi określiło niemal 2/3 badanych (64%), jako trudno dostępne jedynie 6%. W przypadku wódki przekonanie, że jest ona łatwo dostępna dla 16-letniej młodzieży w Łodzi wyraziła prawie połowa wychowawców i pedagogów szkolnych (47%), a 17% uznało, że jest ona trudno dostępna.

3.3. Ocena dostępności alkoholu i papierosów wg kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Łodzi wg. kryt.: trudno, średnio i łatwo dostępne

Wykres 46 : Ocena dostępności papierosów i alkoholu dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych, N=74.

Jak wynika z wykresu 46, ani jeden z badanych nauczycieli nie uznał, iż papierosy lub wino czy piwo są trudno dostępne dla młodzieży (tylko 1% uznał je za trudno dostępną wódkę). Ponad 90% stwierdziło, że zarówno tytoń, jak i napoje alkoholowe, z wyjątkiem wódki – są w Łodzi łatwo dostępne dla młodzieży. W stosunku do wódki taką opinię przedstawiło 4/5 badanych (80%), a w przypadku wina (86%).

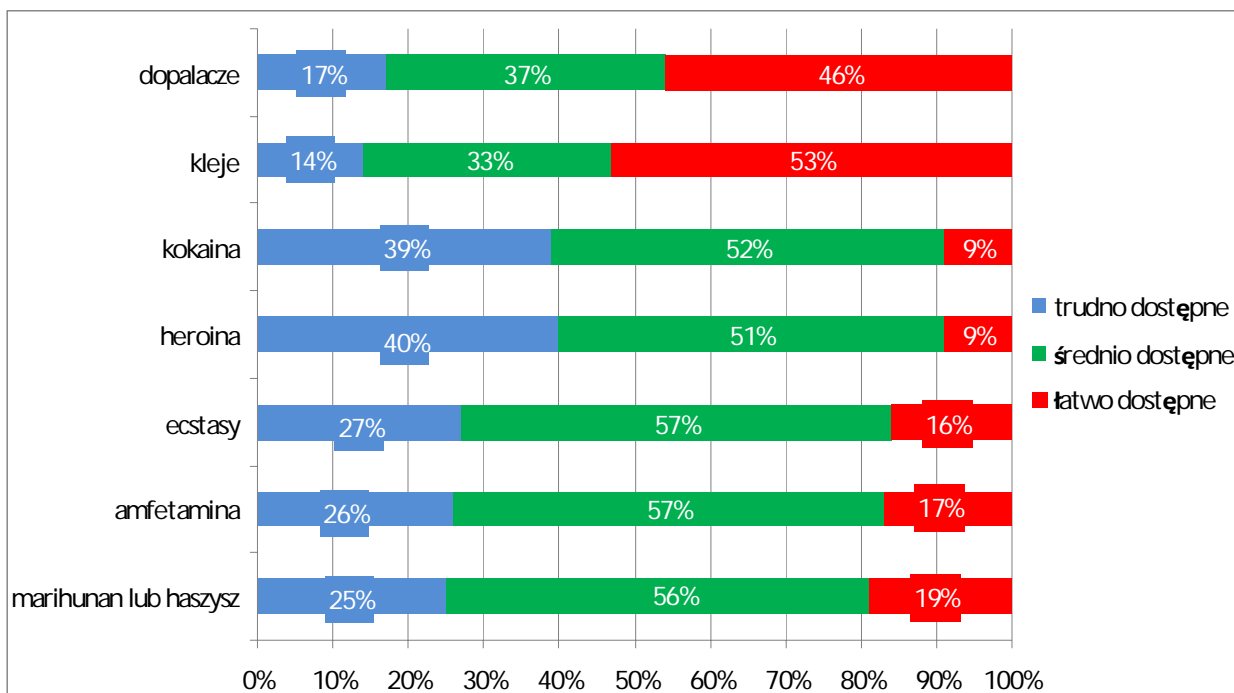
Jak pokazuje wykres 47, prawie połowa badanych wychowawców (46%) uznało, że w Łodzi dla młodzieży gimnazjalnej łatwo dostępne są dopalacze. W tym kontekście warto podkreślić, iż oficjalny handel tymi substancjami został w Polsce zdelegalizowany, a prowadzące go sklepy zlikwidowane. Prawdopodobnie głównym sposobem zaopatrzenia w te środki jest dla młodzieży Internet lub kontakty towarzyskie.

3.4. Ocena dostępności narkotyków wg kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dla młodzieży w Łodzi wg. kryterium: trudno, średnio i łatwo dostępne

Wykres 47: Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów z gimnazjów. N=80.

W badaniu odnotowano także wysokie oceny dostępności klejów i innych substancji wziewnych (używanych w celu odurzenia się). Ponad połowa badanych stwierdziła, że są one łatwe do zdobycia (53%). W przypadku dopalaczy jedynie co szósty wychowawca (17%) stwierdził, że są one trudno dostępne dla łódzkich gimnazjalistów. **Niemal co piąty nauczyciel (19%) przyznaje, iż dla jego uczniów łatwo dostępna jest marihuana lub haszysz, a co szósty ma taką opinię na temat możliwości zdobycia przez uczniów amfetaminy lub ecstasy (odpowiednio: 17% i 16%).**

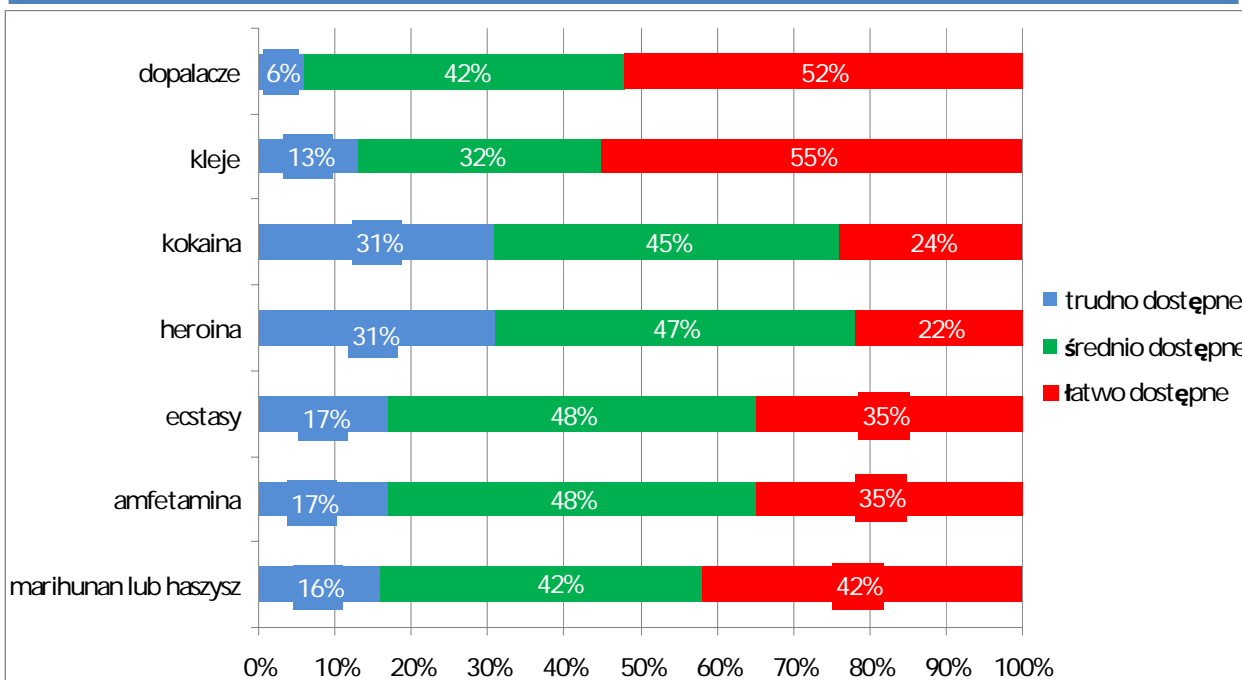
2/5 badanych wychowawców jest zdania, że trudno dostępne dla uczniów są kokaina i heroina, w przypadku substancji wziewnych taką opinię wyraża tylko co siódmy uczestniczący w badaniu nauczyciel łódzkiego gimnazjum.

3.4. Ocena dostępności narkotyków wg kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dla młodzieży w Łodzi wg. kryterium: trudno, średnio i łatwo dostępne.

Wykres 48: Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych, N=71.

Jak pokazuje wykres 48, wśród nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych znacznie zmniejsza się odsetek tych, którzy stwierdzili, że dopalacze oraz narkotyki są trudno dostępne dla łódzkich nastolatków. W sprawie dopalaczy taką opinię wyraziło jedynie 4% wychowawców (w gimnazjach 4-krotnie więcej tj. 21%). W przypadku marihuany oraz amfetaminy jedynie co dziesiąty badany wychowawca (9% i 12%) uznał, że są one trudno dostępne dla łódzkich licealistów, uczniów techników i szkół zawodowych. Wśród nauczycieli z gimnazjów takiego samego zdania był średnio co trzeci badany (35% i 33%). Nieco niższy niż w gimnazjach jest odsetek pedagogów i wychowawców młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych, wg. których trudno dostępne dla młodzieży są tzw. twarde narkotyki (kokaina i heroina). Co trzeci respondent (31%) zarówno w przypadku kokainy jak i heroiny wyraził taką opinię. Dla porównania, w gimnazjach takiego zdania było (39% i 40%) nauczycieli.

3.5. Ocena dostępności substancji a ocena rozpowszechnienia ich używania przez uczniów w szkole

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny z 11 skal dotyczących postrzegania dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Łodzi, stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Utworzono więc zmienną pn. **Ocena dostępności substancji dla młodzieży**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania 15-1 do 15-11 ankiety. **Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił w klasach III G: 0,947, a w klasach II PG: 0,923.**

Analizowano związek pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a oceną dostępności substancji dla młodzieży w Łodzi. **Analizy wykazały, że wśród badanych z gimnazjów pomiędzy wymienionymi zmiennymi istnieje istotny pozytywny związek, co oznacza, że im wyższa była ocena dostępności substancji formułowana przez badanych, tym wyższa była także ich ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów. W szkołach ponadgimnazjalnych zależność ta była także dodatnia, ale nieistotna statystycznie.**

Tabela 3: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów a ocena dostępności substancji dla młodzieży w Łodzi.

TYP SZKOŁY			Ocena dostępności substancji psychoaktywnych	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież
GIMNAZJUM	Ocena dostępności substancji psychoaktywnych	Korelacja Pearsona	1	,353
		Istotność (dwustronna)		,003
	N	77	71	
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież	Korelacja Pearsona	,353	1
Istotność (dwustronna)		,003		
N	71	77		
PONADGIMNAZJALNA	Ocena dostępności substancji psychoaktywnych	Korelacja Pearsona	1	,199
		Istotność (dwustronna)		,109
	N	71	66	
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez młodzież	Korelacja Pearsona	,199	1
Istotność (dwustronna)		,109		
N	66	67		

Korelacje istotne statystycznie na poziomie 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym

---

4. Rozpowszechnienie różnych form przemocy pomiędzy uczniami w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

Uczniowie używali wobec siebie słów obraźliwych, wulgarnych	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	0%	7%	30%	1%	14%	48%
szkoły ponadgimnazjalne	11%	15%	36%	11%	7%	20%

Uczniowie wyśmiewali się z innego ucznia	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	2%	14%	35%	13%	13%	23%
szkoły ponadgimnazjalne	8%	25%	45%	8%	10%	4%

Uczniowie zastraszali innego ucznia lub grozili mu	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	19%	31%	36%	8%	5%	1%
szkoły ponadgimnazjalne	65%	25%	6%	3%	1%	0%

Uczniowie zmuszali innego ucznia do oddania cennego przedmiotu	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	56%	38%	4%	2%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	96%	1%	3%	0%	0%	0%

Tabela 4: Częstotliwość występowania przemocy werbalnej i psychicznej wśród uczniów w ost. 12 miesiącach, w opinii wychowawców i pedagogów/psychologów – 3 klas gimnazjum oraz 2 klas szkół ponadgimnazjalnych (G=84, PG=72).

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

Analizując rozpowszechnienie zjawiska przemocy wśród uczniów wyróżniono jej dwie kategorie: przemoc werbalną i psychiczną oraz przemoc fizyczną.

W ramach przemocy werbalnej i psychicznej w badaniu analizowano częstotliwość takich zachowań jak: używanie przez uczniów wulgarnych słów, wyśmiewanie się z innych uczniów, zastraszanie oraz zmuszanie innego ucznia do oddania cennego przedmiotu.

Jak pokazuje tabela 4, najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy wśród uczniów w opinii badanych wychowawców i pedagogów jest **używanie przez uczniów wulgaryzmów i obraźliwych słów**. Prawie połowa nauczycieli pracujących w gimnazjach (48%) i co piąty ze szkoły ponadgimnazjalnej (20%) stwierdziło, że **takie zachowania występują w ich szkole prawie codziennie lub codziennie**.

Drugą w kolejności najbardziej rozpowszechnioną zdaniem respondentów formą przemocy wśród uczniów jest **wyśmiewanie się z innego ucznia**. W grupie nauczycieli pracujących w gimnazjach co czwarty (23%) przyznał, że do takich zachowań dochodzi **prawie codziennie lub codziennie**, a niemal co siódmy (13%) że zdarzają się **raz w tygodniu**. W szkołach ponadgimnazjalnych rozpowszechnienie tego typu zachowań jest zdecydowanie mniejsze.

Kolejną poważną formą przemocy, do której dość często dochodzi w łódzkich gimnazjach jest **zastraszanie lub grożenie innemu uczniowi**. Co siódmy nauczyciel pracujący w gimnazjum (14%) stwierdził, że takie zachowania zdarzają się **przynajmniej raz w miesiącu lub częściej**, a 36% przyznało, że pojawiły się **kilka razy**. W szkołach ponadgimnazjalnych częstotliwość tego typu zachowań jest – w opinii badanych nauczycieli - zdecydowanie mniejsza (4% deklarowało, że zdarzają się raz w miesiącu lub częściej).

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

Uczniowie byli agresywni wobec innego ucznia za pomocą internetu, telefonu komórkowego	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	33%	43%	22%	2%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	72%	22%	4%	2%	0%	0%

Tabela 5: Częstotliwość występowania przemocy psychicznej wśród uczniów w ostatnich 12 miesiącach, w tzw. cyberprzestrzeni, w opinii wychowawców i pedagogów/psychologów – 3 kl. G oraz 2 kl. szkół PG, (G=84, PG=72).

Jedną z form przemocy psychicznej coraz częściej pojawiającą się wśród młodzieży jest agresja w tzw. cyberprzestrzeni (wyśmiewanie, rozpowszechnianie nieprawdziwych lub poufnych informacji dot. przede wszystkim życia prywatnego oraz relacji interpersonalnych). Podstawowym narzędziem wykorzystywanym do tego typu zachowań jest Internet i telefon komórkowy.

Jak pokazuje tabela 5, prawie 2/3 wychowawców i pedagogów pracujących w gimnazjach (67%) oraz ponad 1/4 nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (28%) przyznała, że w ich szkole w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzały się tego typu zachowania przemocowe.

Częstotliwość takiej formy przemocy wg. badanych nauczycieli jest stosunkowo niewielka. 2% wychowawców z gimnazjów oraz tyle samo ze szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, iż wspomniane powyżej zachowania zdarzają się **raz w miesiącu lub częściej**.

4.2. Przemoc fizyczna wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
Uczniowie bili się						
gimnazja	11%	44%	32%	8%	3%	2%
szkoły ponadgimnazjalne	58%	31%	7%	3%	1%	0%
Uczniowie popychali się lub szarpali						
gimnazja	2%	14%	28%	8%	20%	28%
szkoły ponadgimnazjalne	35%	28%	22%	1%	4%	10%

Tabela 6: Częstotliwość występowania przemocy fizycznej wśród uczniów w ost. 12 miesiącach, w opinii wychowawców i pedagogów/psychologów – 3 klas gimnazjum oraz 2 klas szkół ponadgimnazjalnych (N=84, N=72).

Jak pokazuje tabela 6, **98% wychowawców i pedagogów/psychologów pracujących w gimnazjach, odnotowało w ciągu ostatnich 12 miesięcy przypadki popychania się i szarpania przez uczniów**. Ponad 1/4 badanych w tej grupie (28%) przyznał, iż **do tego typu zachowań dochodzi niemal codziennie**, a 20% że **zdarzają się raz w tygodniu**. Skala takich zachowań jest zdecydowanie mniejsza w szkołach ponadgimnazjalnych. Co trzeci badany wychowawca i pedagog stwierdził, że takie zachowania w ostatnim roku w ogóle nie pojawiły się w jego szkole, a 50% uznało je za sporadyczne (raz lub kilka razy).

Przypadki bicia się wśród uczniów odnotowało 89% nauczycieli w gimnazjach i 42% w szkołach ponadgimnazjalnych, przy czym istotnie częściej takie zachowania pojawiały się w gimnazjach. **Co ósmy badany nauczyciel (13%) stwierdził, iż spotykał się z nimi raz w miesiącu lub częściej** (w szkołach ponadgimnazjalnych-4%).

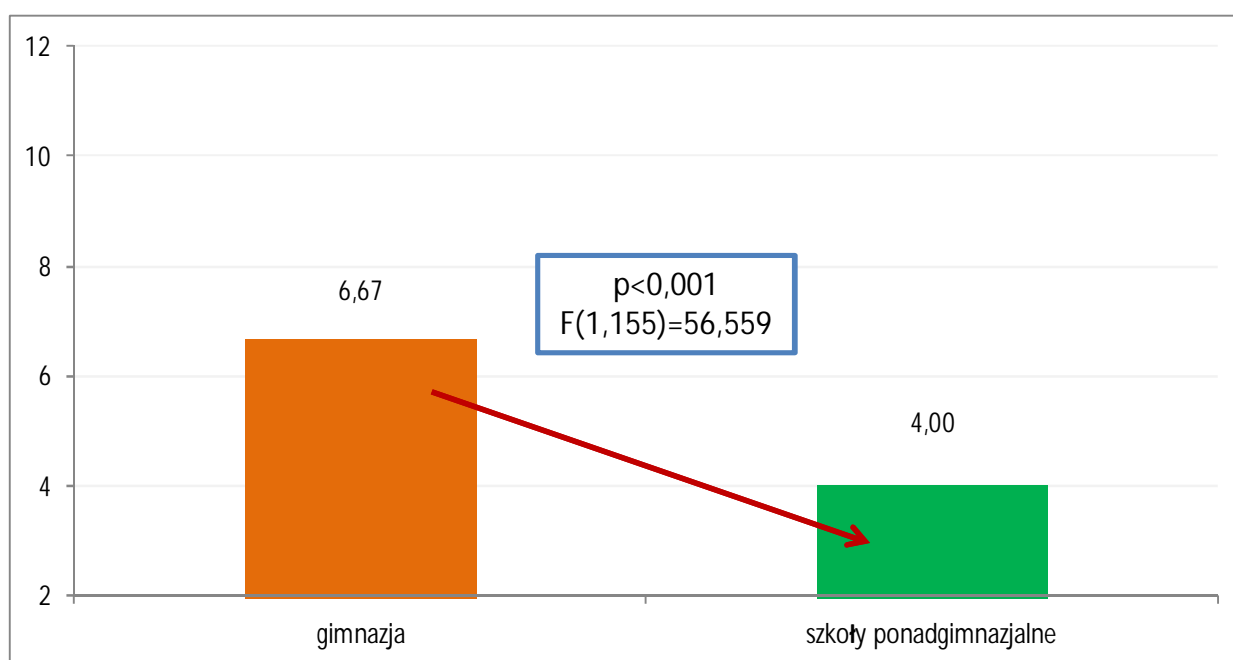

4.2. Przemoc fizyczna wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny ze skal dotyczących rozpowszechnienia przemocy fizycznej wśród uczniów stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali na którą złożyły się pytania o częstotliwość tej formy przemocy wśród uczniów wynosił 0,720. Zmienna może przyjmować wartości od 2-12. Średnia wartość wyniosła $M=6,67$, $SD=2,20$ – w gimnazjach oraz $M=4,00$, $SD=2,22$ – w szkołach ponadgimnazjalnych.

Analizowano związek pomiędzy nasileniem przemocy fizycznej a typem szkoły, w której pracują badani. **Odnotowano istotną statystycznie różnicę - średnia wartość zmiennej była wyższa w gimnazjach niż w szkołach ponadgimnazjalnych ($p>0,001$).**

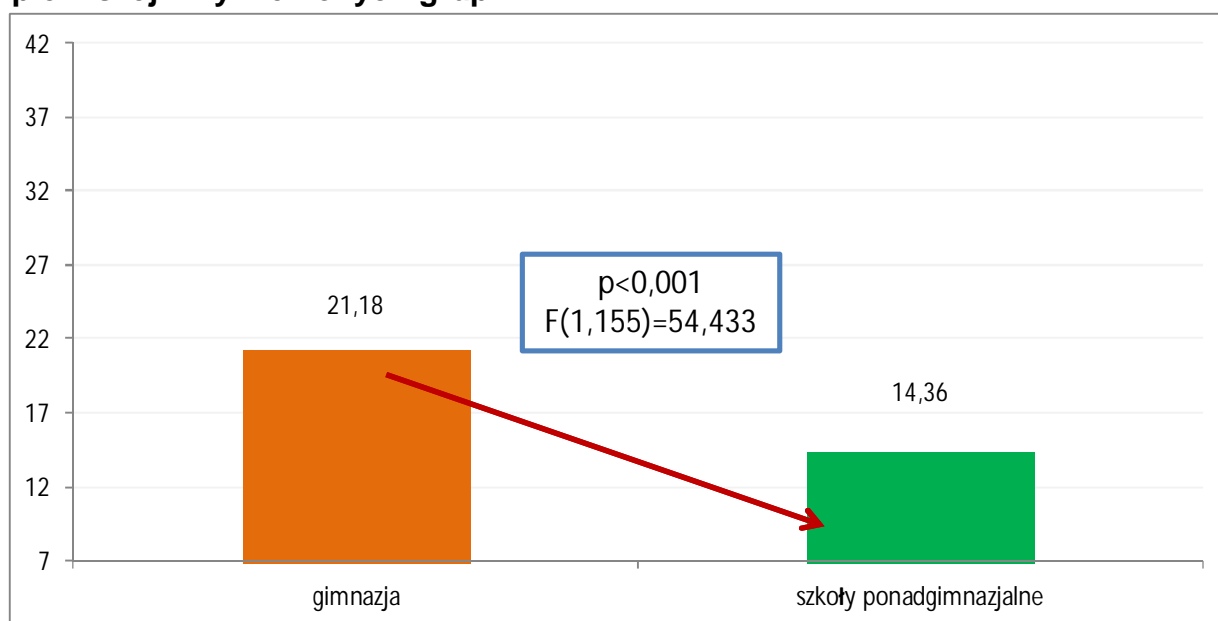
Wykres 49: Nasilenie **przemocy** wśród uczniów a typ szkoły - porównanie średnich w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

4.3. Przemoc wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny ze skal dotyczących rozpowszechnienia przemocy wśród uczniów stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Utworzono więc zmienną pn. **Nasilenie przemocy wśród uczniów - w ocenie nauczycieli**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na omówione wcześniej pytania ankiety. **Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił w gimnazjach 0,847, w szkołach ponadgimnazjalnych: 0,822**. Zmienna może przyjmować wartości od 7 - 42. Średnia wartość wyniosła w klasach III G **M=21,18, SD= 6,10**, a w klasach II PG: **M=14,36, SD=5,32**. Analizowano związek pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a typem szkoły, w jakiej pracują badani. Odnotowano **istotną statystycznie różnicę pomiędzy nasileniem przemocy wśród uczniów w ocenie nauczycieli gimnazjów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych - było ono wyższe w opinii pierwszej z wymienionych grup**.

Wykres 50: Nasilenie **przemocy fizycznej** wśród uczniów a typ szkoły - porównanie średnich w szkołach podstawowych i gimnazjach.

4.4. Nasilenie przemocy rówieśniczej w ocenie wychowawców /pedagogów a ocena rozpowszechnienia używania substancji

Kolejnym krokiem była analiza związku pomiędzy nasileniem przemocy wśród uczniów w szkole w ocenie badanych wychowawców i pedagogów oraz psychologów szkolnych a oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów. Analizy wykazały, że istnieje dodatnia zależność pomiędzy oceną nasilenia przemocy wśród uczniów a oceną rozpowszechnienia wśród nich używania substancji psychoaktywnych. **Jak pokazuje tabela 6, im większe nasilenie przemocy wśród uczniów w percepcji badanych tym wyższa ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.**

Tabela 6: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: nasilenie przemocy w szkole w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów a ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów .

TYP SZKOŁY			Nasilenie przemocy wśród uczniów w ocenie nauczycieli/pedagogów	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
GIMNAZJUM	Nasilenie przemocy wśród uczniów w ocenie nauczycieli/pedagogów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 84	,300 77
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	,300 77	1 77
PONADGIMNAZJALNA	Nasilenie przemocy wśród uczniów w ocenie nauczycieli/pedagogów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 72	,423 65
	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	,423 65	1 67

Korelacje istotne na poziomie $p < 0,01$

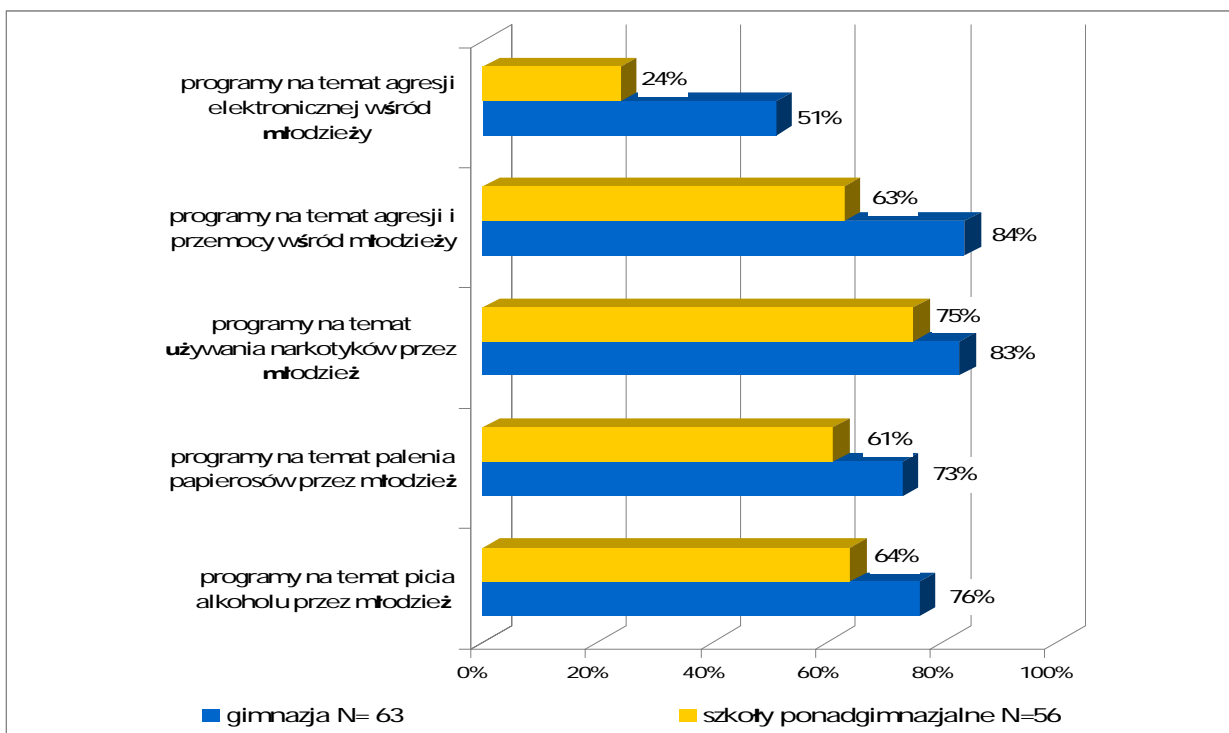

---

5. Percepcja profilaktyki
szkolnej wśród badanych
wychowawców
i pedagogów/psychologów
szkolnych

5.1. Tematyka programów profilaktycznych realizowanych w klasie - ost. 12 miesięcy

Wykres 51: Tematy programów profilaktycznych realizowanych w szkołach - wskazania wychowawców kl. III gimnazjów i kl. II szkół ponadgimnazjalnych.

Jak pokazuje **Wykres 51** zgodnie z deklaracjami badanych wychowawców, w kl. III gimnazjum w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej realizowane były programy profilaktyczne dotyczące *agresji i przemocy wśród młodzieży* i *używania narkotyków przez uczniów*.

Wskazało je ponad 80% badanych nauczycieli w tej grupie respondentów. W szkołach ponadgimnazjalnych - w opinii wychowawców badanych klas - najczęściej realizowano działania profilaktyczne dot. problemów związanych z używaniem narkotyków oraz piciem alkoholu przez młodzież (odpowiednio: 75% i 64%). Zgodnie z deklaracjami wychowawców, rzadziej zajęcia profilaktyczne w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie były więc prowadzone w szkołach ponadgimnazjalnych.

5.1. Tematyka programów profilaktycznych realizowanych w klasie - ost. 12 miesięcy

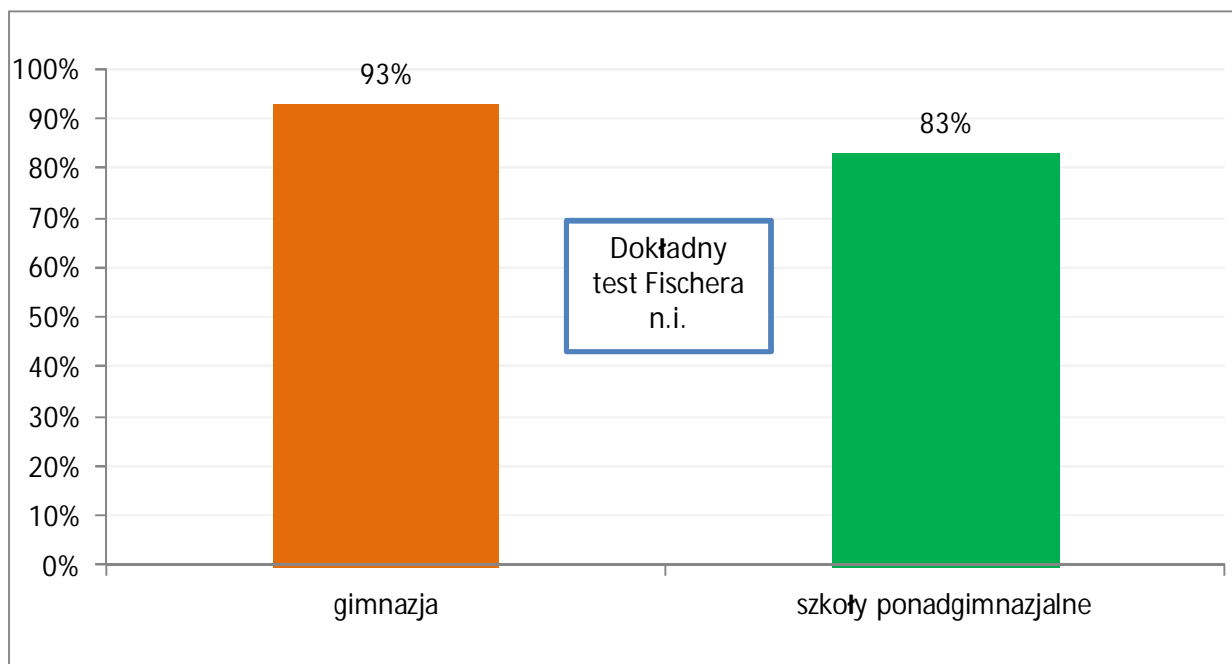

25% nauczycieli ww. szkół ponadgimnazjalnych przyznało, iż w ich klasie **nie były realizowane zajęcia profilaktyczne dot. używania narkotyków przez młodzież**. Uczniowie łódzkich szkół ponadgimnazjalnych sporadycznie uczestniczyli także w programach profilaktycznych z zakresu agresji elektronicznej wśród młodzieży (wykorzystującej m.in. Internet i telefony komórkowe).

Tylko co czwarty badany wychowawca ze szkoły ponadgimnazjalnej (24%) przyznał, że w jego klasie prowadzony był tego typu program. W gimnazjach odsetek ten był 2-krotnie wyższy – ponad połowa wychowawców (51%) stwierdziła, iż w ich klasie młodzież brała udział w tego typu zajęciach profilaktycznych (tj. dot. agresji elektronicznej). 11% nauczycieli pracujących w łódzkich gimnazjach stwierdziło, iż w ramach zajęć profilaktycznych w klasie poruszano także inne ważne tematy np. zagrożenia związane z **używaniem dopalaczy**, a także **zaburzenia odżywiania, bulimia, anoreksja**.

5.2. Realizacja programów profilaktycznych w poszczególnych rocznikach - ost. 12 miesięcy

Wykres 52: Odsetki wychowawców, którzy stwierdzili, że w ich klasach był realizowany w ost. 12 miesiącach **przynajmniej jeden** rodzaj programu profilaktycznego.

Na podstawie deklaracji badanych obliczono, ilu z nich stwierdziło, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy w klasie był realizowany przynajmniej jeden rodzaj programu profilaktycznego. Jak pokazuje **wykres 52**, nie odnotowano pod tym względem różnicy istotnej statystycznie pomiędzy gimnazjami i szkołami ponadgimnazjalnymi, choć odsetek wskazań pozytywnych w gimnazjach był wyższy niż w przypadku drugiego typu szkół. O tym, że w tych klasach odbyły się zajęcia poruszające przynajmniej jeden z wymienionych tematów pisało 93% wychowawców z gimnazjum i 83% w szkołach ponadgimnazjalnych.

5.3. Osoby prowadzące programy profilaktyczne w klasie nt. picia napojów alkoholowych

Tabela 7: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat picia alkoholu przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych -WYCHOWAWCY KLAS

	gimnazja	szkoły ponadgimnazjalne
tak	48	36
nie	0	0
ogółem	48	36

Tabela 8: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat picia alkoholu przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych – INNE OSOBY PRACUJĄCE W SZKOLE

	gimnazja	szkoły ponadgimnazjalne
tak	19	10
nie	29	26
ogółem	48	36

Tabela 9: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat picia alkoholu przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych – OSOBY ZAPROSZONE SPOZA SZKOŁY

	gimnazja	szkoły ponadgimnazjalne
tak	26	15
nie	22	21
ogółem	48	36

W badaniu pytano również wychowawców, kto prowadził zajęcia profilaktyczne na temat picia alkoholu przez uczniów realizowane w obu badanych grupach uczniów. **W przypadku programów dotyczących picia alkoholu przez młodzież zdecydowanie najczęściej badani deklarowali, że prowadzili je wychowawcy klas. Dotyczy to w szczególności gimnazjów.** Rzadziej zajęcia były prowadzone przez inne osoby pracujące w szkole (nauczyciele, pedagodzy/psychologowie szkolni). W sporej liczbie przypadków odnotowano prowadzenie zajęć na temat picia alkoholu wśród uczniów przez osobę zaproszoną spoza szkoły (26 w gimnazjach oraz 15 w szkołach ponadgimnazjalnych). UWAGA: zajęcia dotyczące danego tematu mogły być prowadzone przez kilku prowadzących (np. wychowawcę i osobę spoza szkoły).

5.4. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców 1/2

Analizy dotyczące osób prowadzących inne programy profilaktyczne (tj, programy poruszające inne tematy) wskazują, że:

- programy na temat palenia papierosów przez uczniów najczęściej były prowadzone przez wychowawców,
- programy na temat używania narkotyków przez młodzież były prowadzone przez wychowawców klas,
- programy na temat agresji i przemocy wśród młodzieży były prowadzone najczęściej także przez wychowawców oraz inne osoby pracujące w szkole
- programy na temat agresji elektronicznej były realizowane najczęściej przez wychowawców, często także w tym kontekście badani wskazywali osoby spoza szkoły.

Badanych, którzy deklaruowali, że w ich klasie były w danym roku szkolnym prowadzone zajęcia profilaktyczne poproszono, aby ocenili przydatność określonych typów zajęć dla uczniów. Wychowawcy oceniali ją mając do dyspozycji 6 stopniową skalę (gdzie 1 oznaczało ocenę najniższą, a 6 najwyższą). Jak pokazują wykresy 53A i 53B, odnotowano istotną różnicę pomiędzy średnią oceną przydatności dla uczniów programów dot. palenia papierosów formułowaną przez badanych uczących w gimnazjum (4,76) i szkół ponadgimnazjalnych (4,06).

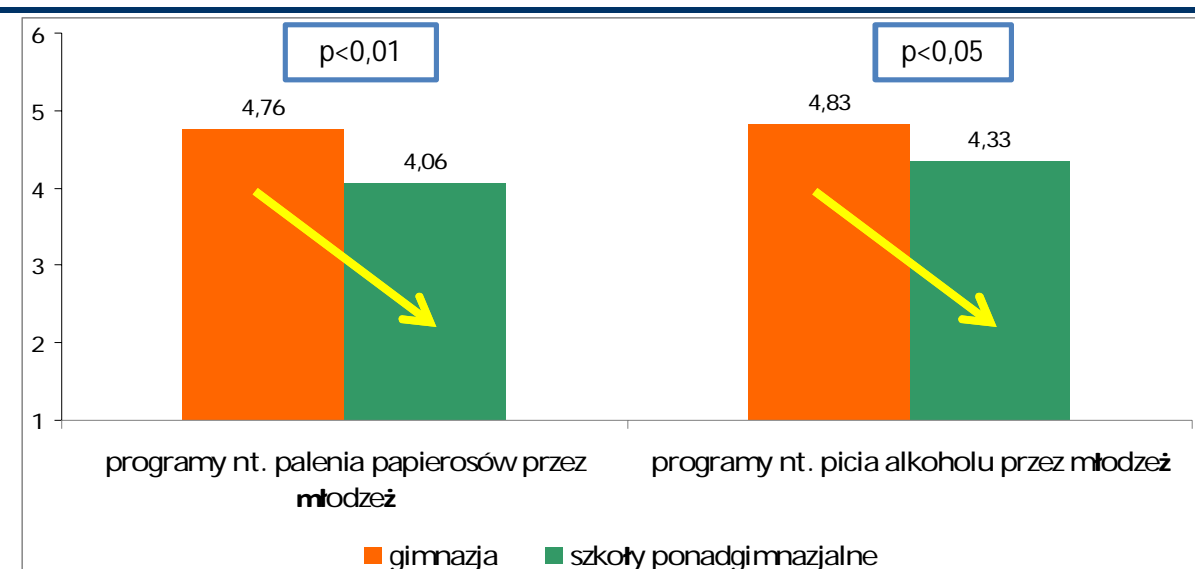
Taką samą sytuację odnotowano w przypadku ocen programów dotyczących picia alkoholu przez młodzież, przemocy rówieśniczej oraz agresji elektronicznej, tu również wychowawcy klas III G (4,83) wyżej niż wychowawcy ze szkół ponadgimnazjalnych (4,33) oceniali ich przydatność dla uczniów.

W przypadku zajęć na temat używania narkotyków i zajęć na temat agresji i przemocy wśród młodzieży średnie oceny przydatności formułowane przez wychowawców w obu typach szkół były zbliżone.

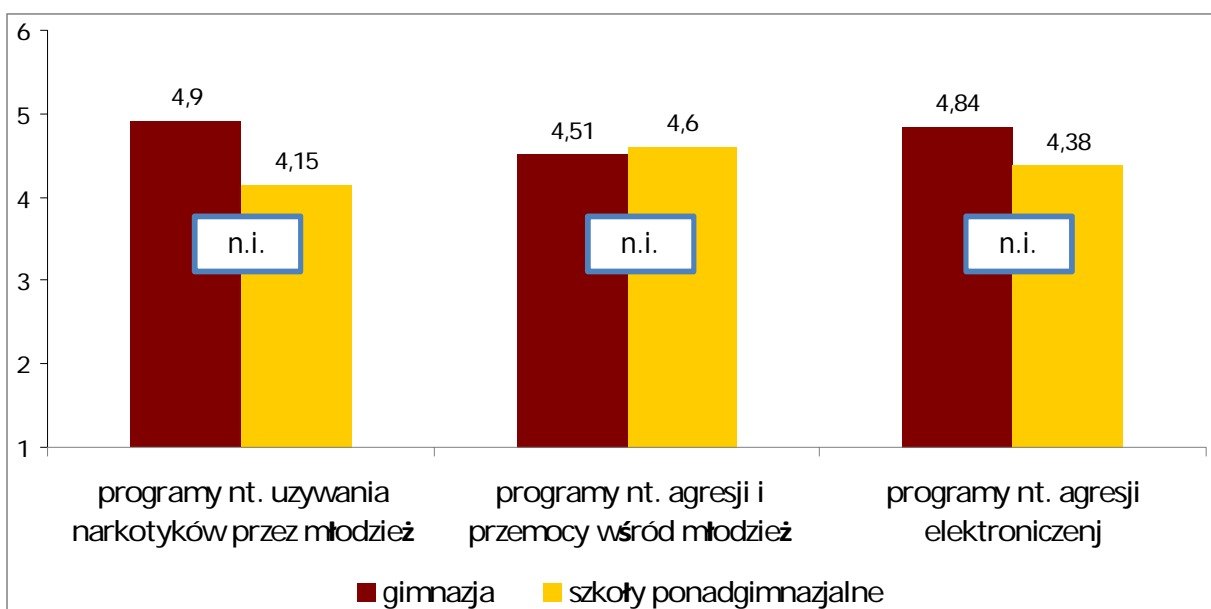

5.4. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców 2/2

Wykres 53 A: Ocena przydatności programów profilaktycznych dot. palenia papierosów i picia alkoholu dla uczniów w oczach ich wychowawców z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych.

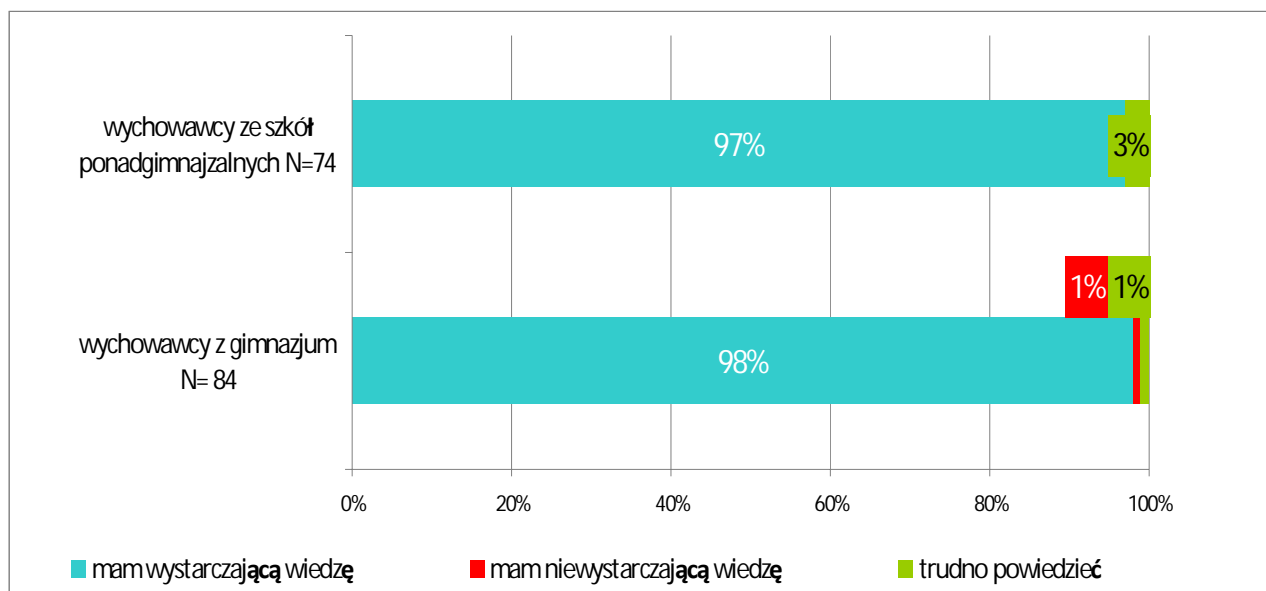
Wykres 53 B: Ocena przydatność dla uczniów programów profilaktycznych dot. używania narkotyków, agresji oraz przemocy wśród młodzieży oraz agresji elektronicznej w oczach ich wychowawców z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych.

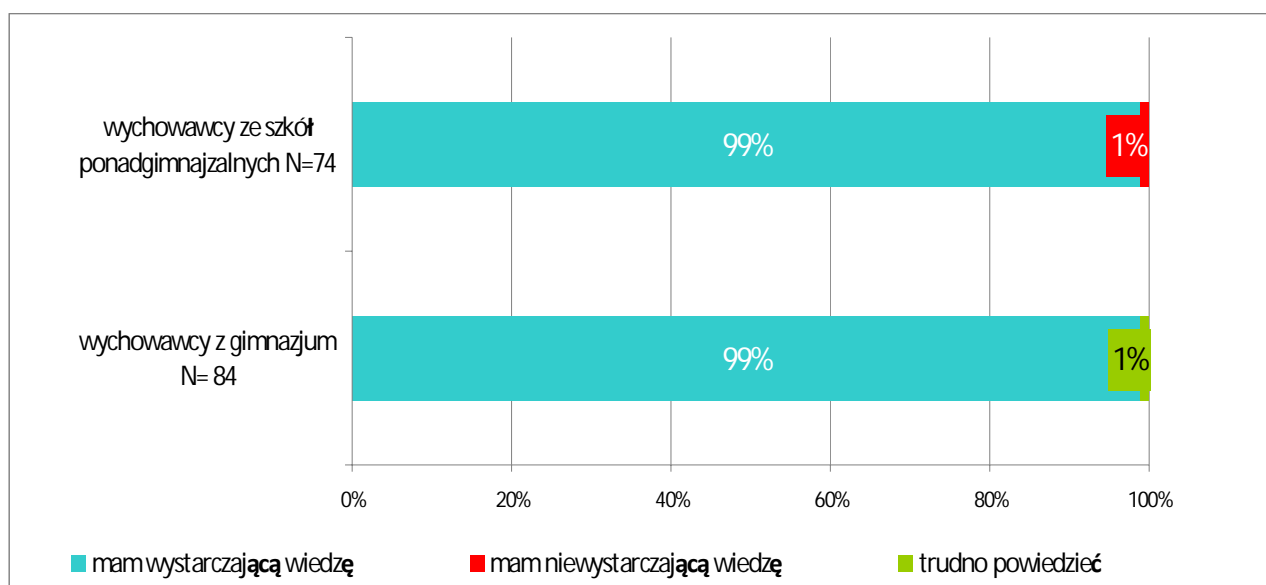

5.5. Ocena własnej wiedzy nt. wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie 1/2

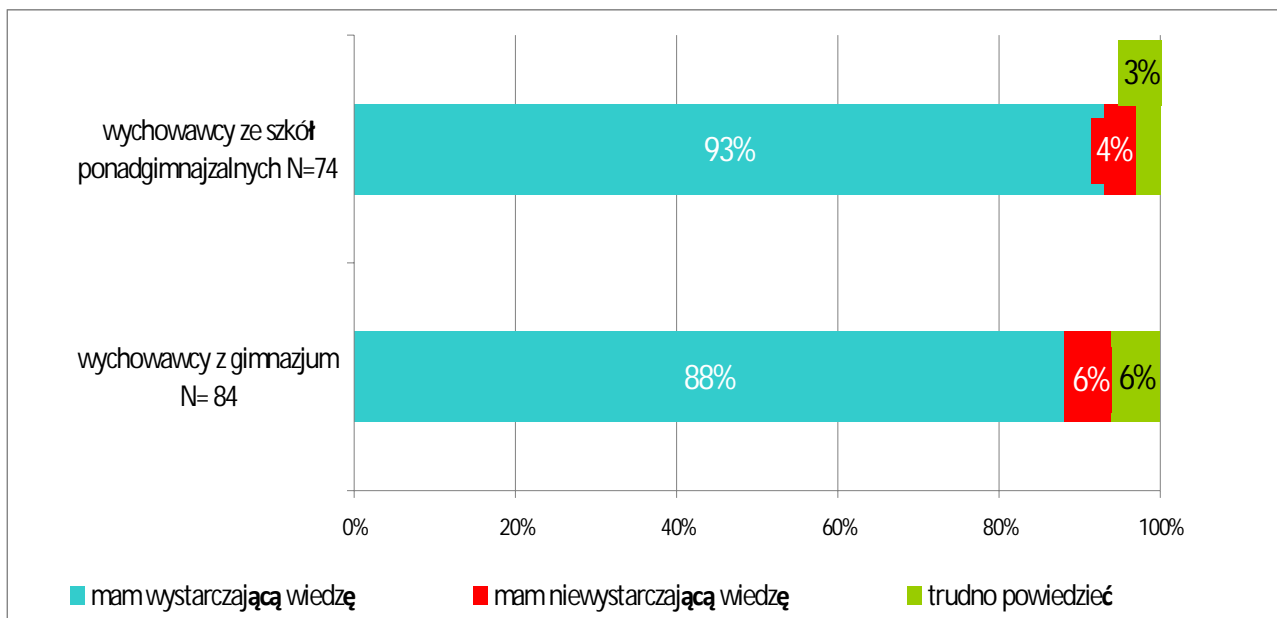
Wykres 54: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu picia alkoholu na zdrowie.

Wykres 55: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu palenia papierosów na zdrowie.

5.5. Ocena własnej wiedzy nt. wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie 2/2

Wykres 56: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu używania narkotyków na zdrowie.

Badanych wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych zapytano, jak oceniają swoją wiedzę na temat wpływu picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków na zdrowie.

W przypadku picia alkoholu oraz palenia papierosów niemal wszyscy badani zadeklarowali, że ich wiedza na ten temat jest wystarczająca. Jedynie kilku wychowawców nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie i wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

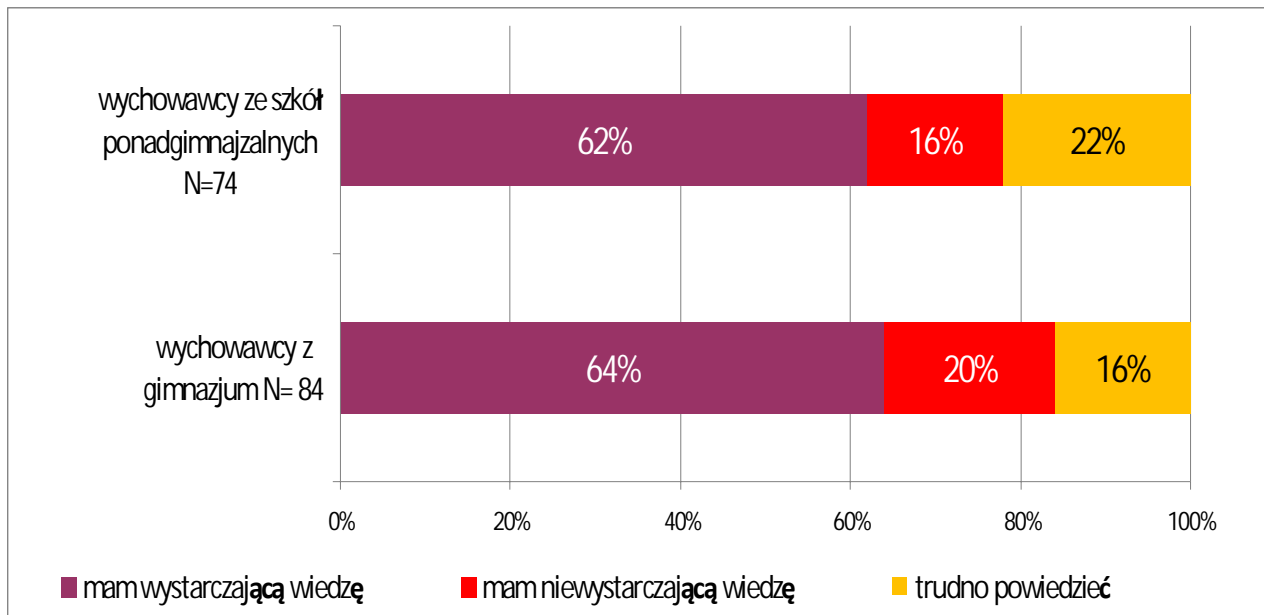
W przypadku oceny wiedzy na temat wpływu używania narkotyków na zdrowie pojawiają się wyraźne różnicowania w odpowiedziach respondentów.

Wśród wychowawców szkół ponadgimnazjalnych 93% badanych pozytywnie oceniło swoją wiedzę na ten temat,

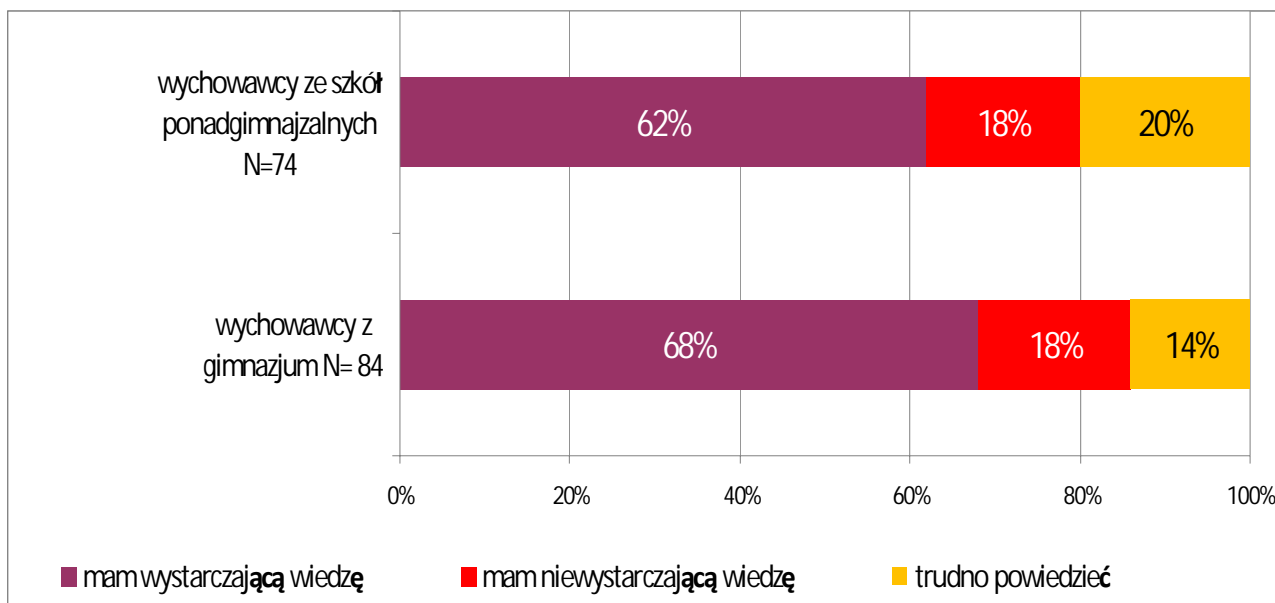
Nieco inaczej wygląda to wśród wychowawców gimnazjum. Co szesnasty z badanych (6%) wskazuje, iż jego wiedza nt. temat wpływu używania narkotyków na zdrowie jest niewystarczająca, taki sam odsetek nie potrafi jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie i wybiera odpowiedź „trudno powiedzieć”.

5.6. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych 1/2

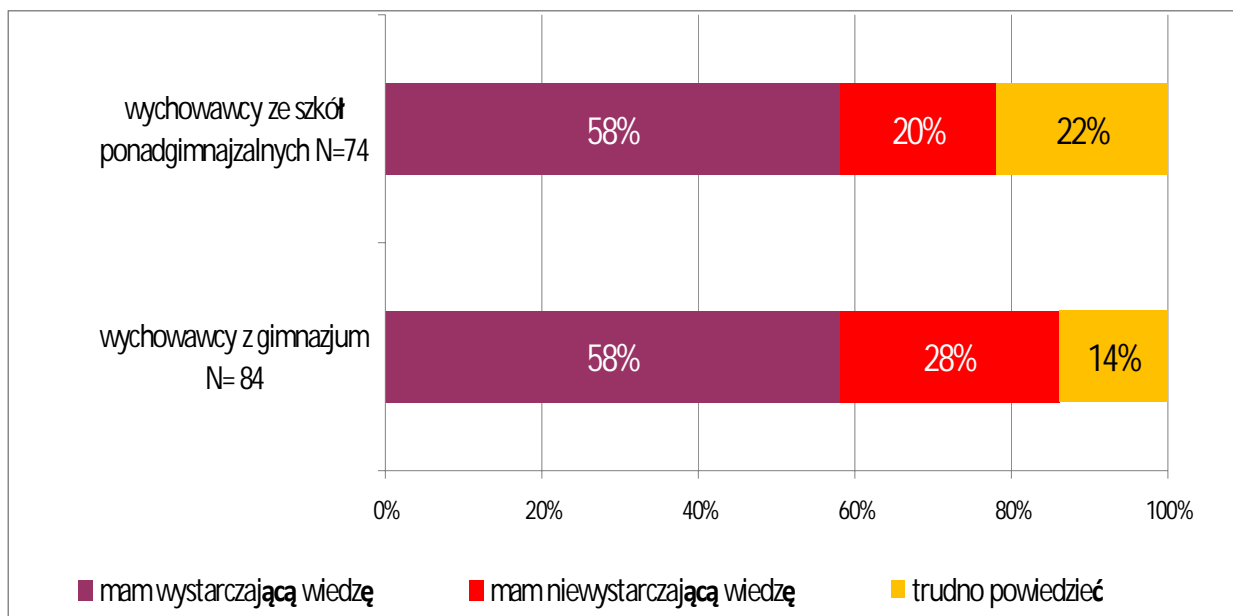
Wykres 57: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. picia alkoholu.

Wykres 58: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. palenia papierosów.

5.6. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych 2/2

Wykres 59: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. używania narkotyków.

Obok pytania o ocenę swojego stanu wiedzy na temat wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie, badanym wychowawcom i pedagogom/psychologom szkolnym zadano także pytanie, jak oceniają swoją wiedzę na temat programów profilaktycznych dla młodzieży szkolnej dotyczących używania różnych substancji psychoaktywnych.

W grupie wychowawców szkół ponadgimnazjalnych ok. 2/3 badanych wyraziło przekonanie, że ma wystarczającą wiedzę na temat programów profilaktycznych dot. picia alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków przez młodzież. Średnio co szósty nauczyciel tej frakcji (16%-18%) przyznaje, iż jego wiedza w tym zakresie jest niewystarczająca, a co piąty nie potrafi jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wśród pedagogów i wychowawców gimnazjalistów odsetek osób, które uważają, że ich wiedza nt. programów profilaktycznych dla młodzieży jest podobny jak w grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych. Należy podkreślić, iż 42% nauczycieli w obu kategoriach szkół nie ma poczucia wystarczającej wiedzy o programach dotyczących narkotyków lub jednoznacznej opinii w tym zakresie.

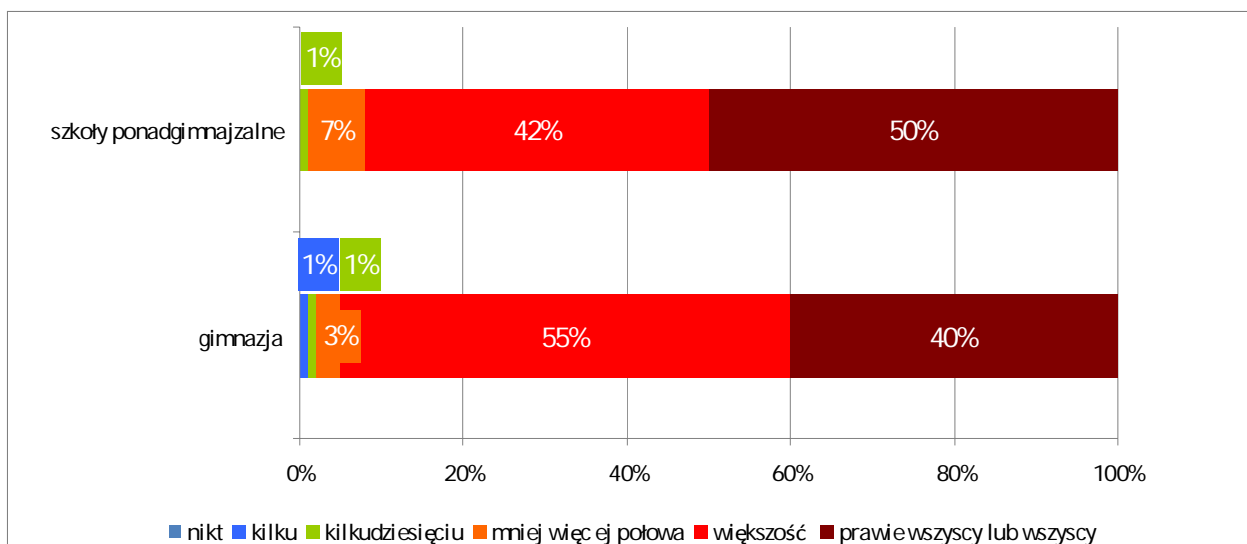

---

6. Klimat społeczny szkoły
w ocenie nauczycieli
i
pedagogów/psychologów
szkolnych

6.1. Szacunek okazywany przez uczniów nauczycielom w szkole

Wykres 60: Szacunek okazywany nauczycielom w szkole. G=83 PG=74.

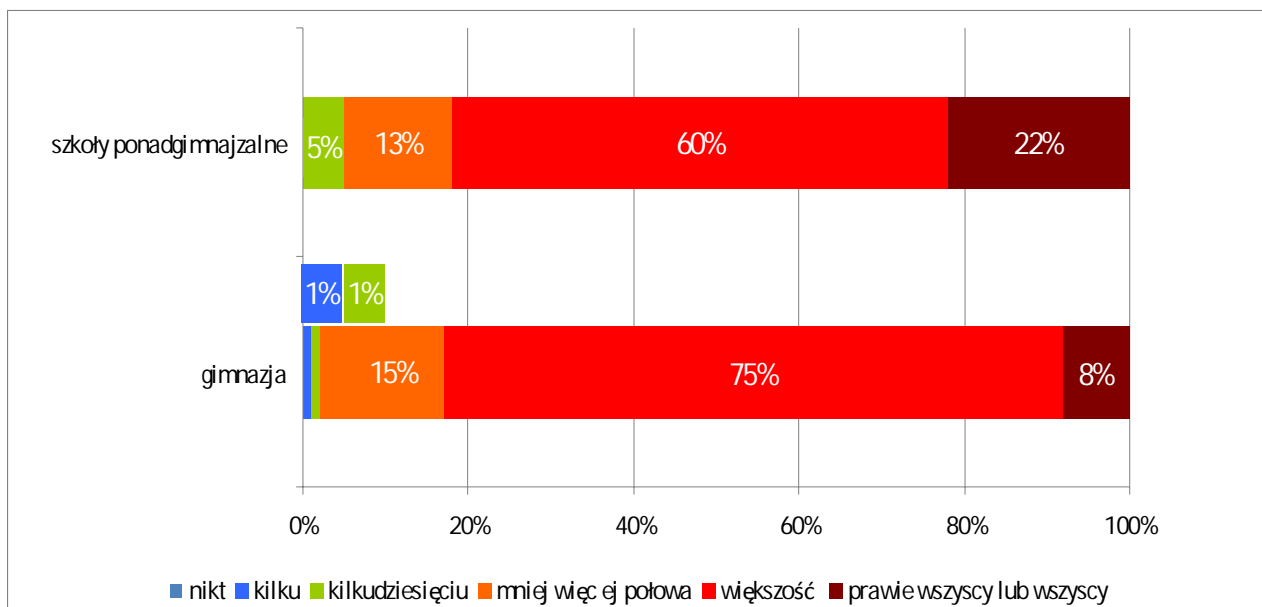
Jednym z ważnych obszarów badawczych było poznanie oceny klimatu społecznego szkoły. W projekcie uwzględniono m.in. taki jego element jak okazywanie szacunku nauczycielom przez uczniów.

Jak pokazuje wykres 60, zdecydowana większość badanych uznała, że przeważająca liczba uczniów w taki właśnie sposób odnosi się do swoich nauczycieli. W gimnazjach, jak i szkołach ponadgimnazjalnych takie przekonanie wyraziło 92% respondentów, w szkołach ponadgimnazjalnych - 95%. 7% badanych w szkołach ponadgimnazjalnych i 3% w gimnazjach - uznało, że taka jest postawa mniej więcej połowy uczniów, a odpowiednio: 1% i 2% stwierdziło, iż z szacunkiem do nauczycieli odnosi się mniejszość uczniów.

Nie odnotowano więc w omawianym zakresie istotnych różnic pomiędzy ocenami respondentów w obu typach szkół.

6.2. Szacunek okazywany przez uczniów innym pracownikom szkoły

Wykres 61: Szacunek okazywany innym osobom pracującym w szkole. G=83 PG=74

Z podobną sytuacją mamy do czynienia, gdy analizujemy deklaracje badanych dotyczące liczby uczniów, którzy okazują szacunek innym pracownikom szkoły.

Jak pokazuje wykres 61, zdecydowana większość badanych uznała, że przeważająca liczba uczniów z szacunkiem odnosi się do wspomnianych osób.

W gimnazjach takie przekonanie wyraziło 82% respondentów, a w szkołach ponadgimnazjalnych 83%. Wyniki te są więc nieco „gorsze” niż w przypadku pytania o szacunek wobec nauczycieli.

Średnio co siódmy badany wychowawca w gimnazjum (15%) i co ósmy w szkole ponadgimnazjalnej (13%) deklarował, że szacunek pracownikom szkoły okazuje mniej więcej połowa uczniów, a odpowiednio 5% i 1% - że robi to mniejszość uczniów.

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Moi współpracownicy w szkole nie wspierają mnie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	30%	26%	24%	12%	4%	4%
szkoły ponadgimnazjalne	35%	25%	19%	14%	6%	1%

Czuję się przeciążony/-a liczbą obowiązków	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	13%	28%	25%	23%	9%	2%
szkoły ponadgimnazjalne	18%	33%	17%	27%	4%	1%

Moi przełożeni w pracy nie wspierają mnie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	33%	29%	22%	13%	2%	1%
szkoły ponadgimnazjalne	47%	32%	6%	8%	6%	1%

Mam zbyt mały wpływ na to, co realizuje się w szkole	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	69%	20%	4%	4%	2%	1%
szkoły ponadgimnazjalne	69%	24%	3%	3%	1%	0%

Moi współpracownicy rywalizują ze mną	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	56%	30%	8%	5%	1%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	62%	28%	7%	3%	0%	0%

Tabela 10: Odczucia nauczycieli związane z pracą w szkole. N=83, N=72

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Mój przełożony krytykuje moją pracę nie dając wskazówek, jak poprawić błędy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	77%	14%	4%	4%	1%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	78%	16%	3%	3%	0%	0%
Koleżanka, kolega w pracy podważa moje zdanie w sprawach, na których się znam	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	77%	14%	4%	5%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	85%	10%	4%	0%	1%	0%
Jestem obiektem złośliwych uwag i dwocipów ze strony kolegi/koleżanki z pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	52%	24%	10%	12%	2%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	54%	24%	6%	14%	1%	1%
Mój przełożony stosuje wobec mnie wyjątkowo trudne wymagania, których nie stawia wobec innych	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	93%	7%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	95%	5%	0%	0%	0%	0%
Czuję się w pracy osamotniona/-y i jestem zdana/-y tylko na siebie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	17%	83%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	8%	92%	0%	0%	0%	0%

Tabela 11: Odczucia nauczycieli związane z pracą w szkole. N=83, N=72

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Co dwunasty nauczyciel pracujący w łódzkim gimnazjum (8%) deklaruje, że często bądź bardzo często nie otrzymuje wsparcia od swoich współpracowników w szkole. 12% deklaruje, że taka sytuacja zdarza się czasami. W grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych średnio co siódmy (14%) zwraca uwagę, iż **czasami nie ma wsparcia ze strony współpracowników w szkole**, 7% deklarowało, że zdarza się to często lub bardzo często.

82% badanych nauczycieli czuje się przeciążona liczbą obowiązków w szkole – co piąty w gimnazjum (11%) i dwukrotnie mniejszy odsetek w szkole ponadgimnazjalnej (5%) uznał, iż taka sytuacja zdarza się często lub bardzo często.

Prawie 2/3 nauczycieli gimnazjalnych (67%) i ponad 1/2 pracujących w szkole ponadgimnazjalnej (53%) uważa, że przełożeni w pracy nie wspierają ich. Często lub bardzo często taką sytuację odnotowało ok. 7% nauczycieli PG (3% w G).

O krytycznym stosunku swoich przełożonych i braku wskazówek, jak poprawić błędy w pracy wspomina co czwarty nauczyciel gimnazjum (23%) i 22% wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość spośród nich podkreśla jednak, iż sytuacje takie zdarzają się rzadko lub bardzo rzadko.

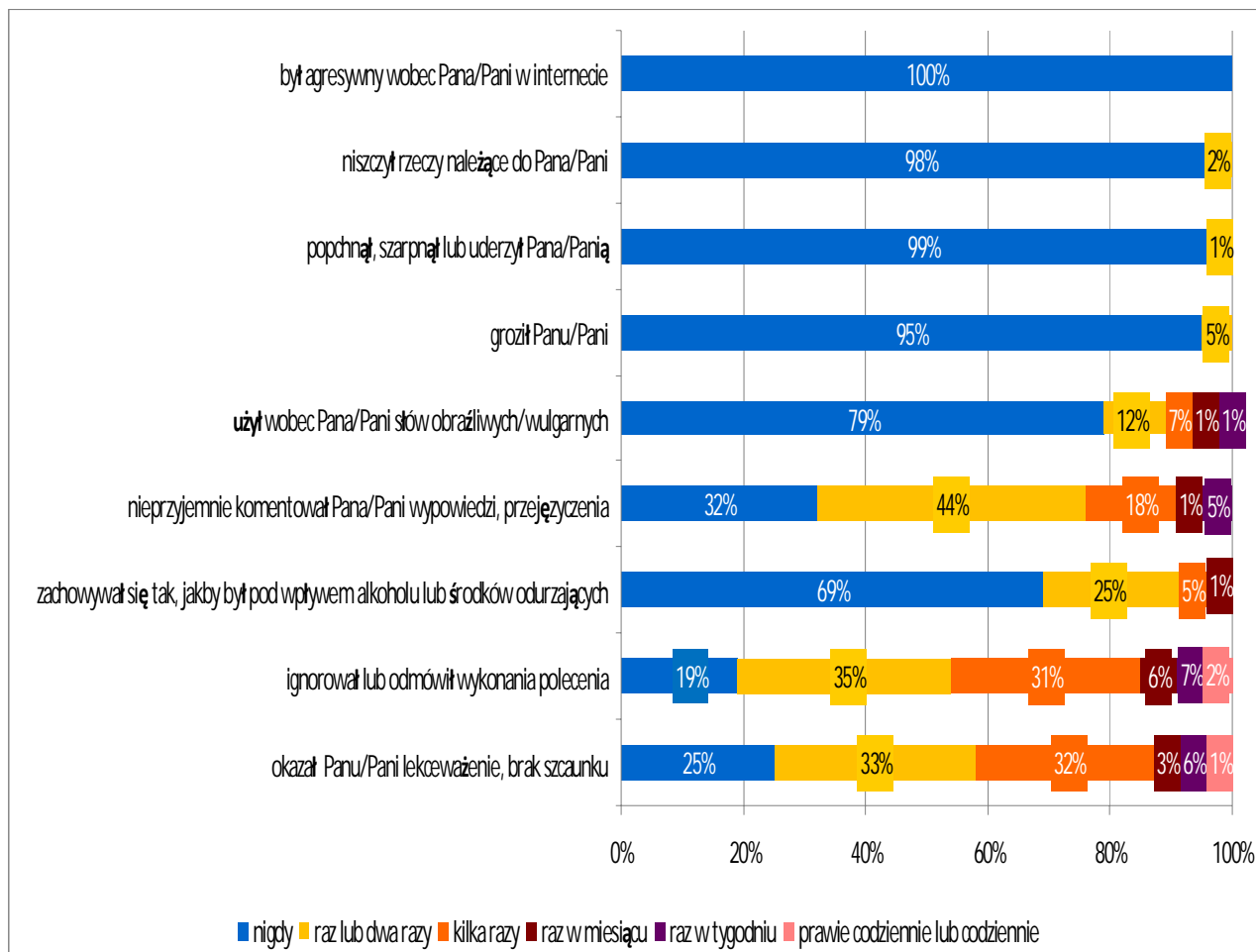
Co trzeci nauczyciel w łódzkich szkołach (31% - dla obu typów szkół) **mał poczucie zbyt małego wpływu na to, co realizuje się w szkole**.

44% nauczycieli pracujących w gimnazjach i 38% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych przyznało, iż spotkała ich sytuacja, w której **ich współpracownicy w szkole rywalizują z nimi**.

Prawie połowa nauczycieli z gimnazjum (48%) i 46% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, iż jest w szkole – najczęściej rzadko lub bardzo rzadko – **obiektem złośliwych uwag i dowcipów ze strony innych nauczycieli** (kolegów i koleżanek w pracy). 83% badanych nauczycieli w łódzkich gimnazjach i 92% w szkołach ponadgimnazjalnych przyznało, że sytuacja, gdy bardzo rzadko czuje się osamotniona w pracy i zdana tylko na siebie zdarza im się bardzo rzadko.

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli - w gimnazjach

Wykres 62: Agresywne zachowania uczniów wobec badanych wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych w gimnazjach, N=84.

Innym ważnym elementem klimatu szkoły analizowanym w badaniu są agresywne zachowania uczniów w stosunku do nauczycieli. Jak pokazuje wykres 62 w ciągu ostatnich 12 miesięcy nikt z wychowawców i pedagogów/psychologów pracujących w łódzkich gimnazjach nie padł ofiarą agresji w internecie ze strony ucznia, 2% badanych odnotowało przypadki niszczenia przez uczniów różnych rzeczy należących do nauczyciela, wyższy odsetek stwierdził, iż uczeń groził im (5%). 68% nauczycieli w gimnazjum deklaruje nieprzyjemne komentowanie przez uczniów ich wypowiedzi, przejęzyczeń.

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli - w gimnazjach

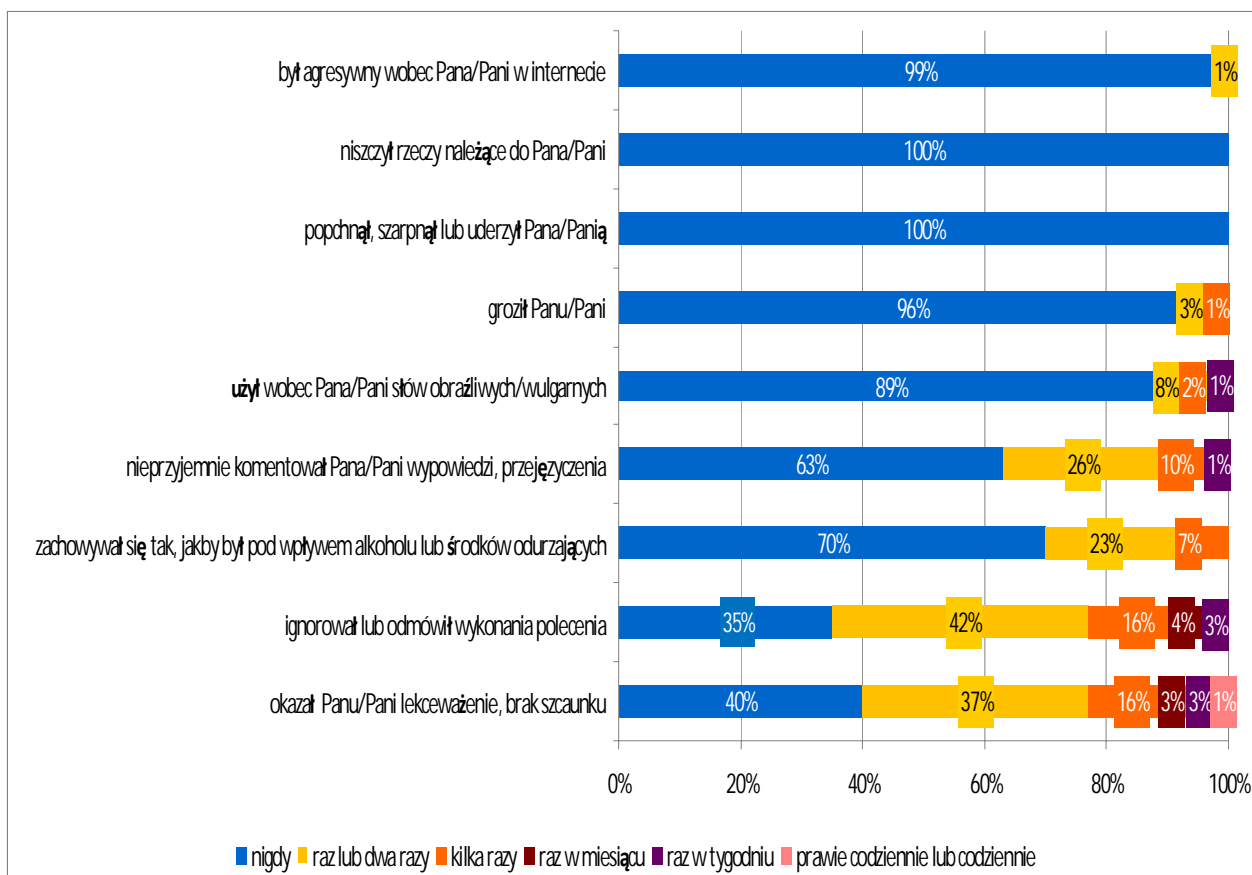

Średnio co piąty badany nauczyciel (21%) przyznał, iż w okresie ostatniego roku przynajmniej raz uczeń użył wobec niego obraźliwych lub wulgarnych słów. **Prawie 1/5 wychowawców i pedagogów łódzkich gimnazjów (18%)** przyznała, że uczniowie **nieprzyjemnie komentowali ich wypowiedzi lub przejęzyczenia kilka razy**, a 31% stwierdziło, iż zdarzyło się, że **uczeń zachowywał się tak, jakby był pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych**.

Najczęstszą formą agresywnych zachowań uczniów wobec nauczycieli było ignorowanie lub odmowa wykonania polecenia nauczyciela a także jawne okazywanie lekceważenia, braku szacunku wobec nauczyciela. O pierwszym z ww. zachowań pisało 4/5 badanych (81%), w tym 66% odnotowało takie zachowania uczniów raz lub kilka razy, a 9% częściej niż raz w miesiącu. Podobny odsetek badanych nauczycieli **deklarował również, że zdarzyły im się sytuacje, gdy uczniowie manifestowali brak szacunku i lekceważenie (75%), z czego 7% - częściej niż raz w miesiącu lub częściej.**

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli - w szkołach ponadgimnazjalnych

Wykres 63: Agresywne zachowania uczniów wobec badanych wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych w szkołach ponadgimnazjalnych, N=74.

Analizując rozpowszechnienie agresywnych zachowań uczniów w stosunku do nauczycieli stwierdzono kilka wyraźnych różnic między deklaracjami pedagogów i wychowawców z gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych. Jak pokazuje wykres 63 w ciągu ostatnich 12 miesięcy **nie odnotowano przypadków takich zachowań jak: popchnięcie lub szarpnięcie nauczyciela oraz niszczenie rzeczy należących do nauczyciela**. 11% badanych przyznało, iż uczeń użył wobec nich obraźliwych/wulgarnych słów, a 1/3 (37%), że w sposób nieprzyjemny komentował ich wypowiedzi (w gimnazjum było to 68%). W szkołach PG odnotowano wyraźnie niższy (65%) niż w gimnazjach odsetek nauczycieli, którzy stwierdzili, że zdarzyło się, że uczeń ignorował lub odmówił wykonania ich polecenia (81% w gimnazjach)

6.5. Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy

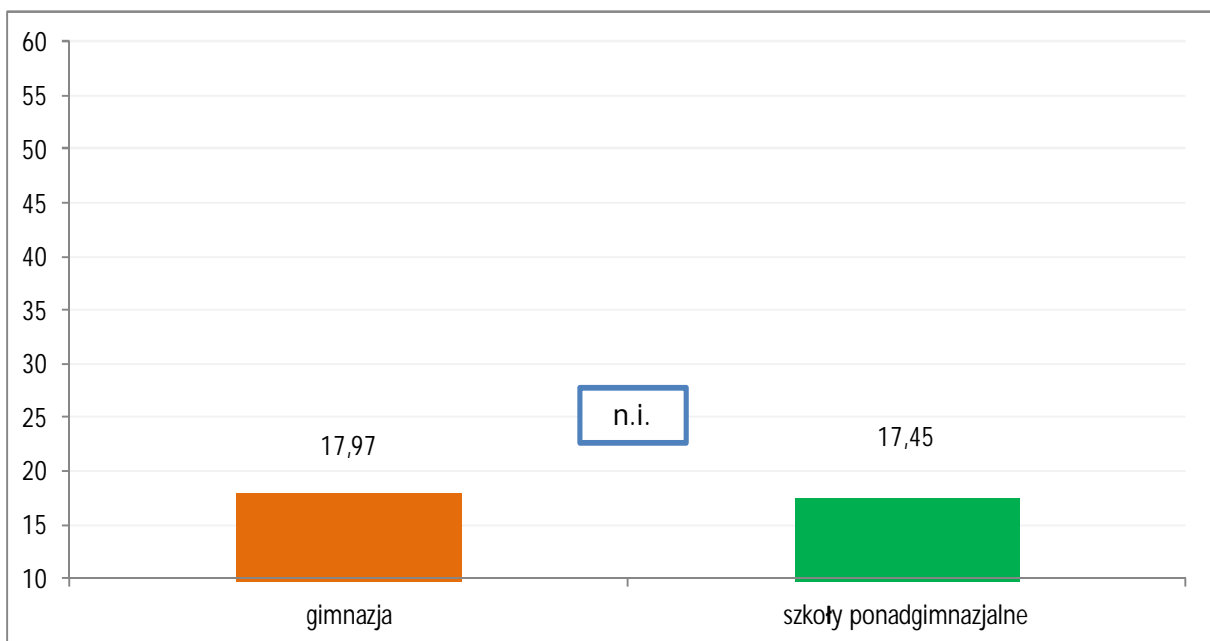

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 10 skal dotyczących poczucia braku wsparcia i wpływu w pracy stanowi dobrą, samodzielną skalę.

Utworzono więc zmienną pn. **Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytanie 26 A- J.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił 0,797 w gimnazjach i 0,764. Zmienna może przyjmować wartości od 10 -60. Średnia wartość zmiennej wyniosła: w gimnazjach $M= 17,97$, $SD= 5,64$, a w szkołach ponadgimnazjalnych: $M=17,45$, $SD=5,24$.

Jak pokazuje wykres, nie odnotowano istotnej statystycznie różnicy pomiędzy poczuciem braku wsparcia i wpływu w miejscu pracy odnotowanym wśród badanych uczących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Wykres 64: Poczucie braku wsparcia i wpływu w miejscu pracy- wartości średnich- gimnazja vs. szkoły ponadgimnazjalne.

6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych

Pozytywny klimat społeczny jest podstawowym warunkiem sprzyjającym bezpieczeństwu emocjonalnemu i wszechstronnemu rozwojowi wszystkich uczestników życia szkoły. Jest uznawany przez specjalistów w dziedzinie profilaktyki za jeden z najistotniejszych czynników decydujących o efektywności działań edukacyjnych. To także warunek powodzenia realizowanych w szkole programów i projektów.

W badaniu wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych uwzględniono kilka ważnych elementów składających się na klimat społeczny szkoły: relacje pomiędzy nauczycielami i uczniami, relacje pomiędzy uczniami, relacje pomiędzy nauczycielami i rodzicami oraz relacje w gronie pedagogicznym szkoły.

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 24 skal dotyczących:

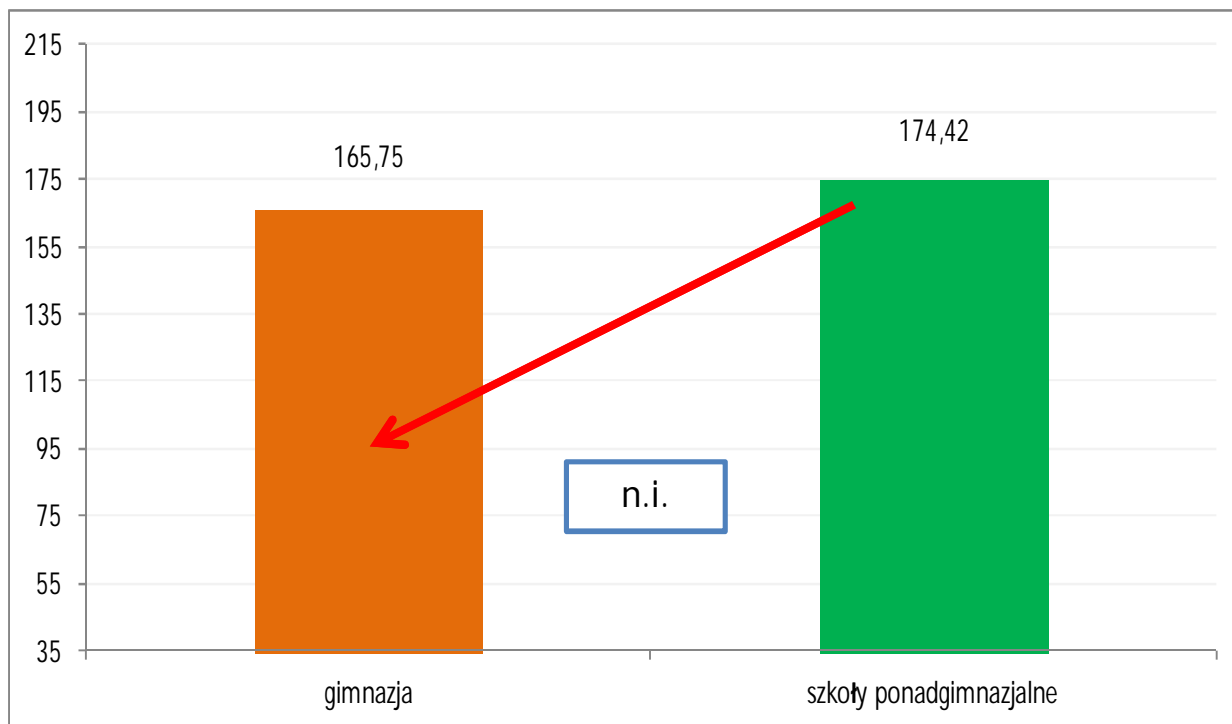
- częstotliwości stosowania przemocy przez uczniów w szkole (w ost. 12 mies.)
- częstotliwości zachowań agresywnych uczniów wobec wychowawców i pedagogów (w ost. 12 mies.)
- częstotliwości pozytywnych i negatywnych zachowań rodziców wobec wychowawców i pedagogów
- współpracy rodziców z badanymi oraz
- poczucia braku wsparcia badanych ze strony innych osób pracujących w szkole,

stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Jakość klimatu społecznego w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytań dotyczących wymienionych obszarów (po zrekodowaniu części skal).

Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił w gimnazjach 0,831 a w szkołach ponadgimnazjalnych 0,851. Zmienna może przyjmować wartości od 35 - 209. Średnia wartość zmiennej wyniosła w przypadku nauczycieli z gimnazjów $M=165,75$ $SD=12,53$, w przypadku badanych ze szkół ponadgimnazjalnych $M=174,42$ $SD= 12,48$.

6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych

Wykres 65: Klimat szkoły w ocenie wychowawców i pedagogów szkolnych - wartości średnich, porównanie-gimnazja vs. szkoły ponadgimnazjalne .

W badaniu odnotowano istotną różnicę w ocenach klimatu społecznego pomiędzy badanymi pracującymi w gimnazjum i szkołach ponadgimnazjalnych. **Respondenci pracujący w szkołach ponadgimnazjalnych ocenili ich klimat społeczny wyżej niż badani z gimnazjów.**

Jak pokazuje tabela 12 na kolejnej stronie raportu, w badaniu w obu typach szkół odnotowano silną negatywną korelację pomiędzy oceną klimatu szkoły a oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

6.7. Jakość klimatu społecznego szkoły a ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów

Tabela 12: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: Jakość klimatu społecznego szkoły a ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

TYP SZKOŁY			Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Ocena klimatu społecznego szkoły
GIMNAZJUM	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 77	-,394 62
	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,394 62	1 68
PONADGIMNAZJALNA	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 67	-,408 44
	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,408 44	1 50

Korelacje istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$

Odnotowana zależność oznacza, że im niższa ocena rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów tym wyższa ocena klimatu szkoły wśród badanych.

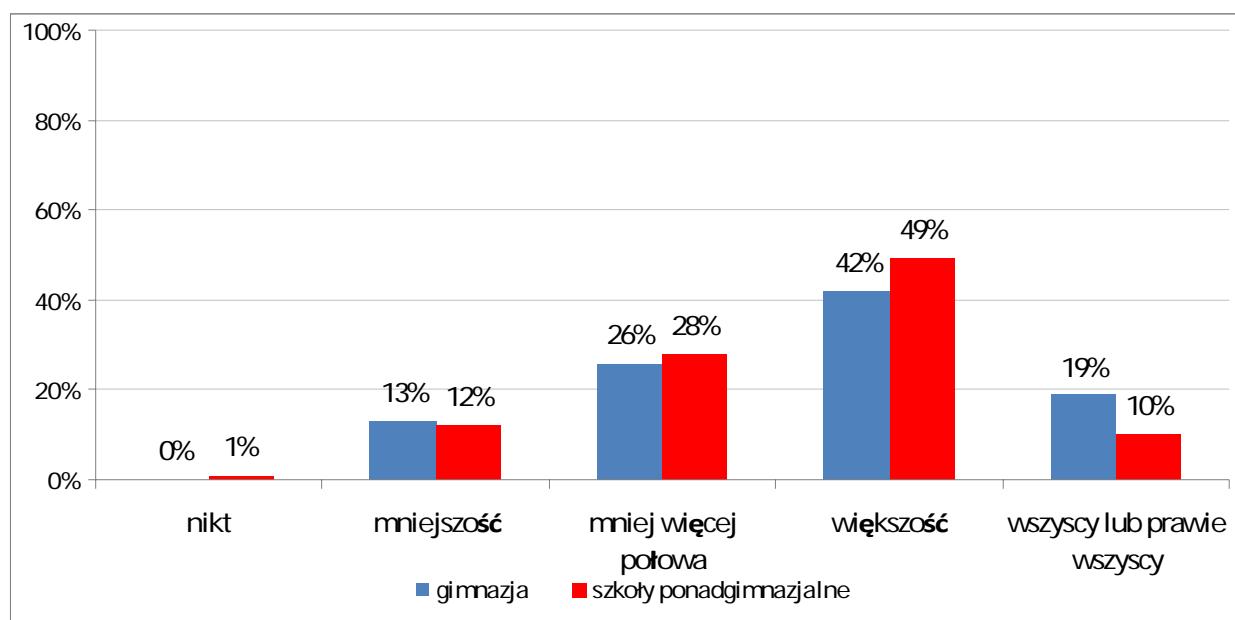

---

7. Ocena współpracy z rodzicami

7.1. Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami - wskaźnik ogólny

Wykres 66: Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów. G=84, PG=74

W pierwszej kolejności analizowano kwestię relacji wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych z rodzicami w oparciu o dane dotyczące odpowiedzi na pytanie o to, ilu rodziców nawiązuje z nauczycielami zadowalającą współpracę przy rozwiązywaniu problemów wychowawczych uczniów.

Jak pokazuje wykres 66, 61% nauczycieli pracujących w gimnazjach i 59% respondentów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych jest przekonana, że taką współpracę nawiązuje **większość lub wszyscy** rodzice.

Ponad ¼ nauczycieli w obydwu badanych grupach stwierdził, że taki rodzaj współpracy nawiązuje z nim **mniej więcej połowa** rodziców. Podobny odsetek badanych (odpowiednio: 13% w gimnazjach i 12% w szkołach PG) przyznał, iż w sposób zadowalający współpracuje z nim **mniejszość** rodziców.

7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi

Badanych pytano o różne aspekty ich codziennej współpracy z rodzicami, między innymi o to, jak często spotykali się z różnymi zachowaniami i reakcjami rodziców.

Jak pokazuje tabela 12 ponad 4/5 wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych (83%) oraz 56% nauczycieli z gimnazjum *bardzo rzadko* lub *nigdy* nie odnotowało **lekceważenia** ze strony rodziców uczniów. *Bardzo często* lub *często* z takimi zachowaniami spotkało się 11% nauczycieli z gimnazjum i tylko 1% ze szkół PG. **Częstą krytykę swojej pracy** ze strony rodziców uczniów odnotowało często zaledwie 1% badanych w szkołach gimnazjalnych oraz 3% w szkołach PG. *Bardzo rzadko* -54 % nauczycieli w gimnazjach i 43% w szkołach PG.

Unikanie to zachowanie rodziców, z którym w swojej pracy *często* lub *bardzo często* styka się prawie co siódmy nauczyciel gimnazjum (12%) oraz 10% pedagogów w szkołach PG. 16% w gimnazjach i 22% w szkołach ponadgimnazjalnych przyznał, że *bardzo rzadko* spotykał się z tego typu zachowaniami rodziców. **Z obojętnością** ze strony rodziców uczniów zetknęło się *bardzo często* lub *często* 18% badanych pracujących w gimnazjach oraz 21% w szkołach PG. *Bardzo rzadko* takie reakcje odnotowało odpowiednio: 16% i 20% badanych.

Bardzo częstą lub *częstą* **życzliwość ze strony rodziców** odnotowało 90% nauczycieli gimnazjalnych oraz 93% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych.

Gotowość współpracy: odnotowało *bardzo często* lub *często* 69% nauczycieli z gimnazjum i 64% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych.

Szacunek to zachowanie odnotowywane *często* lub *bardzo często* przez 84% nauczycieli z gimnazjum i 82% nauczycieli szkół PG. **Tylko 1% nauczycieli w gimnazjum i 4% nauczycieli szkół PG** przyznało, że *rzadko* lub *bardzo rzadko* spotkało się z tego typu zachowaniami rodziców.

Uznanie dla pracy - to zachowanie *często* lub *bardzo często* odnotowywane przez 57% badanych w gimnazjach i 59% w szkołach PG. *Nigdy, rzadko* lub *bardzo rzadko* z taką reakcją rodziców spotykało się 11% respondentów w gimnazjach i 12% w szkołach ponadgimnazjalnych.

Szczegółowa analiza wskazuje, że wymiary współpracy z rodzicami, których ocena jest najbardziej zróżnicowana w szkołach podstawowych i gimnazjach to: unikanie oraz lekceważenie – częściej te postawy są przypisywane rodzicom przez badanych ze szkół gimnazjalnych.

7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi

Lekceważenie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	34%	22%	18%	15%	9%	2%
szkoły ponadgimnazjalne	35%	48%	7%	9%	1%	0%

Życzliwość	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	0%	0%	10%	53%	37%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	0%	1%	6%	59%	34%

Gotowość współpracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	0%	4%	27%	49%	20%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	6%	5%	25%	48%	16%

Krytyka Pana/Pani pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	12%	54%	17%	16%	1%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	28%	43%	14%	12%	3%	0%

Szacunek	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	1%	0%	15%	54%	30%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	4%	0%	14%	42%	40%

Unikanie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	5%	16%	19%	48%	11%	1%
szkoły ponadgimnazjalne	5%	22%	25%	38%	7%	3%

Uznanie dla Pani/Pana pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	1%	10%	32%	46%	11%
szkoły ponadgimnazjalne	4%	5%	3%	29%	48%	11%

Obojętność	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	7%	16%	13%	46%	16%	2%
szkoły ponadgimnazjalne	6%	20%	23%	30%	14%	7%

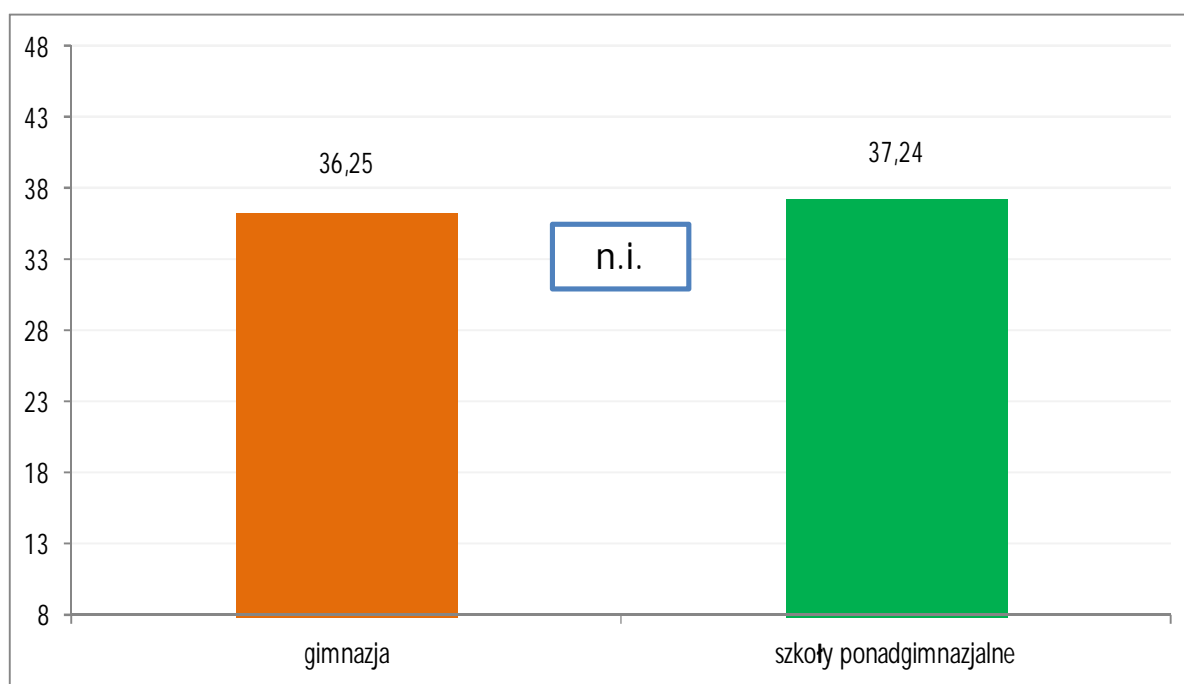
Tabela 12: Postawy rodziców wobec wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych.
G=82, PG=72

7.3. Jakość relacji z rodzicami w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny z 8 skal dotyczących postaw rodziców wobec wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Utworzono więc zmienną pn. **Jakość relacji z rodzicami w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania 23_1 do 23_8 ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił 0,812 w gimnazjach i 0,726 w szkołach ponadgimnazjalnych. Zmienna może przyjmować wartości od 8-48. Średnia wartość zmiennej wyniosła $M=36,25$, $SD=5,15$ w gimnazjach i $M=37,24$, $SD=4,81$ w szkołach ponadgimnazjalnych. W pierwszej kolejności analizowano **związek pomiędzy jakością relacji z rodzicami w ocenie badanych a typem szkoły w której pracują**. Odnotowano, że **relacje z rodzicami wychowawców i pedagogów w obu typach szkół są przez nich oceniane podobnie**. Różnica pomiędzy sformułowanymi przez nich ocenami nie była istotna statystycznie.

Wykres 67: Jakość relacji z rodzicami w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów – porównanie (wartości średnich).

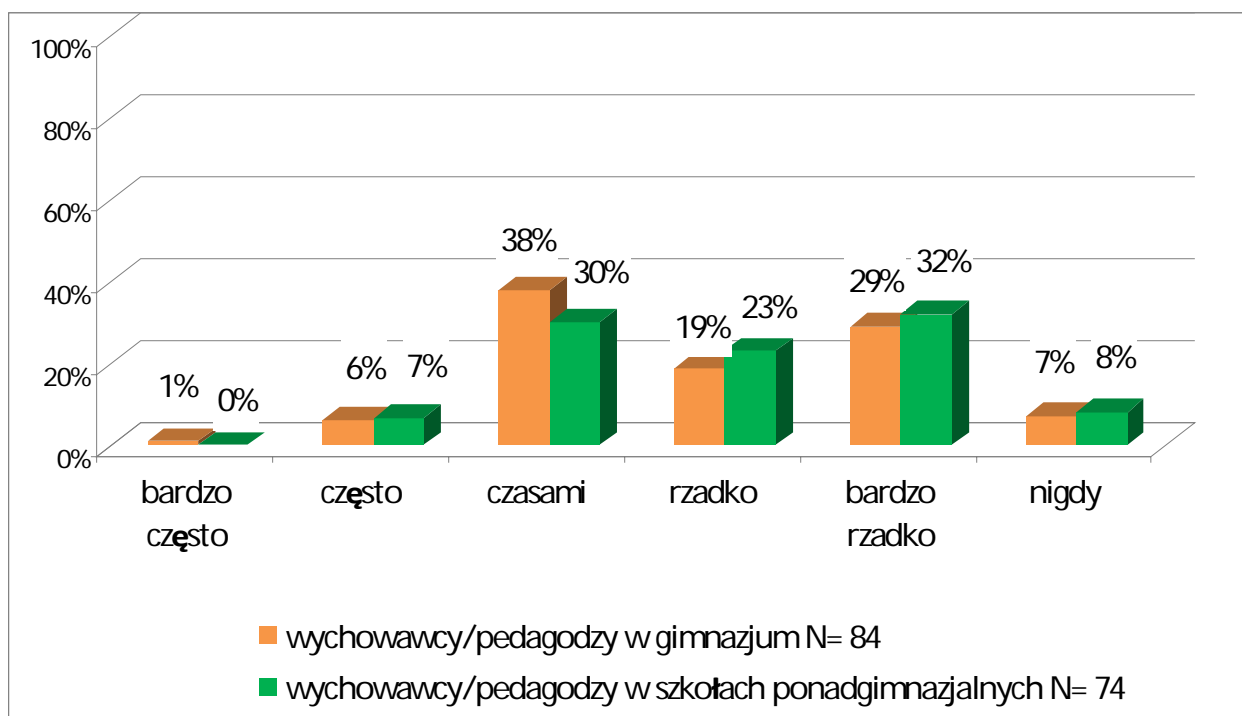
---

8. Kondycja zawodowa badanych

8.1. Rozpowszechnienie poczucie bezradności w związku z zachowaniami problemowymi uczniów

Wykres 69: Częstotliwość odczuwania bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole, wśród wychowawców i pedagogów szkolnych pracujących w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Oceniając kondycję zawodową badanych zapytano ich m.in. o to jak często czują się bezradni w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole. **Często** lub **bardzo często**, jak pokazuje wykres 69, takie uczucie przeżywa 7% respondentów – w obu typach badanych szkół.

Więszą grupę wychowawców, którzy przyznają iż *czasami* towarzyszyło im poczucie bezradności związanej z problemowymi zachowaniami uczniów - odnotowano wśród nauczycieli gimnazjum. Co trzeci z nich (38%) stwierdził, że miał takie odczucia. W grupie wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach PG odsetek ten był niższy. Trzech na dziesięciu w tej frakcji badanych (30%) przyznało, iż *czasami* towarzyszyły mu w pracy takie emocje.

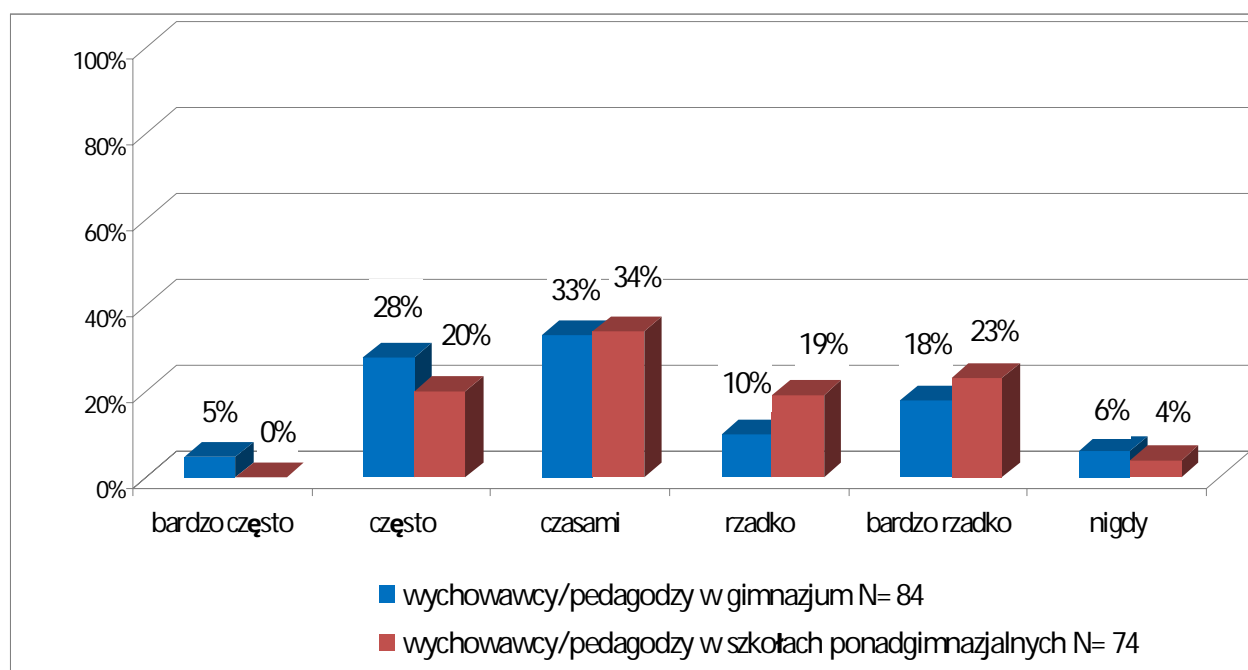
48% nauczycieli i pedagogów pracujących w gimnazjach oraz 55% ze szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, że **takie sytuacje zdarzały się rzadko lub bardzo rzadko**. Średnio co czternasty badany wychowawca i pedagog/psycholog **nigdy nie miał uczucia bezradności w związku z problemowymi zachowaniami swoich uczniów**.

8.2. Poczucie bezradności w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze

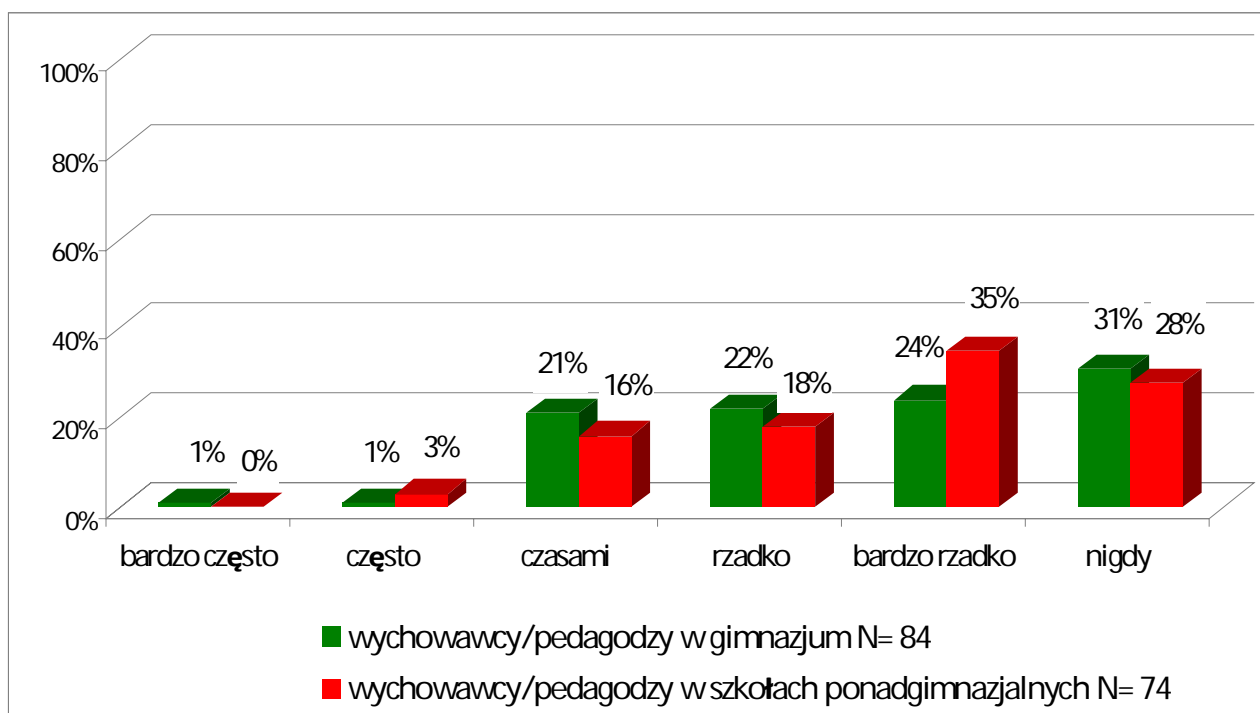
Wykres 70: Częstotliwość odczuwania bezradności w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze - wśród wychowawców i pedagogów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Analizując kondycję zawodową badanych nauczycieli zapytano ich również o to, jak często czują się bezradni w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze w szkole. Współpraca z rodzicami jest w takiej sytuacji jednym z kluczowych elementów mających istotny wpływ na całokształt podjętych oddziaływań pedagogicznych.

Jak pokazuje wykres 70, **często** lub **bardzo często bezradność** odczuwa w takiej sytuacji **co trzeci badany wychowawca i pedagog pracujący w łódzkim gimnazjum (33%) i co piąty nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (20%)**. Niemal **1/3 wychowawców młodzieży gimnazjalnej (33%) i tyle samo ich kolegów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych (34%)** przyznało, iż takie odczucia towarzyszą im w pracy **czasami**, a **28% badanych w gimnazjach i 42% w szkołach ponadgimnazjalnych** twierdzi, że dzieje się to **rzadko** lub **bardzo rzadko**. Jedynie 4-6% wychowawców i pedagogów/psychologów pracujących w łódzkich gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych **nigdy nie miało uczucia bezradności w związku z postawą rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze**.

8.3. Poczucie zwątpienia w znaczenie swojej pracy

Wykres 71: Częstotliwość poczucia zwątpienia w znaczenie swojej pracy - wśród wychowawców i pedagogów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

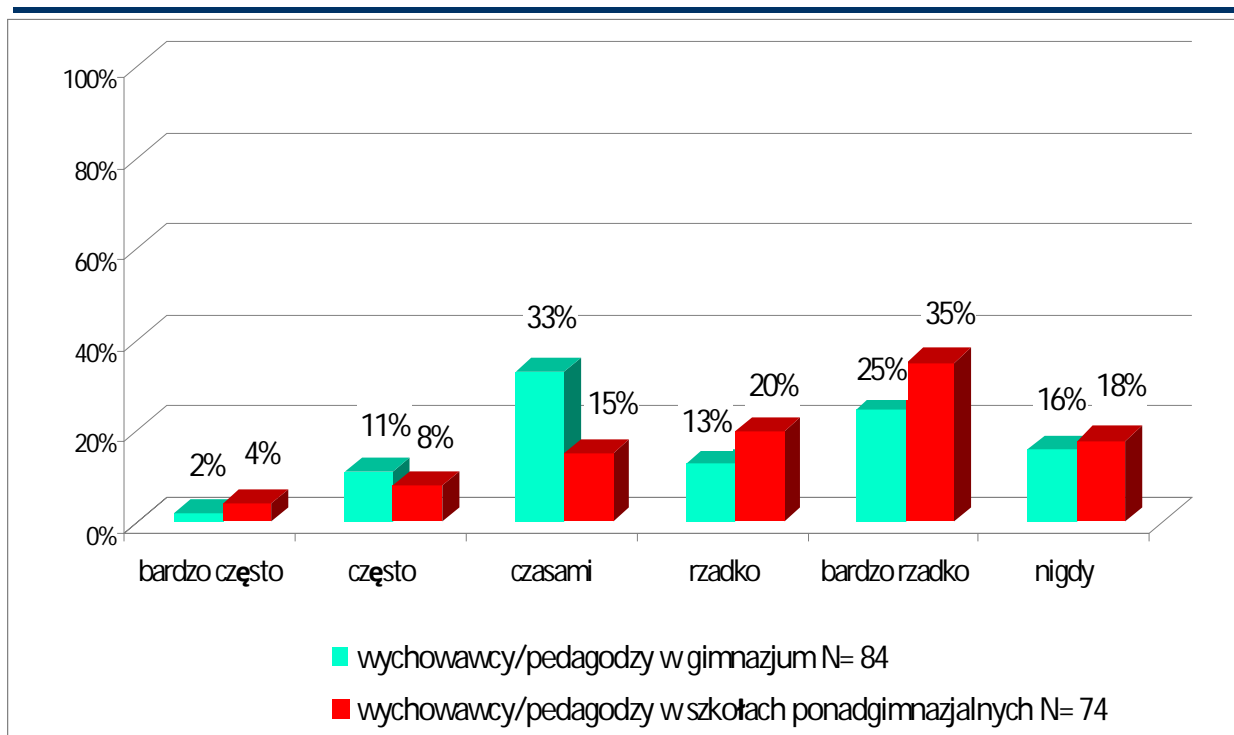
Poczucie zwątpienia w sens swojej pracy jest jednym z istotnych elementów decydujących o kondycji zawodowej badanych nauczycieli.

Ponad 2/3 wychowawców i pedagogów pracujących w gimnazjach (69%) i niemal trzy czwarte nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (72%) przyznaje, iż zdarzało im się przeżywać zwątpienie w znaczenie swojej pracy.

Częste lub *bardzo częste poczucie zwątpienia*, jak pokazuje wykres 71, odczuwało ok. 2% nauczycieli gimnazjów oraz 3% respondentów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych. Co szósty badany wychowawca i pedagog PG (16%) przyznał, iż *czasami* towarzyszyło mu poczucie zwątpienia w znaczenie swojej pracy. Rzadko lub bardzo rzadko takie odczucia towarzyszyły 46% badanych w gimnazjach i 53% w szkołach ponadgimnazjalnych.

8.4. Poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą

Wykres 72: Częstotliwość poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

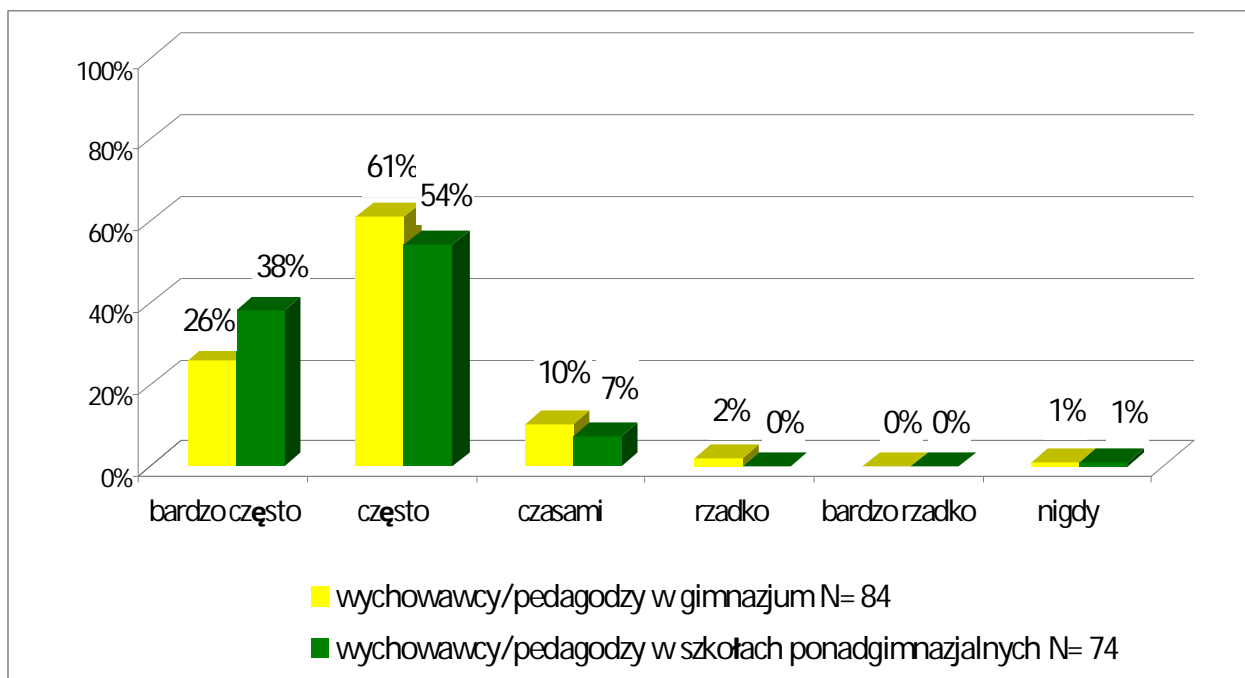
Badanych zapytano także, czy mają poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą. Jak pokazuje wykres 72 zdecydowana większość badanych miała już w swoim życiu poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą (84% w gimnazjach i 82% w szkołach ponadgimnazjalnych).

Średnio co siódmy badany wychowawca i pedagog w gimnazjach przyznaje, iż często lub bardzo często miał poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą. 33% w gimnazjach i znacznie mniej- 15% w szkołach ponadgimnazjalnych stwierdziło, iż czasami towarzyszyło im poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą.

Jednocześnie odnotowano istotnie większy odsetek nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych w porównaniu z gimnazjami, którzy **stwierdzili, że rzadko lub bardzo rzadko mieli poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą (55% vs. 38%).**

8.5. Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy

Wykres 73: Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy wśród wychowawców oraz pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Badani odpowiadali także na pytanie dot. ich osobistego przekonania nt. dobrego wykonywania swojej pracy.

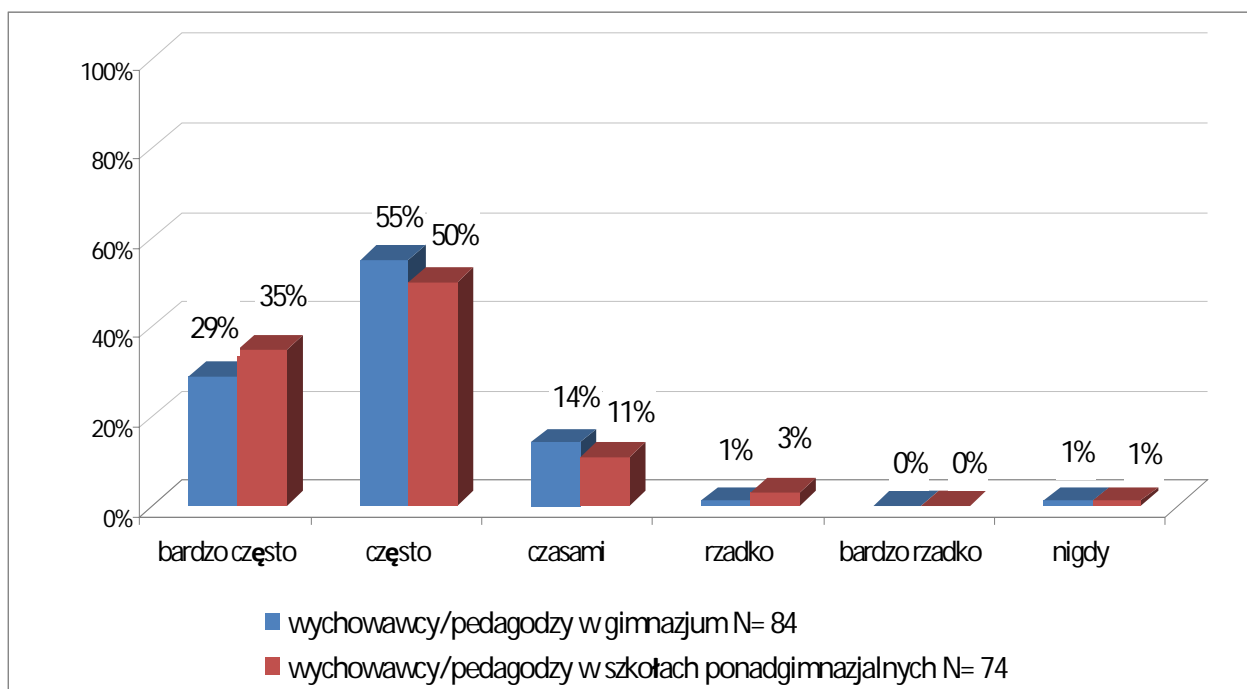
Niemal jedna czwarta nauczycieli pracujących w gimnazjach (26%) *bardzo często* jest przekonana o dobrym wykonywaniu swojej pracy zawodowej. Wśród nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten był wyraźnie wyższy.

38% było zdania, że bardzo często ma poczucie, że dobrze wykonuje swoją pracę. Ponad 3/5 badanych nauczycieli z łódzkich gimnazjów (61%) stwierdziło, iż często ma takie odczucia. Podobną opinię wyraziło także 54% pedagogów i nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

W populacji nauczycieli pracujących w gimnazjach odsetek badanych, którzy *czasami* mieli poczucie, że dobrze wykonują swoją pracę kształtował się na poziomie 10%, a w szkołach ponadgimnazjalnych - 7%.

8.6. Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych

Wykres 74: Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Jedno z pytań zrealizowanego badania dotyczyło także poczucia skuteczności realizacji zadań zawodowych przez wychowawców i pedagogów szkolnych.

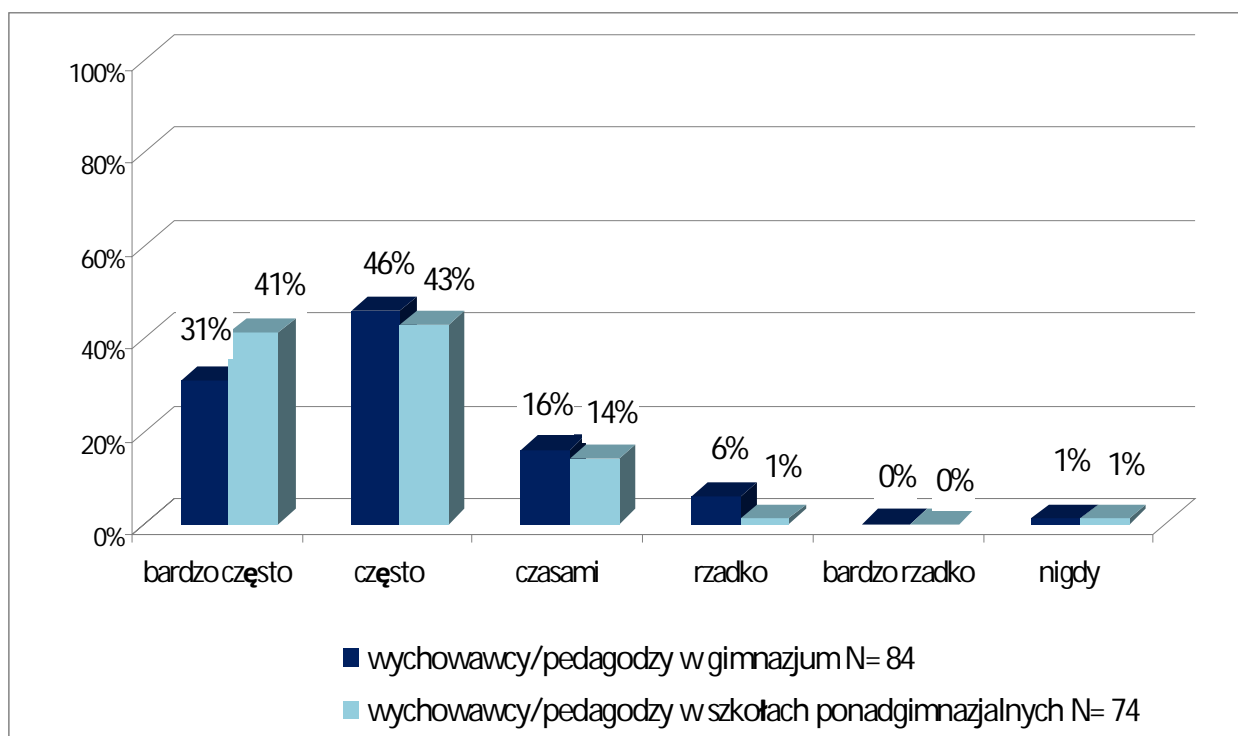
29% nauczycieli pracujących w gimnazjach *bardzo często* jest przekonana o swojej skuteczności w realizacji zadań zawodowych. W szkołach ponadgimnazjalnych tak wysoki poziom samooceny – w sferze skuteczności działania w szkole - ma wyższy odsetek nauczycieli (35%).

Co drugi badany pracujący w łódzkim gimnazjum (55%) i połowa wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych (50%) wyraziło przekonanie, że **często** są skuteczni w swojej pracy zawodowej.

W populacji nauczycieli pracujących w gimnazjach odsetek badanych, którzy jedynie *czasami* byli zdania, że skutecznie realizują swoją pracę zawodową był podobny jak w szkołach ponadgimnazjalnych (odpowiednio: 14% oraz 11%). Jedynie kilku nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, iż **rzadko** towarzyszy im poczucie skuteczności w swojej pracy zawodowej (1 %).

8.7. Poczucie sensu pracy

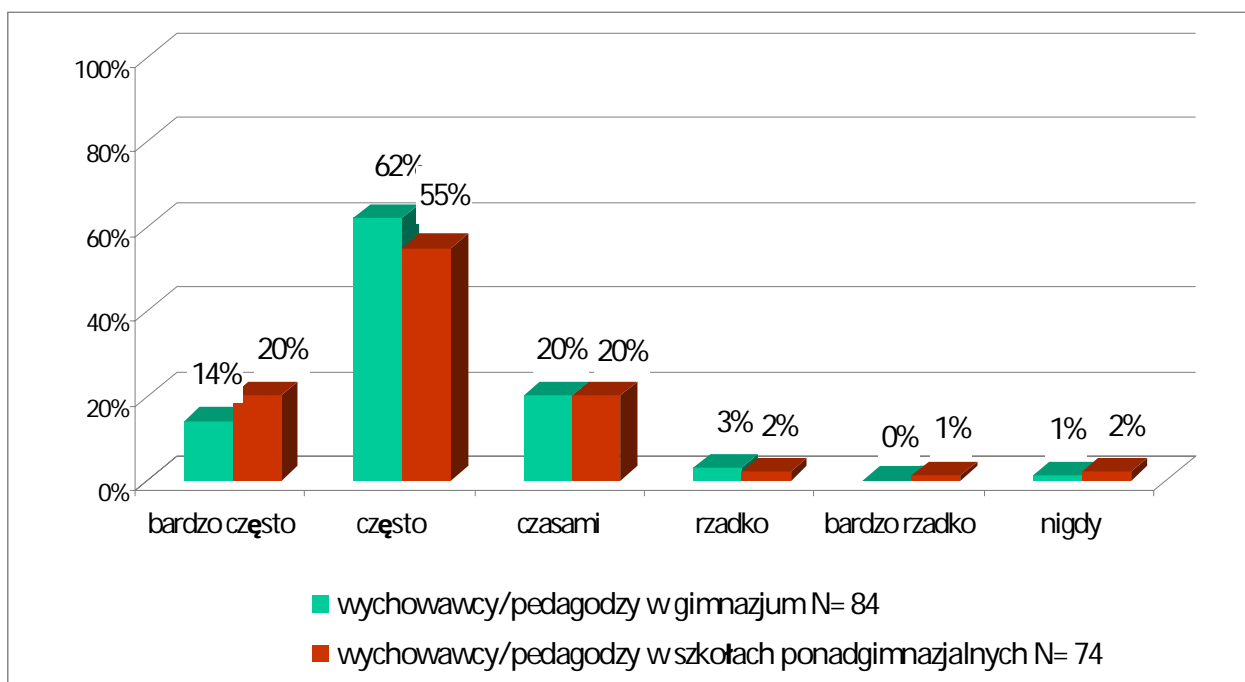

Wykres 75: Poczucie sensu wykonywanej pracy wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Badanych zapytano także, **czy mają poczucie sensu swojej pracy**. Jak pokazuje wykres 75, zdecydowana większość nauczycieli **często** lub **bardzo często** ma poczucie, że **ich praca zawodowa ma sens**. Taki pogląd wyraziło w badaniu 77% nauczycieli pracujących w gimnazjach oraz ponad 4/5 nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (84%).

8.8. Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy

Wykres 76: Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

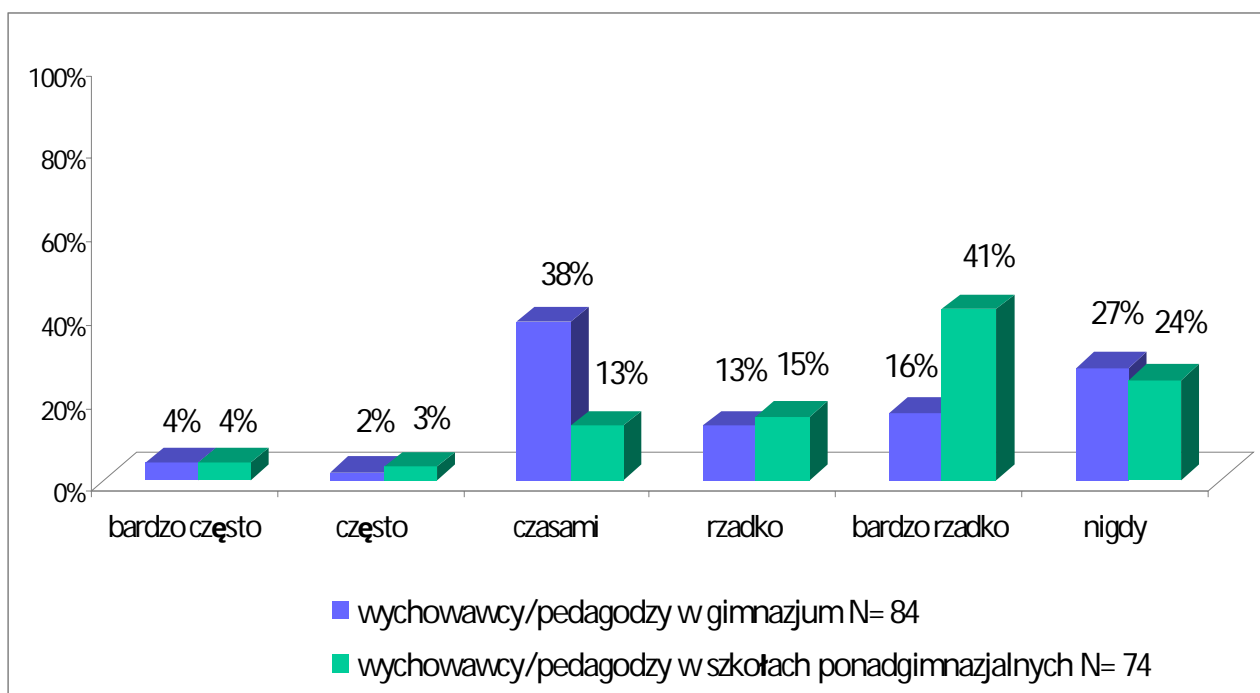
Zdecydowana większość badanych w obydwu typach szkół jest przekonana o swoich umiejętnościach w zakresie rozwiązywania problemów w pracy. 76% nauczycieli pracujących w gimnazjach i 75% w szkołach ponadgimnazjalnych stwierdziła, iż często lub bardzo często ma przekonanie, że potrafi rozwiązywać problemy w swojej pracy.

Warto jednak zwrócić uwagę, iż **co piąty nauczyciel z gimnazjum oraz ze szkoły ponadgimnazjalnej nie miał w tej kwestii jednoznacznego zdania (20%)**. Wybierając odpowiedź „**czasami**” pedagodzy ci wskazywali jednocześnie, iż **w wielu sytuacjach nie umieli satysfakcjonująco poradzić sobie z problemami w pracy**.

8.9. Poczucie wypalenia zawodowego

Wykres 77: Poczucie wypalenia zawodowego wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Co czwarty nauczyciel uczestniczący w badaniu - w obydwu kategoriach szkół – stwierdził, iż nigdy jeszcze nie czuł się wypalony swoją pracą (27% w gimnazjach i 24% w szkołach ponadgimnazjalnych). Zdecydowana większość badanych, od czasu do czasu, z różną częstotliwością odczuwa wypalenie zawodowe. Sytuacja ta jest szczególnie niepokojąca, kiedy taki stan pojawia się często lub jest długotrwały. Może wówczas mieć istotny wpływ zarówno na efektywność nauczania, jak i na działania wychowawcze podejmowane przez nauczycieli.

Co szesnasty badany nauczyciel pracujący w gimnazjum (6%) przyznaje, iż często lub bardzo często ma poczucie wypalenia zawodowego. Kolejne 38% badanych w tej kategorii respondentów stwierdziło, iż takie miewa takie odczucia – czasami.

W grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych odsetek badanych, którzy przyznają, iż *czasami* mają poczucie wypalenia swoją pracą jest wyraźnie niższy (13%), 7% deklaruje, że często lub bardzo często przeżywa takie emocje.

8.10. Ocena klimatu społecznego szkoły a kondycja zawodowa badanych

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 10 skal dotyczących zadowolenia i satysfakcji z wykonywanej pracy stanowi dobrą samodzielną skalę.

Utworzono więc zmienną pn. Kondycja badanych, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytanie 21 A- J. Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił 0,850 w gimnazjach i 0,833 w szkołach ponadgimnazjalnych. Zmienna może przyjmować wartości od 10 - 60. Średnia wartość zmiennej wyniosła: w gimnazjach $M=44,74$, $SD=7,18$, a w szkołach ponadgimnazjalnych: $M=46,53$, $SD=6,69$. **W badaniu nie odnotowano istotnej statystycznie różnicy pomiędzy kondycją zawodową wśród badanych uczących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. Jak pokazuje tabela 15, odnotowano natomiast silną korelację dodatnią pomiędzy oceną klimatu społecznego szkoły a kondycją zawodową badanych. Kondycja ta była tym lepsza, im wyższa była ocena klimatu społecznego szkoły formułowana przez badanych.**

Tabela 15: Kondycja zawodowa badanych - porównanie średnich - gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne.

TYP SZKOŁY			Ocena klimatu społecznego szkoły	Kondycja zawodowa
GIMNAZJUM	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona	1	,501
		Istotność (dwustronna)		,000
	Kondycja zawodowa	Korelacja Pearsona	,501	1
		Istotność (dwustronna)	,000	
PONADGIMNAZJALNA	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona	1	,475
		Istotność (dwustronna)		,000
	Kondycja zawodowa	Korelacja Pearsona	,475	1
		Istotność (dwustronna)	,000	
		N		
			68	68
			68	84
			50	50
			50	74

Korelacje istotne statystycznie na poziomie $p<0,01$.

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole

---

Aby określić wewnętrzną strukturę skali składającej się ocen stopnia trudności w radzeniu sobie z różnymi problemami w *codziennej pracy w szkole*, została wykonana eksploracyjna analiza czynnikowa metodą głównych składowych.

Do określenia liczby składowych użyto kryterium osypiska, na podstawie którego ustalono, że należy wyodrębnić 4 czynniki. Wyjaśniają one około 69% wariancji wyników.

Po wykonaniu analizy rotacją czynników metodą Varimax stwierdzono, że:

Pierwszy czynnik silnie łąduje pytania o trudność w radzeniu sobie z:

- Przemocą rówieśniczą w szkole
- Przemocą i agresją uczniów w stosunku do nauczycieli
- Przemocą elektroniczną po między uczniami

Czynnik drugi silnie łąduje pytania o trudności w radzeniu sobie z :

- Sytuacjami związanymi z piciem,
- Paleniem i używaniem narkotyków przez uczniów

Czynnik trzeci silnie łąduje pytania o trudność w radzeniu sobie z:

- Niszczaniem mienia szkolnego
- Agresją elektroniczną wobec nauczycieli oraz wagarowaniem

Czynnik czwarty silnie łąduje pytania o trudność w radzeniu sobie z :

- Pracą z uczniami mającymi problemy w nauce
- Współpracą z rodzicami uczniów
- Ze współpracą z innymi osobami z grona pedagogicznego

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole

Interpretując czynniki w kategoriach psychologicznych można stwierdzić, że:

a/Czynnik pierwszy określa trudność w radzeniu sobie z rozwiązywaniem problemu agresji i przemocy ze strony uczniów.

b/Czynnik drugi określa trudności w radzeniu sobie z rozwiązywaniem problemu używania substancji wśród uczniów

c/ Czynnik trzeci określa trudności w pracy z uczniami wagarującymi i niszczącymi mienie szkolne oraz stosującymi przemoc elektroniczną wobec nauczycieli

d/ Czynnik czwarty określa trudności w pracy z uczniami mającymi problemy w nauce oraz we współpracy z rodzicami i innymi nauczycielami.

Wskaźniki zmiennych o nazwach:

- **trudności w radzeniu sobie z problemem agresji uczniów**
  - **trudności w radzeniu sobie z zaburzeniami zachowania (używaniem substancji)**
  - **trudności w pracy z uczniami z syndromem negacji szkoły**
  - **trudności we współpracy z rodzicami i innymi nauczycielami**
- zostały przygotowane za pomocą metody regresyjnej uwzględniającej ładunki czynnikowe poszczególnych pytań w każdym czynniku.

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole a jakość klimatu szkoły

Tabela 16: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: trudność w radzeniu sobie z agresywnymi zachowaniami uczniów a zmienną: jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych.

TYP SZKOŁY			Ocena klimatu społecznego szkoły	Trudności w radzeniu sobie z problemem agresji uczniów
GIMNAZJUM	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 68	-,436 66
	Trudności w radzeniu sobie z problemem agresji uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,436 66	1 81
PONADGIMNAZJALNA	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 50	-,511 44
	Trudności w radzeniu sobie z problemem agresji uczniów	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,511 44	1 65

Korelacje istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$.

Jak pokazuje tabela 16, odnotowano silną negatywną korelację pomiędzy takimi zmiennymi jak trudność w radzeniu sobie z problemem agresji uczniów a oceną klimatu szkoły. Im wyżej oceniany jest klimat społeczny szkoły, tym mniejsze jest u badanych poczucie trudności w radzeniu sobie z agresywnymi zachowaniami uczniów (i odwrotnie).

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole a jakość klimatu szkoły

Tabela 17: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: trudność w radzeniu sobie z zaburzeniami zachowania u uczniów ze współpracą z innymi nauczycielami a zmienną: jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych.

TYP SZKOŁY			Ocena klimatu społecznego szkoły	Trudności w pracy z uczniami z syndromem negacji szkoły
GIMNAZJUM	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 68	-,231 66
	Trudności w pracy z uczniami z syndromem negacji szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,231 66	1 81
PONADGIMNAZJALNA	Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	1 50	-,490 44
	Trudności w pracy z uczniami z syndromem negacji szkoły	Korelacja Pearsona Istotność (dwustronna) N	-,490 44	1 65

Korelacje istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$.

Jak pokazuje tabela 17, odnotowano negatywną korelację pomiędzy takimi zmiennymi jak ocena klimatu szkoły a trudnością w radzeniu sobie z uczniami z syndromem negacji szkoły. **Im wyżej oceniany jest klimat społeczny szkoły, tym mniejsze jest u badanych poczucie trudności w radzeniu sobie z uczniami wagarującymi, niszczącymi mienie szkolne i stosującymi agresję elektroniczną wobec nauczycieli.** Wspomniana korelacja była istotna w szkołach ponadgimnazjalnych. Z kolei w gimnazjach stwierdzono istotną ujemną korelację pomiędzy oceną klimatu szkoły a trudnością w radzeniu sobie ze współpracą z rodzicami i innymi nauczycielami.

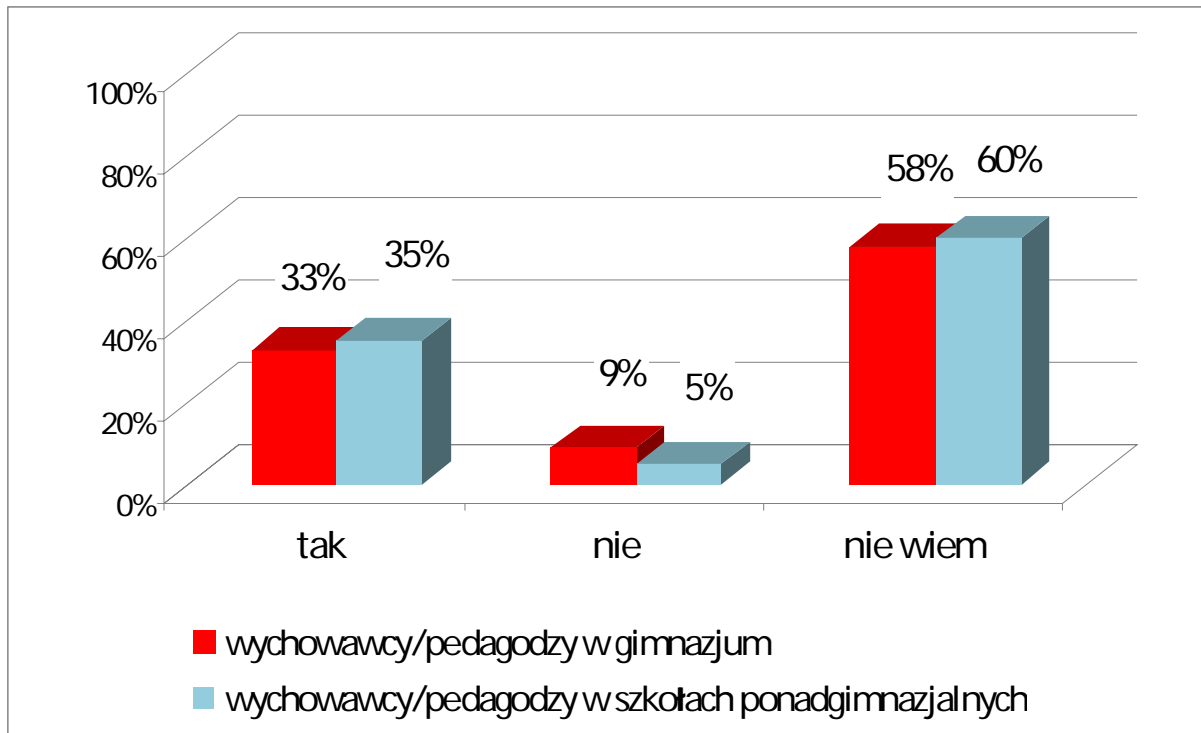

---

9. Potrzeby szkoleniowe w zakresie wsparcia zawodowego i psychologicznego

9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym

Wykres 78: Wiedza badanych na temat funkcjonowania na terenie miasta grup wsparcia dla nauczycieli i pedagogów; G=84 PG=74.

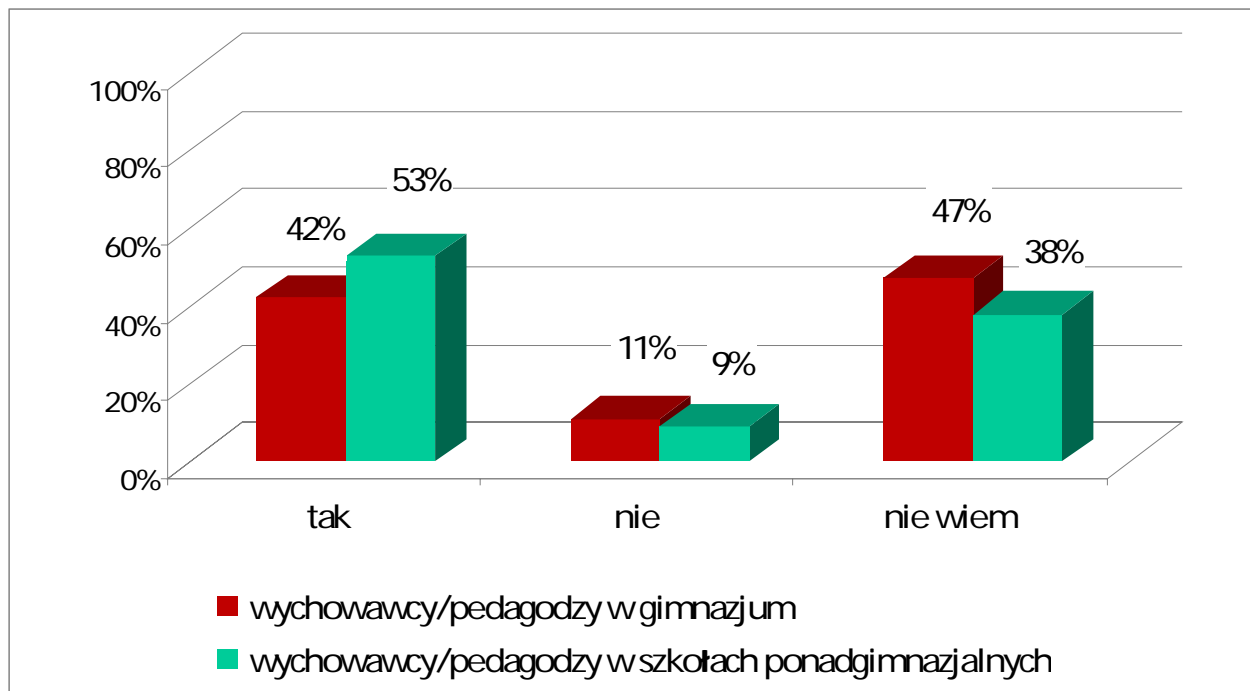
Badanych zapytano, czy w Łodzi są organizowane jakieś grupy wsparcia dla nauczycieli/pedagogów szkolnych, podczas których można porozmawiać o trudnych sytuacjach związanych z pracą w szkole.

W grupie nauczycieli pracujących w gimnazjach, prawie 3/5 badanych przyznało, iż nie ma w tym zakresie żadnej orientacji. Co trzeci był zdania, że takie grupy istnieją, a 9% uznało, że tego typu grup nie ma.

W szkołach ponadgimnazjalnych większość respondentów nie była zorientowana(60%). Co trzeci badany (35%) stwierdził, że tego typu grupy działają. Co dwudziesty był przeciwnego zdania (5%).

9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym

Wykres 79: Wiedza badanych na temat dostępności stałego, specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli i pedagogów (psycholog, terapeuta, trener osobisty); G=84 PG=74

Jedną z analizowanych w badaniu kwestii była dostępność stałych (mniej więcej raz w tygodniu) kontaktów ze specjalistą (doświadczonym psychologiem, terapeutą, trenerem osobistym), który pomaga/doradza, gdy pojawiają się trudności w codziennej pracy nauczyciela/pedagoga.

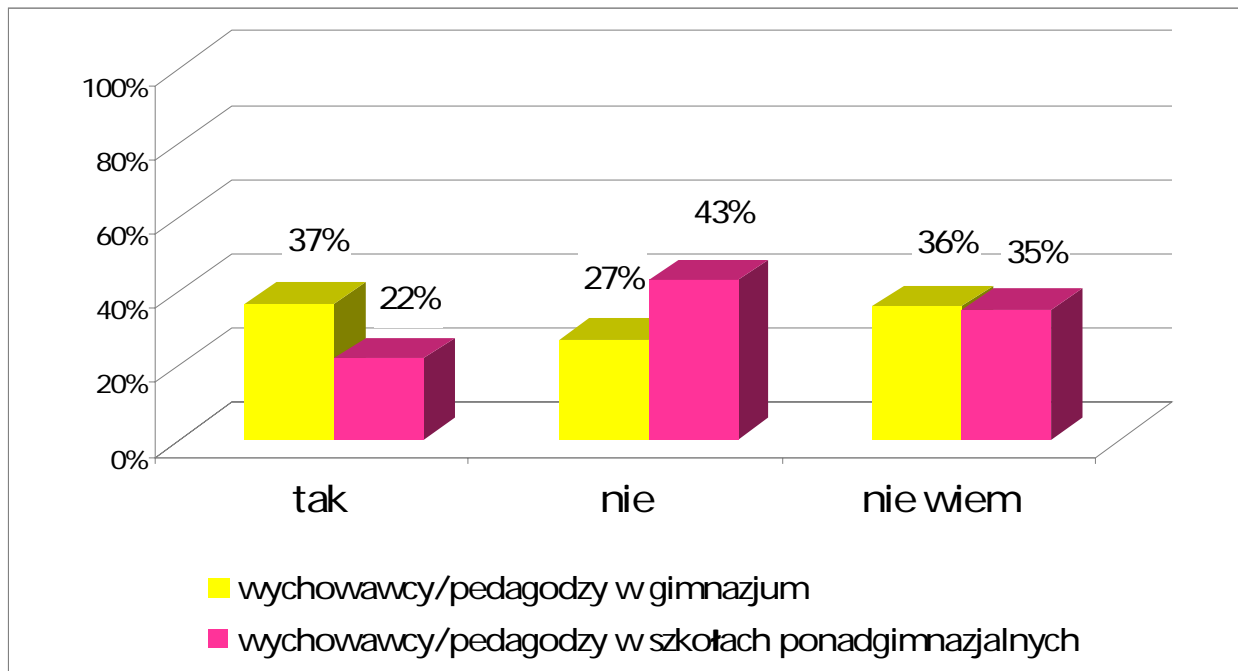
W grupie nauczycieli z gimnazjów ponad 2/5 (42%) pozytywnie odpowiedział na pytanie w sprawie dostępności stałego, specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli. 11% badanych w tej grupie było przeciwnego zdania, a 47% nie miało w tym zakresie żadnej orientacji.

Wśród nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych ponad 1/2 badanych (53%) stwierdziło, iż w Łodzi jest możliwość utrzymywania stałych kontraktów ze specjalistami, którzy mogą pomagać lub doradzać wychowawcom w pracy. Co jedenasty miał w tej kwestii inną opinię (9%), a co trzeci (38%) – przyznał, iż nie ma w tym zakresie żadnej orientacji.

9.2. Ocena osobistych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego

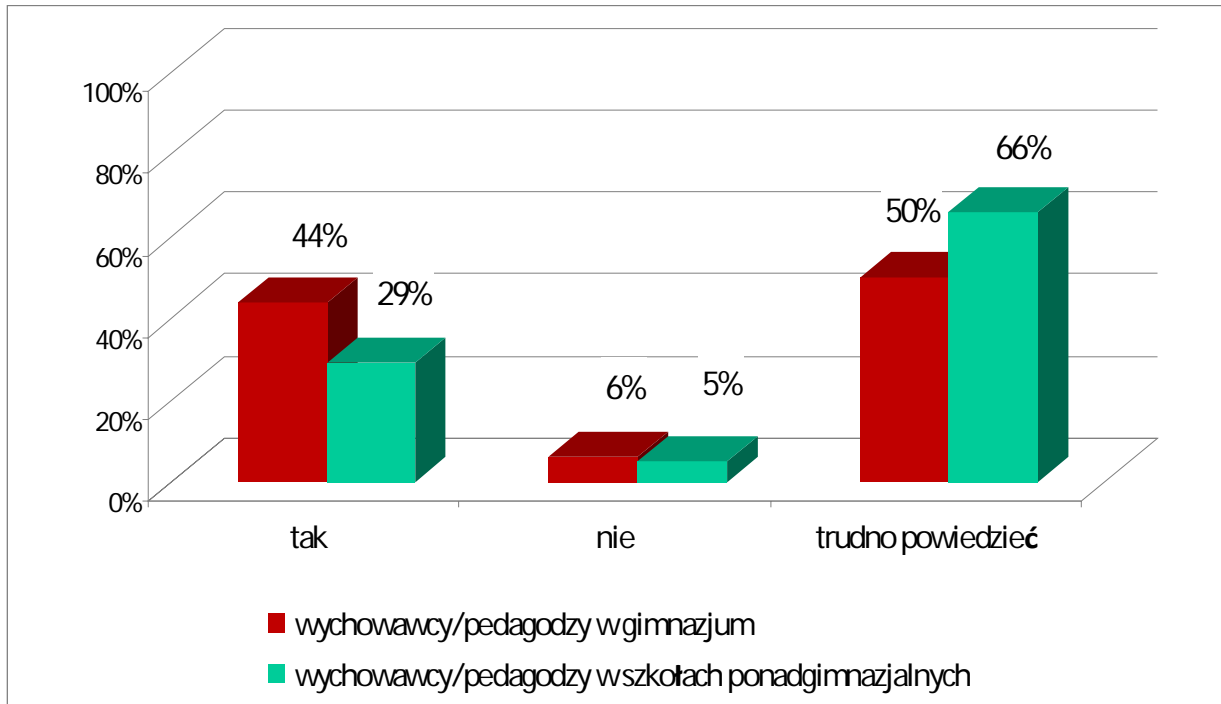
Wykres 80: Ocena własnych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego, G=84
PG=74

Badanych zapytano także, czy stałe wsparcie specjalisty jest potrzebne im samym. W grupie nauczycieli pracujących w gimnazjach 1/3 badanych (37%) uznało, że taka pomoc byłaby im potrzebna. Wśród nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych podobną opinię wyraziło prawie 2-krotnie mniej respondentów (22%).

Co czwarty badany wychowawca gimnazjalisty (27%) uznał, że nie potrzebuje takiej pomocy, wyższy odsetek nie miał w tej kwestii wyrobionego zdania (36%). W grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych 2/5 badanych (43%) deklarowało, że taka pomoc nie jest im potrzebna. 35% nie miało w tym zakresie orientacji, wybierając odpowiedź „nie wiem”.

9.2. Ocena osobistych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego

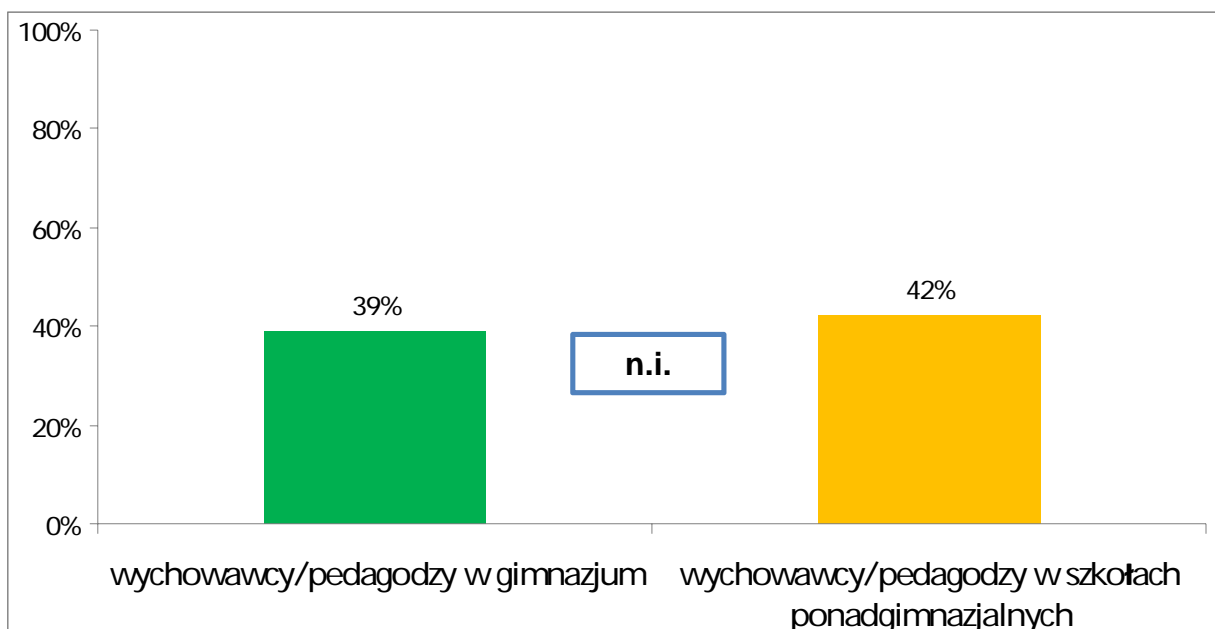
Wykres 81: Ocena potrzeb innych nauczycieli z grona pedagogicznego szkoły w zakresie specjalistycznego wsparcia zawodowego G=84 , PG=74

Na zakończenie zapytano także respondentów, czy ich zdaniem ze specjalistycznej pomocy/wsparcia chciałoby skorzystać także inne osoby z grona pedagogicznego szkoły? Ponad 2/5 nauczycieli pracujących w gimnazjach (44%) i 29% uczących w szkołach ponadgimnazjalnych twierdząco odpowiedziało na to pytanie.

Połowa nauczycieli gimnazjalistów i 2/3 ze szkół ponadgimnazjalnych nie miała zdania na ten temat (odpowiednio: 50% i 66%).

9.3. Potrzeby szkoleniowe wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

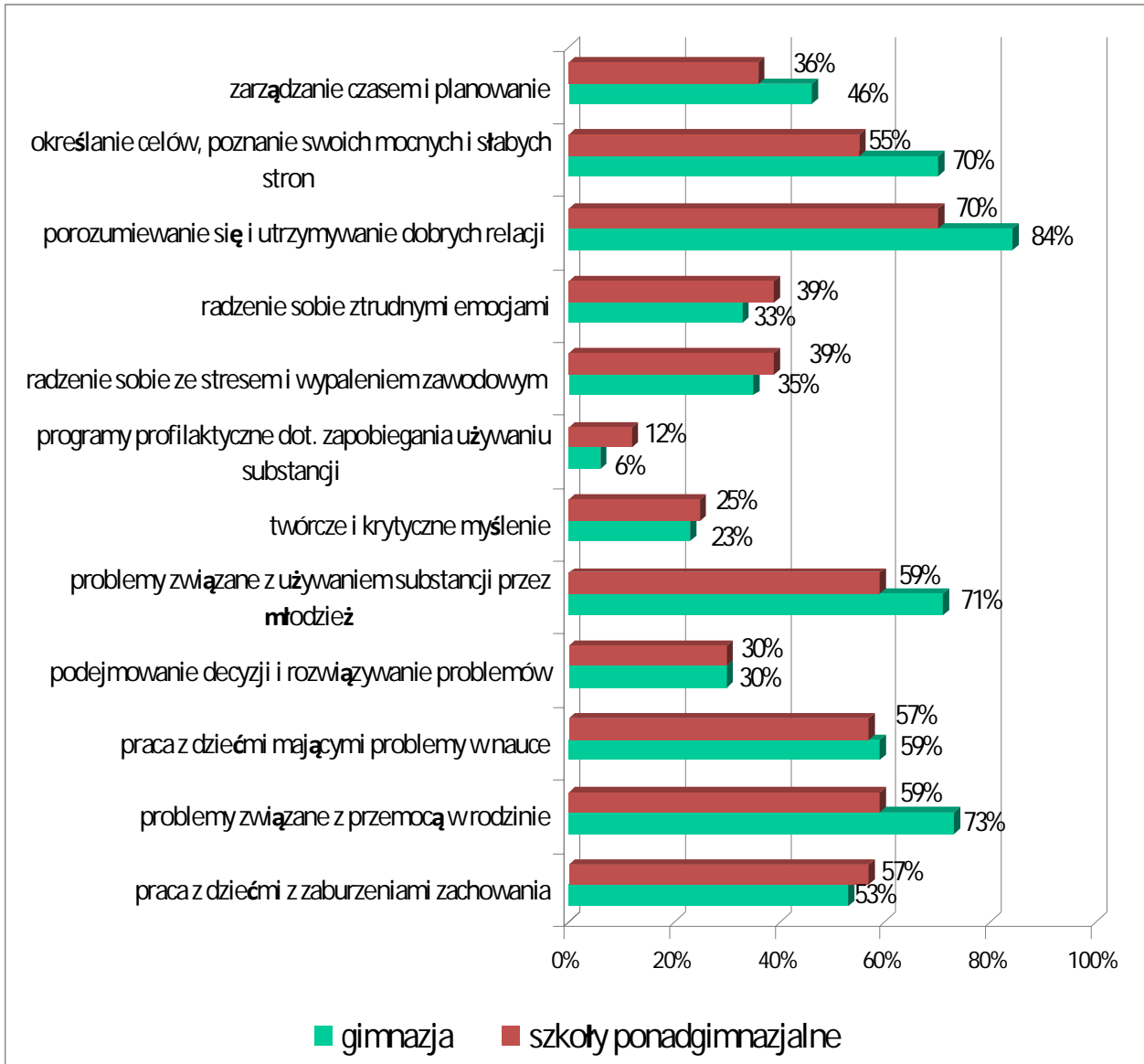
Wykres 82: Udział w szkoleniach podnoszących kompetencje osobiste i zawodowe w ciągu ostatnich 2 lat. G=79, PG=64.

Jak pokazuje wykres 82, nie odnotowano istotnej różnicy pomiędzy odsetkami badanych nauczycieli w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali, że uczestniczyli w ostatnich 2 latach w jakimkolwiek szkoleniu podnoszącym ich kompetencje zawodowe lub osobiste.

W pierwszym typie szkół takie szkolenia odbyło 39% , zaś w drugim 42%, a więc mniejszość respondentów.

9.4. Tematy szkoleń preferowane przez badanych

Wykres 83: Preferowana tematyka szkoleń, w których badani chcieliby uczestniczyć, G=79 PG=64.

9.4. Tematy szkoleń preferowane przez badanych

Badani zapytani, w jakich szkoleniach chcieliby wziąć udział wskazywali przede wszystkim takie tematy jak:

- określanie celów, poznanie swoich mocnych i słabych stron; G - 70% PG – 50%
- porozumiewanie się i utrzymywanie dobrych relacji; G – 84% PG – 70%
- problemy związane z przemocą w rodzinie; G – 73% PG – 59%
- programy profilaktyczne dotyczące zapobiegania używaniu substancji przez młodzież; G – 71% PG – 59%

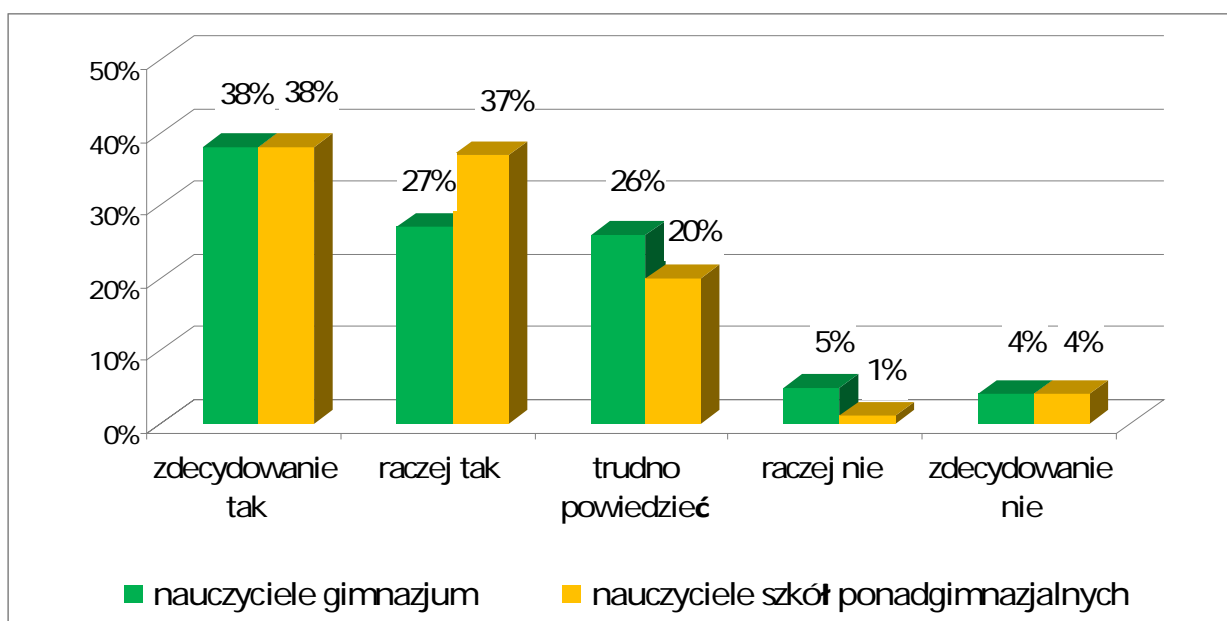
Ponad połowa nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (57%) i niemal 60% pracujących w gimnazjach wskazała na potrzebę udziału w szkoleniu pogłębiającym kompetencje w pracy z dziećmi mającymi problemy w nauce.

Oznacza to, że zapotrzebowanie na udział w takich formach podnoszenia kompetencji jest wśród nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych w Łodzi bardzo wysokie.

9.5. Czy dokonując raz jeszcze wyboru zawodu wybrałbyś ponownie zawód nauczyciela ?

Wykres 84: Gotowość ponownego wyboru zawodu nauczyciela /pedagoga szkolnego, G=84 PG=74.

Ponad 1/3 badanych nauczycieli z obu typów szkół (38%) stwierdziła, iż mając raz jeszcze możliwość dokonania wyboru zawodu zdecydowanie wybrałaby profesję nauczyciela/pedagoga szkolnego.

Średnio co czwarty badany pracownik gimnazjum (27%) i prawie 2/5 nauczycieli PG (37%) - choć z nieco mniejszym przekonaniem – deklarowało również, że wybrałoby zawód nauczyciela/pedagoga.

26% nauczycieli z gimnazjów i 20% pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych nie umiało jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Co dwudziesty (5%) nauczyciel z łódzkiego liceum, technikum lub szkoły zawodowej – mając jeszcze jedną szansę dokonania wyboru zawodu – nie zostałby nauczycielem. Spośród nauczycieli pracujących w gimnazjum podobną opinię wyraziło 9% badanych.

IV. PODSUMOWANIE WYNIKÓW

Podsumowanie wyników

- Badanie przeprowadzono na łącznej próbie 158 wychowawców i pedagogów/psychologów z losowo wybranych szkół znajdujących na terenie Łodzi. W badaniu uczestniczyli wychowawcy trzecich klas gimnazjum (66 osób) oraz drugich szkół ponadgimnazjalnych (58 osób), a także pedagodzy/psychologowie szkolni (18 osób w gimnazjach i 16 w szkołach ponadgimnazjalnych).
- **Trzy najpoważniejsze zachowania problemowe uczniów w opinii badanych nauczycieli z gimnazjów to: wagary, wulgarne zachowania uczniów i brak kultury osobistej oraz przemoc i agresja pomiędzy uczniami.** Palenie papierosów wymieniane jest na czwartym miejscu w „rankingu”.
- W przypadku badanych ze **szkół ponadgimnazjalnych** najczęściej wymieniane zachowania to: **palenie papierosów, wagarowanie oraz wulgarne zachowania uczniów i brak kultury osobistej.** Czwartą pozycję w „rankingu” zajmuje picie alkoholu przez uczniów.
- W opinii 32% badanych **ze szkół ponadgimnazjalnych alkohol pije większość uczniów**, w szkołach gimnazjalnych taką opinię formułowało znacznie mniej – 6% respondentów.
- Zdaniem 4% badanych w gimnazjach upija się większość lub wszyscy uczniowie w ich szkole, w szkołach ponadgimnazjalnych tak uważało 12%. Zdaniem większości badanych w obu grupach po narkotyki sięga tylko kilku uczniów w ich szkole.
- **65% respondentów pracujących w gimnazjach i 80% uczących starszych uczniów deklarowało, że uczniowie w ich szkole sięgają po dopalacze.**
- Rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych jest oceniane wyżej przez osoby pracujące w grupie starszych uczniów. Ocena ta nie ma związku ze stażem pracy osób badanych.
- **62% badanych w gimnazjach i 68% w szkołach ponadgimnazjalnych prowadziło rozmowy interwencyjne z rodzicami w związku z paleniem papierosów przez uczniów. O picu przez uczniów rozmawiało z rodzicami odpowiednio 20% i 37%, o używaniu narkotyków - 11% i 17%, zaś o sięganiu po dopalacze – 18% i 17%.**
- Aż 83% badanych nauczycieli z gimnazjów i 80% ze szkół ponadgimnazjalnych w ostatnim roku przed badaniem dowiadywało się o przypadkach picia alkoholu przez uczniów poza szkołą, o używaniu narkotyków znacznie mniej - 23% i 30%, natomiast o udziale w bójce-76% i 35%.

Podsumowanie wyników

- Wychowawcy i pedagodzy ze szkół ponadgimnazjalnych istotnie wyżej ocenili dostępność piwa, wina, wódki i papierosów dla młodzieży. Wyżej ocenili także dostępność marihuany, amfetaminy, ecstasy, heroiny czy kokainy. Podobnie oceniali natomiast dostępność dopalaczy.
- **Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy wśród uczniów w opinii badanych wychowawców i pedagogów jest używanie przez uczniów wulgaryzmów i obraźliwych słów.** Prawie połowa nauczycieli pracujących w gimnazjach (48%) i co piąty ze szkoły ponadgimnazjalnej (20%) stwierdził, że takie zachowania występują w ich szkole **prawie codziennie lub codziennie**.
- **Drugą w kolejności najbardziej rozpowszechnioną zdaniem respondentów formą przemocy wśród uczniów jest wyśmiewanie się z innego ucznia.** W grupie nauczycieli pracujących w gimnazjach co czwarty (23%) przyznał, że do takich zachowań dochodzi **prawie codziennie lub codziennie**, a niemal co siódmy (13%) że zdarzają się **raz w tygodniu**. W szkołach ponadgimnazjalnych rozpowszechnienie tego typu zachowań jest zdecydowanie mniejsze. Kolejną poważną formą przemocy, do której dość często dochodzi w łódzkich gimnazjach jest **zastraszanie lub grożenie innemu uczniowi**.
- Nasilenie przemocy wśród uczniów w ocenie nauczycieli z gimnazjów jest istotnie wyższe niż w szkołach ponadgimnazjalnych. Analizy wykazały, że istnieje dodatnia zależność pomiędzy oceną nasilenia przemocy wśród uczniów a oceną rozpowszechnienia wśród nich używania substancji psychoaktywnych. **Im większe nasilenie przemocy wśród uczniów w percepcji badanych tym wyższa ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.**
- W badaniu odnotowano istotną różnicę w ocenach klimatu społecznego pomiędzy badanymi pracującymi w gimnazjum i szkołach ponadgimnazjalnych. **Respondenci pracujący w szkołach ponadgimnazjalnych ocenili ich klimat społeczny wyżej niż badani z gimnazjów.**
- **Co dwunasty nauczyciel pracujący w łódzkim gimnazjum (8%) deklaruje, że często bądź bardzo często nie otrzymuje wsparcia od swoich współpracowników w szkole. Ponad 82% czuje się przeciążona liczbą obowiązków w szkole. Prawie 2/3 nauczycieli gimnazjalnych (67%) i ponad 1/2 pracujących w szkole ponadgimnazjalnej (53%) uważa, że przełożeni w pracy nie wspierają ich. Często lub bardzo często taką sytuację odnotowało ok. 7% nauczycieli PG (3% w gimnazjach).**
- **Niemal co trzeci nauczyciel w łódzkich szkołach (31% - dla obu typów szkół) ma poczucie zbyt małego wpływu na to, co realizuje się w szkole.**

Podsumowanie wyników

- Ponad 2/3 wychowawców i pedagogów pracujących w gimnazjach (69%) i niemal trzy czwarte nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (72%) przyznaje, iż zdarzało im się przeżywać zwątpienie w znaczenie swojej pracy.
- Średnio co siódmy badany wychowawca i pedagog w gimnazjach przyznaje, iż często lub bardzo często miał poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą.
- Co czwarty nauczyciel uczestniczący w badaniu - w obydwu kategoriach szkół – stwierdził, iż nigdy jeszcze nie czuł się wypalony swoją pracą. Co szesnasty badany nauczyciel pracujący w gimnazjum (6%) przyznaje, iż **często** lub **bardzo często** ma **poczucie wypalenia zawodowego**. W grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten wynosi 7%.
- W badaniu nie odnotowano istotnej statystycznie różnicy pomiędzy kondycją zawodową wśród badanych uczących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. Jak pokazuje tabela 15, odnotowano natomiast silną korelację dodatnią pomiędzy oceną klimatu społecznego szkoły a kondycją zawodową badanych. Kondycja ta była tym lepsza, im wyższa była ocena klimatu społecznego szkoły formułowana przez badanych.
- Wyniki badania wskazują także, że **im wyżej oceniany jest klimat społeczny szkoły, tym mniejsze jest u badanych poczucie trudności w radzeniu sobie z: agresywnymi zachowaniami uczniów, z uczniami z syndromem negacji szkoły oraz ze współpracą z rodzicami i innymi nauczycielami.**
- W grupie wychowawców szkół ponadgimnazjalnych ok. 2/3 badanych wyraziło przekonanie, że ma wystarczającą wiedzę na temat programów profilaktycznych dot. picia alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków przez młodzież. Średnio co szósty nauczyciel tej frakcji (16%-18%) przyznaje, iż jego wiedza w tym zakresie jest niewystarczająca.
- Wyniki wskazują, że zapotrzebowanie na udział w szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe jest wśród nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych w Łodzi bardzo wysokie. Najczęściej wskazywane tematy to: **porozumiewanie się i utrzymywanie dobrych relacji; problemy związane z przemocą w rodzinie; programy profilaktyczne dotyczące zapobiegania używania substancji przez młodzież oraz pogłębianie kompetencji w pracy z dziećmi mającymi problemy w nauce.**

